

У нумары:

✓ Сяргей Кара-Мурза:
«Мы павінны
ўзняцца над болем
і гневамі»

Уладзімір Бацкалевіч пагутарыў з вядомым расійскім публіцыстам і палітолагам пра самыя вострыя пытанні ідэалогіі постсавецкага часу

➤ 4

✓ Самотнае
падарожжа
аўтсайдара

Куды «спазняецца» беларуская літаратура? На прыкладзе прозы Анатоля Казлова адказы шукае крытык Уладзімір Капцаў

➤ 7

✓ Рэканструкцыя
адносін

Дзяніс Марціновіч спрабуе разабрацца, як асоба Ніны Молевой паўплывала на творчасць Уладзіміра Караткевіча

➤ 12

✓ Уяўны сапраўдны
Парыж

Шпацыраваць па французскай сталіцы можна і ў Нацыянальным мастацкім музеі

➤ 15

✓ Сезон выставак
адкрыты!

Распачала працу XVIII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. У гэтым годзе ганаровы госць форуму — Германія.

➤ Дадатак «Кніжны свет»

Мележава праўда

Ціхан ЧАРНЯКЕВІЧ

Загадка кожнага таленту — у яго вытоках, станаўленні і сталенні. Першыя крокі Івана Мележа прасцей за ўсё было б апісаць карцінамі з «Палескай хронікі», але ўсё ж такі не пейзаж фарміруе асобу; звернемся да аўтабіяграфічных згадак і думак: «Цяпер сам з гонарам думаеш: колькі папамераў нагамі зямлі, ідучы ў «навуку»... Мераў кожны дзень — і ў студзенскі сівер, і ў красавіцкае разводдзе, калі, дабраўшыся да ганка школы, чуў, як вада хлюпае ў лапцях, абцінае гарача анучы. Цяпер сам здзіўляюся той — адбацькоў і дзядоў, пэўна, — цярпліваасці, з якой тады браў усё нягоды: не толькі не наракаў калі-небудзь, але нібы і не заўважаў іх. Маці потым, помню, дзівілася, са спачуваннем і задавальненнем: кожны дзень, ва ўсякае надвор'е, мокры, скалеты — у школу, са школы!» Мележ называе гэта «цярпліваасцю», але што яшчэ месціць у сабе гэтае слова? Мэтанакіраванасць, упартасць, умненне пераадоляваць боль, нязручнасці, пераадоляваць, урэшце, самога сябе — і не страчваць надзеі.

Выкажам меркаванне, што не ўсе хлопцы-палешуківалодаліпадобнымі якасцямі ў найвышэйшай ступені. Хіба нехта яшчэ з правінцыяльных Глінішчаў паехаў паступаць у Маскву, ды не абы-куды, а ў знакамты «ИФЛИ» (Інстытут філасофіі, літаратуры і гісторыі), больш ліберальны на той час, чым нават Маскоўскі ўніверсітэт? Хапіла «цярпліваасці» Мележу, калі не паступіў у першы раз, пачакаў і на наступны год стаць-такі студэнтам прэстыжнай установы. Пачынаюцца і першыя публікацыі. Пакуль што гэта традыцыйныя для ружовага юнацтва вершы. Немудрагелістыя, яны наўрад ці ўразяць каго сэння. Але рэчывнасць вобразу, уласцівая ім, пазней поўна праявілася ў Мележавай прозе. Каб далёка не хадзіць за прыкладамі, успомнім апавяданне «Васіль Дзянісавіч», якое адкрывала першую кнігу пісьменніка — «У завіруху» (1946). У першым жа абзацы Мележ, распавядаючы пра бамбёжку, нібы між іншым апісвае, як адвальваецца ад бальнічнай столі кавалак трыкоўкі і як доктар спакойна адкрывае фортку і выкідае яго на двор. Проста? Безумоўна. Але гэта адразу знаёміць чытача з характарам галоўнага героя — без доўгіх «прадмоваў і пасляслоўяў». Вядома, першыя апавяданні былі толькі начыркам да будучага Мележа. Тады яго хваліла зусім іншае — тэматыка валодала ўвагай: па свеце кацілася вайна.

Для пісьменніка яна сталася новым выпрабаваннем — цярплівага лёс б'е наймацней. Баі, адступленне, цяжкая рана, хваробы на ўсё жыццё, але што ён піша пра год ранення? — «з вялікай прагай да жыцця, з вялікім запалам, на ўсю маладую сілу жыў я ў той год». Пазней, пра выкладанне ў эвакуіраваным універсітэце: «Помню гэты час як час вялікай, радаснай дзейнасці». На гэты ж перыяд прыпадае ягонае сустрэча з Чорным.

Кожны з тых, каго мы сёння называем класікамі нацыянальнага прыгожага пісьменства, хто ўваходзіць у неадменны «залаты фонд» літаратуры, без каго наогул цяжка ўявіць апошнюю — некалі станаўіцца выключэннем, бяспрэчным наватарам, які ўрываўся ў пануючы дыскурс, быццам свежы вецер і, здавалася, парушаў асновы таго, як трэба пісаць.

Адным з такіх пісьменнікаў, безумоўна, з'яўляецца Іван Паўлавіч Мележ, 90-годдзе з дня нараджэння якога 8 лютага святкавала наша краіна.

Дарэчы, гэта абсалютна розныя пісьменнікі. Абодва яны раслі з аднаго караня, але Мележ не прыняў засяроджанаасць Чорнага на псіхалогію асобы, паглыбленні ў экзістэнцыяльныя праблемы і пошук сэнсу чалавечага існавання. Для Мележа важней было адлюстраваць жыццё як яно ёсць, паказаць панараму жыцця. Але ці можна сказаць наступнае: тое, да чаго дайшоў Мележ у «Людзей на балоце», тую «шырокасць» Чорны адкрыў яшчэ ў раманах «Зямля» і апавяданнях 20-х гадоў? І так, і не. Бадай, Мележ заўсёды, ад самай сустрэчы з майстрам, якому заставаўся тады літаральна год жыцця, азіраўся на вопыт Чорнага, прымаў і не прымаў яго, быццам бы ішоў насустрач і ў той жа час адпрэчваў, змагаўся з ім — каб сказаць сваё. У дзённіках за 1945 год ён запіша: «У мяне мова невыразная. Пісаць вобразна, ярка. Не расцягваць апісанні і псіхалагічныя аналізы (як у К. Чорнага). Маляваць людзей у прастай абстаноўцы, з простымі словамі, звычайнымі і нібы няважнымі, але як у жыцці.

Добра «У завіруху». І тут — таксама парадокс. Бо «У завіруху» — гэта найбольш «чорнаўскі» твор Мележа, уласнаручна праўлены ў Маскве тады яшчэ жывым майстрам. Гаворачы пра «Людзей на балоце», ён напіша, што хацеў бы напісаць серыю раманаў і дасвецці яе да сучаснасці — фактычна паўтараючы словы Кузьмы Чорнага 1920-х гг. (і таксама не завяршае сваю эпопею). Прыклады можна доўжыць. Мабыць, асноўнае адрозненне між двума класікамі — у тэмпераменце. Чорны дзякуючы духу паўстававання гісторыі, пагружанаасці ў распылівістую метафізіку жыцця (характэрную для многіх пісьменнікаў даваеннай пары) урэшце прыйшоў да трагічнага светаадчування. Мележ — усім сваім талентам — сцвярджаў *пазітывны вобраз свету* (астатняе — адмаўляў, адсякаў; гэтым тлумачыцца і яго непрыняцце Быкава (гл. ліст да І. Навуменкі ад 18.04.63), які ішоў проста па слядах Чорнага). Праз выхад на вонкавую, аб'ектыўную

рэчаіснасць ён паглыбіў уяўленні менавіта пра яе; Чорны, у сваю чаргу, разнасацежыў перспектыву ў суб'ектыўную рэчаіснасць, ва ўнутраны свет беларуса, у архаічныя глыбіні яго менталітэту і гістарычнага лёсу. Але хіба менш гаворыць пра беларуса тая нястрымная, аж да слёз радасць Чарнушчыхі ад зяцэвага падарунка — новых ботаў, чым разважанні Чорнага пра вялікае скрыжаванне? Абодва яны мелі сваю праўду, абодва былі *народнымі* пісьменнікамі, кожны па-свойму...

Пазітывная карціна свету пераносілася пэўным чынам і на ўсё зробленае Мележам. Усведамлялася: напісанае — застаецца. За кожны радок неслася адказнасць. Нават аўтограф на кнізе — твор мастацтва. Што ўжо казаць пра апаведы, раманы і іх пераклады — праз усю эпоху сталінарную і дзённікавую спадчыну Мележа праходзяць скаргі: «прашу самастойна не рабіць ніякіх паправак у тэксте (абзацаў, скарачэнняў)» і г.д. Упарта (цярпліва!) перапісваў ён кожны свой тэкст: узважваў, прымерваўся, прычым з самага пачатку сваёй творчай дарогі: «Подготовил исправленный вариант «Торячого августа». Не берись за голову, увидев поправки. Когда я чернил рассказ, думал о переводчике, которому это доставит новую работу, но зато я теперь спокоен — рассказ стал *значительно лучше* и «законченнее» (ліст да П. Кабзарэўскага ад 27.05.47). Паказальная ў гэтым плане гісторыя з «Мінскім напрамкам»: сумарна ён адняў у Мележа ці не сем гадоў творчай працы, але пад канец жыцця Мележ урэшце скажа: «Эта книга — первая моя большая, много крови она мне испортила и много труда стоила, я возвращался к ней много раз, в том числе — последний — совсем недавно. Может быть, Вам любопытно будет с ней познакомиться, хотя я и не всем доволен в ней. Трудная это книга, может быть, тем она и дорога мне» (ліст да Ю. Андрэева ад 25.10.75). Тут амаль што асалода ад катаржнай працы над раманам.

І ў той жа час — не пакінута нічога таго, за што было б сорамна перад нашчадкамі.

Тут жа і загадка «Палескай хронікі». Па сутнасці пакідаючы свой галоўны твор незавершаным, Мележ стварыў міф пра яго (як Гогаль пра другі том «Мертвых душ»). Накрэслішы круг свайго лёсу, пісьменнік пакінуў пытанні адкрытымі. Дакладней, ён дае магчымасць чытачу самому адказаць на іх.

Бездарны стыль. Глыбіня і праўда. Загадка творчага лёсу.

Прыклад таго, якім і павінен быць сапраўдны класік.

Пункціры

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка выказаў глыбокія спачуванні кампазітару і дырыжору Анаталію Крэмеру ў сувязі са смерцю яго жонкі, народнай артысткі Савецкага Саюза Таццяны Шмыгі. “Яна была актрысай з вялікай літары, сапраўднай зоркай савецкай і расійскай аперэты і кіно”, — гаворыцца ў спачуванні.

Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь сумесна з аблвыканкамамі распрацоўвае праграму развіцця рэгіянальнага вясчання. Мэта праграмы — узмацненне ўзроўню абласнога і раённага тэле- і радыёвяшчання. Праграма мусіць быць зацверджана ў 2011 годзе.

Белгэлерадыекампаія з брэндам “Дзяціны конкурс песні Еўрабачанне-2010” увайшла ў лік пераможцаў X Нацыянальнага конкурсу “Брэнд года 2010” і ўганаравана самай аўтарытэтай айчыннай узнагародай у галіне брэндыву — залатым медалём і дыпламам пераможцы ў прафесійнай намінацыі “Культура і мастацтва”.

Літаратурна-дакументальная выстаўка “Іван Шамякін. Мае кнігі — мая біяграфія” разгарнулася ў Гомельскім палацава-паркавым ансамблі Румянцавых і Паскевічаў. Асноўнымі экспанатамі выстаўкі сталі асабістыя рэчы пісьменніка, фотаздымкі, кнігі з аўтаграфамі. Выстаўка арганізавана пры дапамозе Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.

Міжнародны фестываль праваслаўных песнапенняў “Коложскі благовест” пройдзе ў Іродне 16—19 лютага. Горад над Нёманам будзе прымаць яго ўжо ў дзясяты раз. На юбілейнае мерапрыемства запрошаны каля 45 калектываў з Беларусі, Расіі, Польшчы, Украіны, Літвы, Латвіі, Сербіі, Румыніі.

Дні культуры і эканомікі Магілёўскай вобласці прайшлі ў польскім Куяўска-Паморскім ваяводстве. Галоўнай культурнай падзеяй Дзён стаў канцэрт заслужанай артысткі Беларусі Ірыны Дарафеевай, арганізаваны пры падтрымцы беларускага пасольства ў Варшаве і Культурнага цэнтра Беларусі ў Польшчы, а таксама фотавыстаўка “Беларусь і яе людзі”, на якой былі прадстаўлены каля 30 фотаздымкаў, зробленых журналістамі БелТА.

Умяшальніцтва мэцэнатаў патрабуе лёс унікальнай жывапіснай работы XVII ст.: “Наданне Мікалаю Радзівілу Чорнаму тытула князя Свяшчэннай Рымскай імперыі”, якая паграпіла ў антыкварна-аўкцыённы дом «Парагіс». Карціна раней упрыгожвала Нясвіжскі палац. Вяртанне яе туды стала б вялікай падзеяй для Беларусі.

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі запрашае ў лютым на музычныя вечары ў Камернай зале імя Л. Александроўскай. Гэты творчы праект даволі папулярны і існуе ўжо два гады. “Вечар камерна-інструментальнай музыкі” пройдзе 12 лютага. Канцэрт “Памяці вялікай спявачкі” да 107-годдзя Ларысы Александроўскай адбудзецца 18 лютага. Вечар раманаў Чайкоўскага і Рахманінава запланаваны на 27 лютага.

У Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва прайшла групавая выстаўка скульптуры “Обогачаць друг от друга”, прыурочаная да 70-годдзя скульптара-манументаліста, прафесара Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Анаталія Арцімовіча. Разам з творами майстра былі прадстаўлены работы яго вучняў і калег — беларускіх скульптараў некалькіх пакаленняў.

Падрыхтавала Ірына МАСЛЯНЦЫНА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

У чаканні перамен

Ірына МАСЛЯНЦЫНА

3 30 літаратараў Магілёўшчыны, якія з’яўляюцца членамі Саюза пісьменнікаў Беларусі, на сходзе прысутнічалі 18. Робячы справаздачу перад калегамі за мінулыя пяць гадоў, Уладзімір Дуктаў пералічыў у першую чаргу тое, чаго ўдалося дабіцца магілёўскім пісьменнікам у супольнасці. Гэта — удзел у шэрагу юбілейных мерапрыемстваў: да 125-годдзя Янкі Купалы і Якуба Коласа, да 200-годдзя В. Дуніна-Марцінкевіча, да 95-годдзя А. Куляшова. Правадзёне сумесна з іншымі творчымі арганізацыямі, устаноўмі культуры і адукацыі, таварыствам “Веды” літаратурных чытанняў імя М. Гарэцкага, А. Куляшова, А. Пысіна, І. Чыгрынава, а таксама Сіманаўскіх літаратурных чытанняў, традыцыя якіх была адраджана тры гады таму. У рамках літаратурнага календара “Юбіляры месяца” адбылося больш як 80 розных мерапрыемстваў, падчас якіх праводзіліся кніжныя выстаўкі, чытання канферэнцыі, прэзентацыі новых кніжных выданняў.

Асаблівасцю Магілёўскай арганізацыі з’яўляецца пераважна мужчынскі склад і даволі салідны ўзрост большасці майстроў слова. Бачна па ўсім, вырашэнне пытання амалоджэння арганізацыі і далучэння да яе таленавітых аўтараў стане галоўным у бліжэйшы час. У дакладзе старшыні прагучала інфармацыя пра тое, што з верасня 2007 года пры абласным аддзяленні дзейнічае секцыя пра работу з маладымі літаратарамі, якую ўзначальвае член савета аддзялення Мікалай Хобатаў.

У дакладзе было адзначана, што магілёўскія пісьменнікі шмат і ахвотна сустракаюцца са сваімі чы-

тачамі, удзельнічаюць у падрыхтоўцы да друку культурна і гістарычна значных выданняў, вызначаныя ўпраўленнем ідэалагічнай работы Магілёўскага аблвыканкама. Сярод іх варта ўзгадаць кнігу-фотаальбом “Магілёўская вобласць”, адзначаную на Нацыянальным конкурсе “Мастацтва кнігі-2008” статуэткай “Залаты фаліант”; чатыры нумары абласнога альманаха “Магілёўскі пошукавы веснік”, кнігу нарысаў А. Балдоўскага “Ветераны. Пабеділі врага і разруху”, за якую ён быў адзначаны Расійскім камітэтам ветэранаў вайны і ваеннай службы; кнігу нарысаў М. Барысенкі “Вызваленне: ад Хоцімска да Магілёва і Бабруйска (верасень 1943 — чэрвень 1944 гг.)”; кнігу нарысаў М. Давідовіча “Я выбіраю Бабруйск”; выданне “Магілёўшчына алімпійская” і іншыя.

Аднак, нягледзячы на шэраг дасягненняў і даволі вялікую работу па папулярызацыі кнігі і пісьменніцкай працы, не ўсё, як аказалася, яшчэ наладжана ў дзейнасці Магілёўскай арганізацыі. І пра тое шчыра распавялі ў сваіх выступленнях і рэпліках удзельнікі сходу. Іван Пехцераў падкрэсліваў, што работа з моладдзю, у прыватнасці са ст-

дэнцай, вядзецца недастаткова — магілёўская моладзь мае свае літаратурныя аб’яднанні, але дзейнічаюць яны зусім не пад патранатам Саюза пісьменнікаў. Мікалай Давідовіч хацеў бы, каб у магілёўскіх пісьменнікаў склаліся лепшыя сувязі з літаратарамі іншых абласцей. Віктар Арцём еў наракаў на тое, што пісьменнікі надта рэдка збіраюцца разам — нават радзей, чым таго патрабуе статут. Валянцін Крыжэвіч і Мікалай Леўчанка, якія прыбылі на сход з Чавусаў і Быхава, у сваіх выступленнях развілі гэтую тэму, часкардзіўшыся на тое, што сталіся аддалены ад дзейнасці арганізацыі. Мікалай Падабед выказаўся за тое, каб часцей выносіліся на агульнае абмеркаванне ці прэзентаваліся новыя літаратурныя творы членаў Саюза, бо “мы ўжо перасталі радавацца поспехам сяброў”. Гучалі таксама нараканні на тое, што дагэтуль яшчэ Савету абласной пісьменніцкай арганізацыі не ўдалося дамовіцца з аблвыканкама пра ўсталяванне абласной літаратурнай прэміі. Абраны на другі тэрмін старшынства Уладзімір Дуктаў абяцаў пісьменнікам звярнуць увагу на крытыку і прыкласці ўсе намаганні для выпраўлення хібаў.

дэнцай, вядзецца недастаткова — магілёўская моладзь мае свае літаратурныя аб’яднанні, але дзейнічаюць яны зусім не пад патранатам Саюза пісьменнікаў. Мікалай Давідовіч хацеў бы, каб у магілёўскіх пісьменнікаў склаліся лепшыя сувязі з літаратарамі іншых абласцей. Віктар Арцём еў наракаў на тое, што пісьменнікі надта рэдка збіраюцца разам — нават радзей, чым таго патрабуе статут. Валянцін Крыжэвіч і Мікалай Леўчанка, якія прыбылі на сход з Чавусаў і Быхава, у сваіх выступленнях развілі гэтую тэму, часкардзіўшыся на тое, што сталіся аддалены ад дзейнасці арганізацыі. Мікалай Падабед выказаўся за тое, каб часцей выносіліся на агульнае абмеркаванне ці прэзентаваліся новыя літаратурныя творы членаў Саюза, бо “мы ўжо перасталі радавацца поспехам сяброў”. Гучалі таксама нараканні на тое, што дагэтуль яшчэ Савету абласной пісьменніцкай арганізацыі не ўдалося дамовіцца з аблвыканкама пра ўсталяванне абласной літаратурнай прэміі. Абраны на другі тэрмін старшынства Уладзімір Дуктаў абяцаў пісьменнікам звярнуць увагу на крытыку і прыкласці ўсе намаганні для выпраўлення хібаў.

Актуальна

«Не аддзяляць сябе ад культуры»

Ірына ТУЛУПАВА, фота Юрыя Іванова

Пры канцы студзеня адбылося пасяджэнне Рэспубліканскага грамадскага савета па справах культуры і мастацтва пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, які вызначыў асноўныя пункты ўзаемадзеяння дзяржавы і грамадства. А на самым пачатку лютага ў сценах Мірскага замка, які занесены ў спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА, адбылася выніковая калегія Міністэрства культуры Беларусі. Яна мела назву “Аб працы па выкананні галіновай праграмы “Захаванне і развіццё культуры Рэспублікі Беларусь на 2006—2010 гады і задачы сферы культуры на 2011 год” і сабрала прадстаўнікоў усіх буйных устаноў культуры розных кірункаў дзейнасці, кіраўнікоў рэспубліканскага, абласнога, раённага ўзроўняў. Прысутнічалі і прадстаўнікі органаў улады, сумежных міністэрстваў, з кім складана вырашаць пераважна большасць пытанняў.

Скіраванасць да канструктыўнай працы мела свой практычны вынік: у праект падрыхтаванага пратакола калегіі былі ўнесены значныя дапаўненні, выказаныя падчас дэбатаў. Таму спрыяла і нядаўна прынятая (26 снежня 2010 года) дзяржаўная праграма “Культура Беларусі” на 2011—2015 гады. У ёй пазначаны 10 раздзелаў, якія адпавядаюць асноўным задачам, галоўным кірункам дзейнасці ў сферы культуры. Удзельнікі сустрэчы вялі гутарку пра традыцыйную народную творчасць і прафесійнае мастацтва, пра клубна-аматарскую і бібліятэчную дзейнасць, пра музейную справу і падрыхтоўку кваліфікаваных кадраў, пра пашырэнне дыяпазону абслугоўвання насельніцтва ды іншае.

Міністр Павел Латушка на калегіі пазначыў падыходы да вырашэння задач. Схематычна яны выглядаюць так: канцэнтрацыя працы на ўзмацненні іміджу культуры ўнутры краіны і за мяжой; узаемадзеянне сферы культуры і сферы адукацыі (запланавана правесці сумесную калегію міністэрстваў); развіццё партнёрства паміж дзяржаўным сектарам і прыватным, папулярызацыя і развіццё мецэнацтва; выпрацоўка і рэалізацыя новых ідэй,

На падмурку, які закладвалі славуць беларускія роды ў гісторыю Бацькаўшчыны, сённяшнімі днямі працягваецца будаўніцтва сучаснай беларускай культуры. Сведчаннем таму — два вялікія пасяджэнні, арганізаваныя Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь у Мірскім замку.

увядзёне сістэмы грантаў і праектная дзейнасць; адраснасць культурных паслуг; тэхнічнае і тэхналагічнае забеспячэнне сферы, інавацыі ў галіне; роля СМІ ў сферы культуры. Залішне даводзіць, што культурная прастора Беларусі лічыцца часткай агульнаеўрапейскай. “І менавіта еўрапейскасць культуры падкрэслівае яе беларускасць”, — запэўніў міністр. Таму і стаўленне мусіць быць адпаведным. Да прыкладу, урадавай праграмай запланаваны да 2013 года капітальны рамонт і рэканструкцыя ўсіх 27 тэатраў рэспубліканскага і абласнога падпарадкавання, у бліжэйшую пяцігодку — павелічэнне наведванняў тэатраў, канцэртаў, выстаў на 20 працэнтаў, поўная (на 100 працэнтаў) камп’ютарызацыя бібліятэк, захаванне нашай спадчыны і вяртанне аб’ектам даўніны іх гістарычнай выявы ды іншае.

У гутарцы з карэспандэнтам “ЛіМа”, падсумоўваючы вынікі мерапрыемства, адзін з яго удзель-

нікаў, начальнік упраўлення культуры Магілёўскага аблвыканкама Анатоль Сінкавец, выказаў бадай, спадзяванні многіх: “Задачы пастаўленыя вельмі дакладныя ва ўсіх напрамках: клубная сістэма, бібліятэчная, культурна-гістарычная спадчына, нематэрыяльныя помнікі. І калі нашы губернатары будуюць дапамагаць і падтрымліваць, то ў гэтую пяцігодку развіццё культуры будзе даволі ўдалым”.

Між іншым, за перыяд, калі быў здадзены замак у Міры, у 6 разоў павялічыліся яго даходы, у чатыры — узрасла колькасць наведванняў. Прыватны, але яскравы прыклад вялізнага патэнцыялу і неабсяжных магчымасцей нашай культуры.

На здымку: міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка ўручае ўзнагароду дырэктару Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталлі Шарановіч.

Прынятыя ў СПБ

Тамара Мітрафанаўна ЛЯЛІХАВА Паэтэса

Нарадзілася 12 лістапада 1937 года ў в. Машавое Касцюковіцкага раёна Магілёўскай вобласці. Скончыла рускае філалагічнае аддзяленне Магілёўскага педагогічнага інстытута. Кіравала хорам, вакальнай групай. Цяпер на пенсіі. Вершы пачала пісаць яшчэ ў школьным узросце. Друкавалася ў ваеннай газеце “Воздушный часовой”, у часопісе “Нёман”. Выдала кнігі: “Істыны жыцці” (2001), “Тронка бацькавай каліны” (2002), “Благословенна вострава” (2003), “Табе, Беларусь, свае песні спяваю” (2004), “Адна на скразняку” (2005).

Сцяпан Іванавіч МІКСЮК Публіцыст

Нарадзіўся 15 красавіка 1948 г. у в. Нова-Высокае Ельскага раёна Гомельскай вобласці. Служыў ва Узброеных Сілах. Скончыў школу бортправаднікоў і працаваў бортправадніком на пасажырскіх самалётах. Завочна скончыў лётна-тэхнічнае вучылішча грамадзянскай авіяцыі па спецыяльнасці “Тэхнічная эксплуатацыя радыёабсталявання самалётаў”. Працаваў радыётэхнікам аэрапорта. Скончыў завочна юрыдычны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Шмат друкуецца ў перыёдыцы. Аўтар трох кніг публіцыстыкі: “Помни имя моё” (2008), “Каролинские рассказы” (2008), “В памяти народной” (2010).

Літабсягі

Ірына МАСЛЯНЦЫНА,
фота Кастуся Дробава

Летапісец Палескай зямлі

Ускладанне кветак да помнікаў выдатным беларускім пісьменнікам з нагоды юбілейных дат мусіць стаць добрай традыцыяй, — вырашылі ў праўленні Саюза пісьменнікаў Беларусі. Таму 8 лютага, у дзень нараджэння Івана Мележа, прадстаўнікі пісьменніцкай арганізацыі прыйшлі на Усходнія могілкі, каб выразіць сваё захапленне творчасцю майстра, якая з гадамі не толькі не страціла запатрабаванасць, але стала ўспрымацца яшчэ больш паўнаважна і маштабна.

на вечарыну была сястра пісьменніка Любоў Паўлаўна. Выступаў народны артыст Беларусі Генадзь Гарбук, у творчым лёсе

якога мележаўскі герой Васіль Дзятлік адыграў такую значную ролю (Дзяржаўныя прэміі СССР і Рэспублікі Беларусь за

ўвасабленне на тэатральнай сцэне і ў фільме “Людзі на балоце”). У любові да мележаўскай прозы прызнавалася народная артыстка Беларусі Марыя Захарэвіч. Цікавыя факты пра Мележа даў прэсутным даследчык Серафім Андраюк. Гучала ў зале і пісьменніцкае слова — на сцэну выходзілі Анатоль Вярыцкі, Генрых Далідовіч, Васіль Зуёнак. Падчас мерапрыемства адбылася таксама прэзентацыя выстаўкі “Летапісец Палескай зямлі”, дзе былі прадстаўлены матэрыялы з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

На здымку: прадстаўнікі пісьменніцкай арганізацыі на чале са старшынёй Мікалаем Чаргінцом ускладаюць кветкі да помніка.

3-пад пяра

Брэсцкая друкарня “Альтэр-натыва” выпусціла калектыўны зборнік твораў аўтараў-берасцейцаў, якія пішуць для дзяцей. Гэтая кніга вершаў, апавяданняў ды казак называецца “Карусель”. Уклала яе Таццяна Дзямідовіч — малады таленавіты празаік і маладая мама дваіх дзетак. Ці не таму кніжка атрымалася такой цікавай, прычотнай, з вясялай назвай, з каляровай блакітна-сіняй вокладкай. У зборнік увайшлі творы на рускай і беларускай мовах чатырнаццаці паэтаў і празаікаў.

Надзея ПАРЧУК

У межах сацыяльна-культурнага праекта “Рэгіёны”, скіраванага на папулярнацыю мастацкай спадчыны рэгіёнаў Беларусі, у Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адбылася творчая сустрэча “Родныя мясціны. Случчына: літаратурна-мастацкія традыцыі і пераёмнасць”. У мерапрыемстве прынялі ўдзел вядомыя ўраджэнцы Случчыны: пісьменнікі, даследчыкі, краязнаўцы, прадстаўнікі Слуцкага райвыканкама, народны калектыў “Ячаўскія вячоркі”. У межах творчай сустрэчы таксама адбылося адкрыццё выстаўкі жывапісу і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Вандроўка: зіма-лета”. Аўтар работ — маладая мастачка са Слуцка Алена Хатэнка.

Алена ЖДАНОВІЧ

Адзначыць надыход Новага года ў лютым, па ўсходнім календары, Пасольства Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі вырашыла прадстаўленнем культурнага праекта, падрыхтаванага сумесна з Беларускай асацыяцыяй мода-дизайна і прадстаўленнем мода-дизайна ў Беларусі. Падчас моднага шоу, у якім прынялі ўдзел кітайскія студэнты і мадэлі беларускай студыі “Тамара”, глядачы атрымалі магчымасць пазнаёміцца з касцюмамі кітайскіх імператарскіх дынастый, а таксама кітайскім нацыянальным стромем. А пасля мадэльеры Беларускага цэнтра моды прэзентавалі калекцыю жаночага адзення з кітайскага шоўку — “Шаўковы шлях”.

Ірына АЛЯКСАНДРАВА

Аматарскі літаратурны клуб “Белы бусел” створаны ў Кобрыне пяць гадоў таму намаганнямі літаратара Васіля Паўзуна. У клубе праходзяць вечарыны, ладзіцца вучоба для паэтаў-аматараў. У 2010 годзе з’явіўся першы зборнік твораў кобрынскіх пісьменнікаў “Натхненне”. Намячаецца выданне другога зборніка. А нядаўна “Белы бусел” падзяліўся на дзве самастойныя арганізацыі. Ці было гэтае рашэнне правільным — пакажа час. Пакуль жа паралельна існуюць два літаратурныя аб’яднанні, і — цудоўная магчымасць параўноўваць.

Наталля КАНДРАШУК

Да сярэдзіны лютага працуе ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча выстаўка “Пяць месяцаў з жыцця паэта”. Яна распавядае пра адзін з самых шчаслівых перыядаў жыцця Максіма — кастрычнік-люты 1916 года, калі Багдановіч ненадоўга вярнуўся ў горад свайго маленства, Мінск. Знаёмства з беларускімі пісьменнікамі, сустрэча Новага года, напісанне новых славуных твораў — усё гэта змясцілася ў тыя пяць месяцаў, зрабіўшы іх незвычайнымі ў біяграфіі паэта. Выстаўка адкрылася 9 снежня ў 119-ы дзень нараджэння Багдановіча.

Ірына МАСЛЯНЦЫНА

Артлінія

Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
фота Віктара Кавалёва

На імяніны Фёдара

Новая грамадская суполка — “Шаляпінскае таварыства Беларусі”, створаная ў сталіцы пры канцы мінулага года, — заявіла пра сябе ярка. Сёння вечарам у Музеі гісторыі горада Мінска адбудзецца ўрачыстае адкрыццё выстаўкі У. Чарнышова, беларускага мастака, у чыёй творчасці гучыць шаляпінская тэма. А на мінулым тыдні ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі з аншлагам прайшоў канцэрт, прысвечаны дню нараджэння вялікага спевака.

трэба спраўляць імяніны Фёдара. Ці думалі пра гэта стваральнікі ды ўдзельнікі імпрэзы, ці не, але ім удалося наладзіць сапраўдныя імяніны. Музыка-казнаўца І. Зубрыч, вядучая вечарыны, прыгадвае факты біяграфіі спевака, пераканаўча знітоўваючы іх з канцэртнымі нумарамі, з мастацтвам сённяшніх беларускіх выканаўцаў, у якім так ці інакш прысутнічае “святло далёкай зоркі” — след шаляпінскіх

традыцый, творчых прынцыпаў, музычных захапленняў. А кожны ўдзельнік дадаваў сваю непаўторную кветку ў букет імянінніка.

Вечар праходзіў у шчырым душэўным яднанні сцэны і залы. Амаль дзве гадзіны без антракта прамінулі незаўважна — у сэнсе агульнага адчування часу. Ва ўсіх іншых сэнсах — эстэтычным, эмацыянальным, духоўным, пазнаваўчым — заўважнай і незабыўнай сталася ці не кожная хвіліна. З рэдкаснай самааддачай выступалі Канцэртны хор Асацыяцыі кіраўнікоў хароў хлопчыкаў БСМД пад кіраўніцтвам А. Варлахіна (канцэртмайстар І. Харэвіч); знання салісты У. Громаў, Д. Капілаў, Т. Пятрова, Я. Пятроў, Т. Трацяк; піяністка Т. Старчанка ў ролі канцэртмайстра. А як узрушылі публіку ўладальнік Гран-пры Міжнароднага фестывалю-конкурсу харавога і вакальнага мастацтва імя Ф. Шаляпіна, навучэнец Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі М. Паўлаў (клас М. Парыхаўнічэнка); оперная зорка Н. Акініна; фартэп’яніны дуэт Н. Котавай і В. Баравікова!.. Арганізаваў гэтую дабрачынную імпрэзу прадзюсарскі цэнтр “Класіка” Беларускага саюза музычных дзеячаў (аўтар і рэжысёр праекта — артдырэктар цэнтра В. Уколаў).

На здымку: Таццяна Трацяк.

Повязі

Вера МКУЛІК,
фота аўтара

Знайсці ўзаемаразуменне — неабходнасць часу

Цэнтр міжкультурнага дыялога і Пасольства Украіны ў Рэспубліцы Беларусь арганізавалі прэзентацыю калектыўнай кнігі “Захаванне нацыянальнай самабытнасці ў кантэксце развіцця міжкультурнага дыялога” з удзелам кіраўніка Прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь А. Брука, кіраўніка Прадстаўніцтва ЕС у Рэспубліцы Беларусь Ж. Э. Гольцапфеля, кіраўнікоў і прадстаўнікоў сямнаццаці дыпламатычных місій еўрапейскіх краін.

Падчас прэзентацыі былі абмеркаваны шляхі ўмацавання культурнай самабытнасці як асновы канструктыўнага міжкультурнага дыялога. Надзвычайны Паўнамоцны Пасол Украіны ў Беларусі Раман Бяссмертны адзначыў, што беларуска-ўкраінскі міжкультурны дыялог мае глыбокую гістарычную аснову і грунтуюцца не

толькі на блізкасці нашых менталітэтаў і светапоглядаў, наяўнасці супольнага палескага рэгіёна, але і на неабходнасці ўлічваць досвед адзін аднаго ў захаванні народнай, традыцыйнай часткі нашых культур. Старшыня Вышэйшага каардынацыйнага савета Рэспубліканскай канфедэрацыі прадпрыемальніцтва Уладзімір

Карагін звярнуў увагу прысутных на тое, што бізнес і культура як асноўныя фактары будаўніцтва грамадзянскай супольнасці сёння патрабуюць асаблівай падтрымкі для свайго развіцця. Генеральны дырэктар цэнтра Любоў Уладзькоўская выказалася, што міжкультурны дыялог павінен весці да мірнага, бесканфлітнага вырашэння самых розных пытанняў і праблем.

Удзельнікі мерапрыемства асабліва адзначылі цёплую, душэўную атмасферу, якая панавала падчас сустрэчы, што стала магчымым перш за ўсё дзякуючы выстаўцы майстроў беларускай народнай творчасці: ткачыкі Наталлі Канановіч, майстра саломаліцення Алены Папкоўскай, разьбяра па дрэве Дзмітрыя Зайцава, глінабітнага майстра Сяргея Нарановіча. Музыкальнае аздабленне мерапрыемства ўзяў на сябе ансамбль флейтыстаў “Brevis” пад кіраўніцтвам Паўла Сурагіна.

На здымку: арганізатары прэзентацыі Раман Бяссмертны, Любоў Уладзькоўская, Уладзімір Карагін.

Сяргей Кара-Мурза: «Мы павінны ўзняцца над болем і гневамі»

Фота Ірына Цяпрынцава

Днямі Мінск наведаў член Саюза пісьменнікаў Расіі, вядомы публіцыст і палітолаг Сяргей Кара-Мурза — галоўны навуковы супрацоўнік Інстытута сацыяльна-палітычных даследаванняў РАН, доктар навук, прафесар. Ён удзельнічаў у рабоце семінара, прысвечанага 20-годдзю СНД. На ім прысутнічалі і журналісты, у тым ліку карэспандэнт “ЛіМа” Уладзімір Бацкалевіч. Думаем, што меркаванні знакамітага грамадзяна па найбольш вострых пытаннях ідэалогіі постсавецкага часу будуць цікавыя і нашым чытачам.

якія звязваюць людзей і грамадства. У савецкія часы гэтае паняцце не выкарыстоўвалася, яно нават у слоўнікі не ўносілася. У выніку многія думалі, што прастытуткі жывуць у Швецыі, шызафрэнікі — у ЗША, мафія існуе ў Сіцыліі. Згодна ідэалагічным догмам, у краіне “развітога сацыялізму” такіх паганых з’яў не павінна было быць. Хваробу заганялі ў кут. Пасля распаду СССР выявілася, што і наша грамадства мела патрэбу ў рэанімацыі. Людзі ведалі нормы паводзін, але ігнаравалі іх.

Тое ж самае і цяпер. Глядзіце, у Расіі 10 працэнтаў дзяцей нараджаюцца па-за шлюбам, у Грузіі — 75. І гэта ў краіне, якая спрадвеку славілася сваімі моцнымі сямейнымі традыцыямі! У пасляхавым 2008 годзе ў нас ад злчынных замаху пацярпелі 2 мільёны 300 тысяч грамадзян, з іх 40 тысяч загінулі. Дэпрэсіўная эканоміка ўзмацняе анамічныя тэндэнцыі. Сярэдні рост даходаў насельніцтва суправаджаецца спадам узроўню жыцця беднякоў. Ва ўсю моц працягваюцца жорсткасць і хамства багатых і моцных. Знішчаецца гістарычная памяць. Людзі выпадаюць з часу, не плануяць сваю будучыню, пражыў дзень — і дзякуй Богу.

— **Бязлітаснасць можна неяк утаймаваць праз прававыя нормы, а як утаймаваць хамства, бяздушнасць, абьякавасць?**

— На маю думку, неабходна забараніць тэлеканалам дэманстрацыю фільмаў, у якіх галоўнымі героямі выступаюць гангстары, бандыты, злодзеі, пражываюць, прастытуткі і іншая погань. Тэлебачанне, кінамаграф кляпаюць свае серыялы па штампам Галівуда. Ненармацыйная лексіка становіцца нормай. Ёй “уз-

бройваюцца” дзеці. Часам ідзеш калі школы — і вушы вянучу, калі чуюш, пра што і як яны гавораць. І гэты яд раз’ядае душы, губіць іх.

Зняты цэлыя пласты з багатай рускай літаратуры. Многае ліквідавана з творчасці Льва Талстога, Блока, Брусава, Горкага, Ясеніна... У фільме “Сяргей Ясенін” вялікі паэтычны паказаны непрабудным прапойцам і бабнікам. Напрошваецца пытанне: калі ж ён ствараў свае цудоўныя вершы, якія і сёння чытаюцца з асалодай?

Дзе выйсце? Перш за ўсё прадстаўнікам інтэлігенцыі варта неадкладна сесці за стол перамоў з прадстаўнікамі ўладных структур. Прааналізаваць стан грамадства, адказаць на пытанні: хто мы і куды ідзём. Неабходны інтэлектуальнае асваенне рэальнасці, новая эстэтыка. І, канечне, законы, якія б абаранялі годнасць чалавека. Творчая інтэлігенцыя павінна стаць рухавіком у барацьбе за духоўнасць грамадства. Яна — найбольш адчувальная сіла супраць ілжывых канцэпцый і паняццяў. Мы павінны ўзняцца над болем і гневамі. Барыкады з такой важнай задачай не справяцца.

— **Загалоўкі вашых артыкулаў “Расія пад ударам”, “Расія пры смерці”, “Дэмантаж народа”, “Непаладкі ў рускім доме”, іншыя публікацыі гавораць самі за сябе — краіна дужа хворая, ёй патрэбна неадкладнае хірургічнае ўмяшальніцтва. А нядаўна “патрыёт” Клячкоў прама заклікаў народ да паўстання. Сяргей Георгіевіч, дык ці не будзе ў Расіі рэвалюцыя?**

— Ёсць шмат спосабаў зрабіць сябе змагаром за ішчасце народнае. Яго заява не што іншае, як правакацыя.

Хачу супакоіць вас: у Расіі не ўзнікла рэвалюцыйнай сітуацыі. Нашы людзі добра разумеюць, што рэвалюцыя — гэта агульная гібель. Тым менш, становішча ў нас надзвычай складанае. Таму ўладам даводзіцца лавіраваць паміж рознымі слаямі грамадства — алігархамі і люмпенамі, сярэднім класам і беднотам, прадпрыемствамі і рабочымі... Згодна сацыялагічным апытанням, 75 працэнтаў расіян лічаць Ельцына крыніцай усіх бедаў, 85 працэнтаў выказаліся супраць устанавлення яму помніка.

І ўсё ж помнік у Свядлоўску адкрылі. Мы наступаем на адны і тыя ж граблі — на словах даражым думкамі людзей, на справе — іх ігнаруем. Кіруючая “вяхрушка” пранізана ліберальнымі ўтопіямі, што садейнічае раслаенню грамадства. Сваю прыхільнасць каштоўнасцям іншай культуры і цывілізацыі нашы рэфарматары апраўдваюць тым, што быццам бы ліберальнасць — вышэйшае дасягненне сусветнай культуры, што ён заснаваны на агульначалавечых каштоўнасцях і адпавядае “натуральным” жаданням чалавека. А Расія, маўляў, ухільялася ад стаўбайовы дарогі цывілізацыі і цяпер ёй даводзіцца расплачвацца за сваю памылку праз хваравітыя рэформы.

Мы пакуль харчваемся трупам забітай савецкай сістэмы. Ніякіх новых рэсурсаў, нічога новага не пабудавалі, ніводнай вялікай сістэмы стварыць узамен савецкай не ўдалося. Мы жывём на нафце і газе, якія былі разведаны, добраўпарадкаваны ў савецкі час. І на газавых выратаваннях, якія пабудавалі.

— **Што рабіць? Вярнуцца да гістарычнага вопыту будаўніцтва сацыялізму, планавай эканомікі?**

— Практычна нерэальна вяртанне да планавай эканомікі і прыняцце праграмы ўзнаўлення, якая праводзілася ў СССР пасля 1945 года. Прычына — разбуранасць навукова-тэхнічнага патэнцыялу, складанасць прамысловых вытворчасцей, наяўнасць часткі грамадства (7—10%), якая атрымала ўласнасць праз прыватызацыю і якая будзе актыўна супраціўляцца, наяўнасць праслойкі людзей, якія стыхійна выступаюць супраць рынку, аднак не жадаюць вяртання планавай эканомікі, адсутнасць аб’яднанай сілы (тыпу тагальнай партыі). Таму неабходны нейкі “гібрыдны” праект.

— **Наколькі нам вядома, вы былі назіральнікам на выбарах Прэзідэнта Беларусі. Вашы ўражанні ад падзей 19 снежня.**

— У гэтым скандале была зацікаўлена не толькі апазіцыя, але і яе прыхільнікі з блізкага і далёкага замежжа. Мэта — прымусяць Беларусь рухацца тым шляхам, які ўкажуць Еўрасаюз і ЗША. З усіх мадэляў выхаду з сусветнага фінансава-эканамічнага крызісу Беларусь выбрала самую дзейсную і ўдала рэалізуе яе. Уважавікі дынаміка развіцця эканомікі і сацыяльнай сферы. Прэзідэнт, урад робяць усё магчымае, каб вывесці краіну ў лік лідараў тэхналагічнага і інтэлектуальнага развіцця. Але камусьці захацелася дэстабілізаваць становішча. Я не сцярджаю, што ў рэспубліцы няма праблем. Наадварот, многія з іх вырашаюцца марудна: вялікая запавычанасць, імпорт тавараў перавышае экспарт, павялічваецца колькасць стратных прадпрыемстваў. Аднак я не думаю, што змена ўлады пакончыць з гэтымі праблемамі адразу і назаўсёды... Разумею, да добрага чалавек хутка прывякае. І ён не ўзважвае тое, што было раней, з тым, што ёсць і што яму пагражае.

— **Вы наведвалі выбарчыя ўчасткі. З кім сустракаліся? Што пачулі?**

— Гутарыў і з назіральнікамі ад апазіцыі, і з моладдзю. На маю думку, у людзей сталага ўзросту захаваліся рысы савецкага мыслення. Мяне здзівіла сцэнка на адным з участкаў. Кабета-ветэранка расшпіліла дублёнку, каб паказаць медалі, і пайшла ў атаку на групу дзяўчат, якія прадстаўлялі тут інтарэсы іншых кандыдатаў у прэзідэнты. Якія абразлівыя словы гучалі ў іх адрас! Да іншадумства трэба ўсё ж адносіцца цяжка. Я не ўтэўнены, што тыя ж дзяўчаты — ворагі Беларусі. Проста яны чагосці не разумеюць, варта растлумачыць іх памылкі, пераканаць. Лозунг “Хто не з намі, той супраць нас” даўно страціў сваю актуальнасць.

Юбілеі

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА

Незвычайны чалавек

85 гадоў споўнілася Міхасю Канстанцінавічу Міцкевічу, доктару тэхнічных навук, сыну і захавальніку спадчыны Якуба Коласа.

Пра тое, што ў сусветных славуцасцей таксама бываюць дзеці, задумваецца па-сапраўднаму толькі тады, калі раптам дзевяццацца пазнаёміцца з кімсьці з іх (як варыянт, пазнаёміцца завочна — з тэлеінтэрв’ю альбо з газетнай публікацыяй). Вельмі часта такія знаёмствы расчароўваюць, бо ў дзецях мы міжволі шукаем водбліск геніяльнасці бацькоў. Гэта і сапраўды цяжка — вырасіць ў Асобу, ад нараджэння знаходзячыся ў ценю вялікага

чалавека. Але малодшаму сыну Якуба Коласа, Міхасю Канстанцінавічу Міцкевічу, тое ўдалося. Ён не стаў “ламаць сябе”, каб ператварыцца ў бяжучую копію бацькі. Абраў зусім іншы шлях. І стаў вядомым навукоўцам. А яшчэ — спартсменам, майстрам спорту па кулявой стральбе.

Аднак, як высветлілася, мы ведалі не пра ўсе таленты Міхася Канстанцінавіча. Выстаўка, падрыхтаваная да яго 85-гадовага юбілею Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеем Якуба Коласа, адкрыла нам гэтага незвычайнага чалавека яшчэ і як цікавага фотамастака. Работы Міхася

Міцкевіча, выкананыя ў чорна-белым рэжыме, шырока не рэкламаваліся. Фатаграф здымаў членаў сваёй сям’і, блізкіх, сяброў. Аднак атрымаліся не проста кадры, якія фіксуюць рэчаіснасць, — атрымаліся высокамастацкія творы, напоўненыя роздумам, пачуццямі стваральніка, філасофскімі абагульненнямі.

Цікава раскрывае нам асобу Міхася Міцкевіча таксама прадстаўлены музей збор кніг з дароўнымі надпісамі і вершы, якія ў розныя часы яму прысвячалі сябры і родзічы.

— Да тых часоў, пакуль я не падрыхтаваў гэтую экспазіцыю, — тлумачыць сам Міхася

Канстанцінавіч, — ніхто не задумваўся нават над тым, што ёсць такі цікавы жанр у літаратуры — прысвячэнні. Прысвячэнні літаратараў літаратарам — іх многа, яны ёсць у кожнага паэта. А якія цікавыя прысвячэнні пішучы навукоўцы! Каб сабраць самае лепшае — быў бы цэлы зборнік цікавых выслоўяў і думак.

Выстаўка адкрылася ў дзень нараджэння юбіляра. Да той жа падзеі быў прымеркаваны літаратурны вечар, што прайшоў пад назвай “Дарагі мой Міхасёк...”. Гэта — цытата з Якуба Коласа. Менавіта так, і ныйначай, вялікі паэт звяртаўся да малодшага свайго сына ў пісьмах і запісках.

Ці патрэбна маладым літаб'яднанне?

Алеся ЛАПШКАЯ

— Кажуць, што цікавасць да літаратуры сёння меншае — але ці меншае пры гэтым колькасць пачынаючых творцаў?

— Не, цяпер іх нават больш, чым трыццаць гадоў таму, калі я сам спрабаваў сябе ў літаратуры: тады цяжэй было выдаць кнігу, надрукавацца, бо было менш выданняў і выдавецтваў. Амаль пры кожнай раённай газеце мелася сваё літаб'яднанне — але, як правіла, для многіх паэтаў і прэзідэнтаў творчае жыццё пачыналася і заканчвалася менавіта там. Я памятаю, якім вялікім літаратурным аўтарытэтам для мяне, тады яшчэ школьніка, быў кіраўнік літаб'яднання пры ляхавіцкай раённай газеце, найцудоўнейшы чалавек Кастусь Турко. А ён вельмі ганарыўся тым, што яго ў свой час раз ці два надрукавала “Маладосць”. Сёння пры раёнках менш літаб'яднанняў, затое наогул магчымасцей для творцаў куды больш — і гэта стымулюе маладых аўтараў.

— Канкрэтная праца з творцамі — гэта дэталёвае абмеркаванне яго тэкстаў рэдактарам альбо сталым пісьменнікам. Хто з беларускіх літаратараў мае сёння час і ахвоту гэтым займацца?

— Найперш, вядома, тыя людзі, якія працуюць у нашых літаратурных выданнях, людзі, якія не проста гэтым зарабляюць сабе на хлеб, але і любяць сваю працу, любяць моладзь, імкнучы ўсяляк падтрымліваць яе. Гэтыя любоў і падтрымка лепш за ўсё праяўляюцца на творчых сустрэчах у школах, у ВНУ, пры нейкіх выпадковых знаёмствах з юнымі аўтарамі. Абязкавы да іх лёсу творца пройдзе міма і падчас свайго выступлення ў маладзёжнай аўдыторыі нават не пацікавіцца, ці ёсць сярод слухачоў тыя, што спрабуюць свае сілы ў літаратуры. А вось неабязкавы яшчэ і запрасіць іх на сцэну, пакіне тэлефон рэдакцыі. Увогуле, быць добрым рэдактарам, асабліва ў працы з маладымі, — гэта таксама талент. Кепскі рэдактар сталага майстра ўжо не сапсуе, а вось маладому можа нашкодзіць. На шчасце, рэдактары, якія працуюць у выданнях нашай установы — гэта, як правіла, людзі не выпадковыя. Той з пачаткоўцаў, хто звяртаецца ў Саюз пісьменнікаў, таксама можа атрымаць кваліфікаваную кансультацыю. Калі ў маладых ёсць жаданне пачуць прафесійны аналіз і ацэнку ўласнай творчасці, то зрабіць гэта ёсць каму.

— А хіба не ўсім маладым гэта патрэбна?

— Сёння малады чалавек можа сабраць грошы ці знайсці спонсара і выдаць кніжку, не чакаючы, пакуль яго надрукуюць. Вельмі цяжка бывае давесці чалавеку, які трымае ўласную кніжку ў двёрдай вокладцы, што гэтае выданне не абавязкова ёсць сведчаннем яго таленту. Аналіз творчасці — гэта, як правіла, не толькі станоўчыя каментарыі, але і выяўленне недахопаў, бо, натуральна, не ўсё бывае раўназначным і ў прызнаных аўтараў. І да гэтага трэба быць падрыхтаваным. На крытыку многія рэагуюць хваравіта (хоць калі яна каму падабалася?!). Часам прыкладна так: “Ну і што мне ваш часопіс, у вас наклад некалькі тысяч, а паглядзіце, колькі

Алесь Бадак добра вядомы чытачам “ЛіМа” па сваіх развагах пра сучасны літаратурны працэс. Тэма сённяшняй размовы з галоўным рэдактарам часопіса “Нёман” і старшынёю секцыі па рабоце з моладдзю СП Беларусі — праца з маладымі літаратарамі.

Фота Кастуся Дробова

чалавек заходзіць на мой сайт ці на мой блог!” Хоць зайсці на сайт — гэта тое ж самае, што зайсці ў кнігарню, узяць кнігу і пагартаць. Можна набыць яе, а можна і паставіць на месца.

— Якія новыя тэмы, новыя мастацкія прыёмы прыносяць маладыя аўтары ў беларускую літаратуру?

— Сённяшняя маладая літаратура больш разняволеная ў тэматычным плане, у стылёвым, таму яна вельмі разнастайная, што асабіста мне вельмі імпануе. Адчуваюцца ўплывы не толькі нашай класікі, але і рускай літаратуры, і еўрапейскай, і ўсходняй. Маладыя пільна сочаць за ўсімі плынямі ў сусветнай літаратуры, і гэта цудоўна. Тут вам і нелінейная проза, і постмадэрнісцкая паэзія. І спробы, часам вельмі цікавыя, сумішчы ў адным творы некалькіх жанраў. Але наватарства, калі яно не абаянаецца на нацыянальнае, калі ствараецца з аглядкай, каб не дай Бог не абвінавацілі ў традыцыяналізме, рызыкую застанца незапатрабаваным. Вопытныя садоўнікі ведаюць: каб атрымаць багаты ўраджай з дзівосных дрэў, лепш прышчэпваць іх чаранкі, а не прывозіць самі дрэвы, недзе далёка выкапаныя з каранем.

— Што да канкрэтных спраў, то адкрыло невялікі сакрэт: неўзабаве наша ўстанова на базе часопіса “Маладосць” аб'явіць паэтычны конкурс сярод моладзі, прысвечаны 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Магчыма, да конкурсу далучыцца часопіс “Польмя”, і лепшыя творы канкурсантаў будуць надрукаваны на яго старонках. Ну, а ў “Нёмане” будуць змешчаны самыя адметныя творы маладых у перакладзе на рускую мову. Пасля, мяркую, па выніках конкурсу можна будзе і кнігу выдаць.

— Каго з маладых творцаў вы маглі б вылучыць?

— Адзін з самых таленавітых маладых прэзікаў для мяне — Альгерд Бахарэвіч, хаця сам сябе ён наўрад ці лічыць маладым. Ці той жа Андрэй Хадановіч альбо

Зміцер Вішнёў... У гэтым сэнсе, напэўна, прасцей называць імя прадстаўніц слабой паловы чалавечтва (смяецца). Віка Трэнас, Таццяна Сівец, Дзіга Карэліна... А вось зусім новае літаратурнае імя — Алена Мальчэўская. Пакуль яна ў асноўным вядомая як журналістка. Але я чытаў яе вершы і прозу ў рукапісным варыянце; калі б мы перад гэтым не пазнаёміліся, ніколі не паверыў бы, што такія “дарослыя” рэчы піша зусім юная дзяўчына.

Іншая справа, што і сярод дваццацігадовых, і сярод трыццацігадовых цяжка назваць, асабліва ў паэзіі, бясспрэчных геніяў, якім можна прарочыць такую ж ролю ў літаратуры пачатку XXI стагоддзя, якую для свайго часу сыграла паэзія Куляшова, Танка, Панчанкі. У свае трыццаць гэта былі ўжо бясспрэчныя лідары ў беларускай паэзіі. Хоць я цудоўна разумею: “няма таго, што раней было” і ўжо наўрад ці будзе.

— Далучэнне маладых літаратараў да працы ў РВУ — збег абставін ці мэтанакіраваная палітыка? Як глядзіцца тэксты маладых журналістаў, літаратурназнаўцаў побач з тэкстамі сталых аўтараў?

— Тое, што ў нас працуе шмат маладых — не выпадковасць. Час хутка мяняецца, у XX ст. у літаратуры ён цёк больш запаволена. Дзесяцігоддзямі на вяршыні былі адныя і тыя самыя імяны, і можна было чакаць 20 — 30 гадоў, пакуль хтосьці зойме яшчэ адно месца на літаратурным алімпіе. Сёння літаратура развіваецца больш хуткімі тэмпамі і літаратурныя выданні працуюць у іншым рэжыме: ідзе барацьба за чытачоў, якім 30 — 40 гадоў, а, на вялікі жаль, гэта пакаленні, якія перастаюць чытаць перыёдыку. Каб мы ішлі ў нагу з часам, нам трэба, каб у нашых выданнях працавалі пагодкі тых, хто можа быць нашым чытачом. Што да тэкстаў маладых... Мне падабаецца іх стыль, падабаецца імкненне пісаць арыгінальна, нават калі гэта тычыцца банальных журналісцкіх карацёлек. Раней

у газетах панавалі журналісцкія штампы, мастацкія творы некастрых аўтараў, крывячыся, называлі газетчынай. Сёння многія газетныя матэрыялы чытаць цікавей, чым мастацкія творы.

— Што робіць у сэнсе падтрымкі моладзі рэдакцыя часопіса “Нёман”?

— Апроч таго, што мы друкуем творы рускамоўных пісьменнікаў Беларусі, таксама прапануем сваім чытачам і пераклады беларускай літаратуры на рускую мову. Бо перакладчыкаў, якія перакладаюць з беларускай на рускую, сёння вельмі мала. Пры тым, што беларуская літаратура, не сакрэт, часта выходзіць на еўрапейскі рынак менавіта праз рускую мову: знайсці ў Венгрыі, Францыі, у блізкім замежжы перакладчыкаў з беларускай мовы вельмі цяжка. Не так даўно пры часопісе “Нёман” створаны “Клуб перакладчыкаў”. Малады перакладчык можа завітаць да нас у любы рабочы дзень, прынесці свае пераклады, атрымаць кансультацыю.

Людзі прыходзяць у літаратуру альбо паэтамі, альбо прэзікамі, альбо драматургамі. І калі паэтамі нараджаюцца, то перакладчыкамі становяцца — гэта бясспрэчна. На сёння ў Беларусі няма выдання, дзе перакладам надавалася б такая роля, як у “Нёмане”. Мы нават распачалі новую рубрыку “Тры маіх паэты”, у якой найбольшага ўвага прысвечана перакладчыку: мы расказваем пра яго ці робім з ім інтэрв’ю, а ўжо ніжэй друкуем яго пераклады тых трох паэтаў, якіх ён прапануе сам. А то, па даўняй традыцыі, у літаратурных выданнях нават біяграфія перакладчыка, у адрозненне ад біяграфіі аўтараў, не даецца.

— Сёння ў Мінску няма літаб'яднання, якое б, прыкладам, штотыднёва праводзіла сустрэчы літаратараў — з чытаннем і абмеркаваннем твораў, з дыскусіямі на літаратурныя тэмы. Чаму так склалася? Ці патрэбна нам штосьці кшталту колішняга “Першацвета”?

— Я думаю, пры той жа “Маладосці” такое аб'яднанне магло б існаваць. Хаця мне падаецца, што сёння трэба шукаць і іншыя формы. На пасяджэннях літаб'яднанняў творцы абмяркоўваюць тэксты адно аднаго, так усё пачынаецца і заканчваецца — гэта вельмі важна, але гэтага недастаткова. Мне асабіста вельмі хацелася б, каб мы часцей прыцягвалі маладых аўтараў да нашага літаратурнага жыцця: каб яны часцей удзельнічалі ў круглых сталах, часцей ездзілі з намі на выступленні. Падчас выязных мерапрыемстваў можна прыцягваць да ўдзелу ў іх пачынаючых творцаў, якія жывуць там, куды мы накіраваліся. Папершае, гэта карысна для іх саміх, а па-другое... Адна справа, калі ў моладзевай аўдыторыі пра маладую беларускую літаратуру расказваем мы з Раісай Баравіковай, і зусім іншая справа, калі разам з намі на сцэне выступаюць самі маладыя. Гэта тое ж самае, як калі б у кінатэатры глядачам замест дэманстрацыі фільма проста яго пераказвалі.

Universum

Паэзія плюс блюз

Віка ТРЭНАС

Якая яна, цяперашняя “залатая моладзь”? Што сёння значыць быць сучасным і модным? Шаноўныя бацькі, не спыяйцеся хаваць ад дзяцей глянцавыя часопісы, дзе пры кожным зручным і нязручным выпадку задваецца слова “гламур”. Бо гэтая з’ява зусім не палюха лодзей высокай культуры. Наадварот, на ейным фоне прасцей адрозніць сапраўднае ад фальшывага, натуральнае ад штучнага — карацей, белае найбольш выгадна выглядае побач з чорным. Прыняты кантраст дапамагае глыбей зразумець найноўшае мастацтва. А непрыняты маскулты старадаўняе новыя эстэтычныя формы. Маладое пакаленне беларускіх пісьменнікаў робіць элітарную літаратуру. І яшчэ — наказвае ўзоры твораў і твараў. Быць інтэлектуалам — гэта не толькі пісаць самому, але і чытаць іншым. Быць прафесіяналам — значыць авалодаць сакрэтамі майстэрства ды не паікадаваць падзліцца досведам з пачаткоўцамі. Быць адукаваным — ведаць сферу сваёй дзейнасці, але і цікавіцца рознымі відамі мастацтва.

Кажуць, немагчыма ўседаць адразу на некалькіх крэслах. Гэта дакладна не пра нас — не пра “залатую моладзь”. А як жа выслуе: здольны чалавек таленавіты калі не ва ўсім, то імат у чым? Тым болей калі ёсць з каго браць прыклад.

Ноты, рыфмы, рытмы

Сярод меламанаў ёсць асаблівыя людзі — тыя, хто слухаюць блюз. Сапраўдныя гурманы, яны смакуюць кожную ноту, для іх музыка стала не проста філасофіяй і ладам жыцця, але паветрам, якім яны дыхаюць. Блюз (англ. “туга, меланхолія”), як і паэзія, — зацягвае.

Неверагодна, але музыка, прыдуманая сто гадоў таму афраамерыканцамі, што апавядала рэальныя гісторыі з іх цяжкага жыцця, кранула сэрцы мільёнаў людзей і стала набыткам сусветнай культуры. Блюз мае нацыянальныя варыянты, яго сляваюць не толькі на англійскай (традыцыйна), але і на французскай, польскай, рускай мовах. Як наконт песень *на-беларуску*?

Адзін з лепшых блузменаў Беларусі жыве ў Бялынічах. Не дзіва, што гурт ягоны называецца “White Night Blues” (“Блюз белае ночы”). Нядаўна калектыў адзначыў сваё дзесяцігоддзе. За гэты час Юры Несцяранка са сваёй камандай паспеў паўдзельнічаць у шматлікіх фестывалях, у тым ліку замежных, выступіць з аўтарскімі канцэртнымі праграмамі, выдаць некалькі дыскаў на некалькіх мовах. Асабліва прыцягальнымі для публікі сталі песні, напісаныя Юрыем Несцяранкам на вершы сучасных беларускіх паэтаў — Людмілы Рублеўскай, Віктара Слінко, Алены Беланожкі, Алы Войлакавай.

Ад вершаў да прозы

Аказваецца, ад вершаў да прозы не адзін крок, а дванаццаць тактаў — як у блюзавай мелодыі. Юры не толькі віртуозны гітарыст, аўтар песень і педагог. “Што тычыцца пісьменніцтва і музычнай творчасці, то адно аднаму не замінае, нават, думаю, наадварот, толькі дапаўняе”, — кажа ён. А таму — займаецца журналістыкай, вядзе аўтарскую калонку на сайце “Родныя Вобразы”, піша і паспяхова друкуе апавяданні і наветы, спрабуе сябе ў мастацкім перакладзе. Як тут не ўспомніць знакамітыя радкі Уладзіміра Маякоўскага:

А вы нокторн сыграць змогли бы
На флейте водосточных труб?

Манаверш: увесць свет у адным радку

Таццяна ШЫШОВА

Прырода манаверша

Наконт гэтай формы ў слоўніку В. П. Рагойшы адзначана наступнае: “Аднарадковік (манаверш, ад грэч. monos — адзін і лац. versus — верш, радок) верш, які складаецца з аднаго радка, завершанага па сэнсе, па сінтаксічнай і метрычнай структуры”. Падобную фармулёўку прапанаваў і С. Бірукоў у сваёй кнізе “Року укор”, але дадае да яе істотную заўвагу: “...але гэтага (пэўнага памеру і рытму. — Т. Ш.) яшчэ недастаткова і для таго, каб назваць вершамі шматрадковы тэкст, якому ўласцівыя знешнія прыкметы паэтычнага твора. Відавочна, што верш (аднарадковы ці шматрадковы) — гэта перадусім канцэнтрацыя — мысленчая, эмацыйная, інтанацыйная. Зразумела, тут можа быць улічаны і момант парадаксальнасці”. Відавочна, што такія фармулёўкі — толькі верхавіна айсберга, бо наконт значэння манаверша існуе шмат спрэчак.

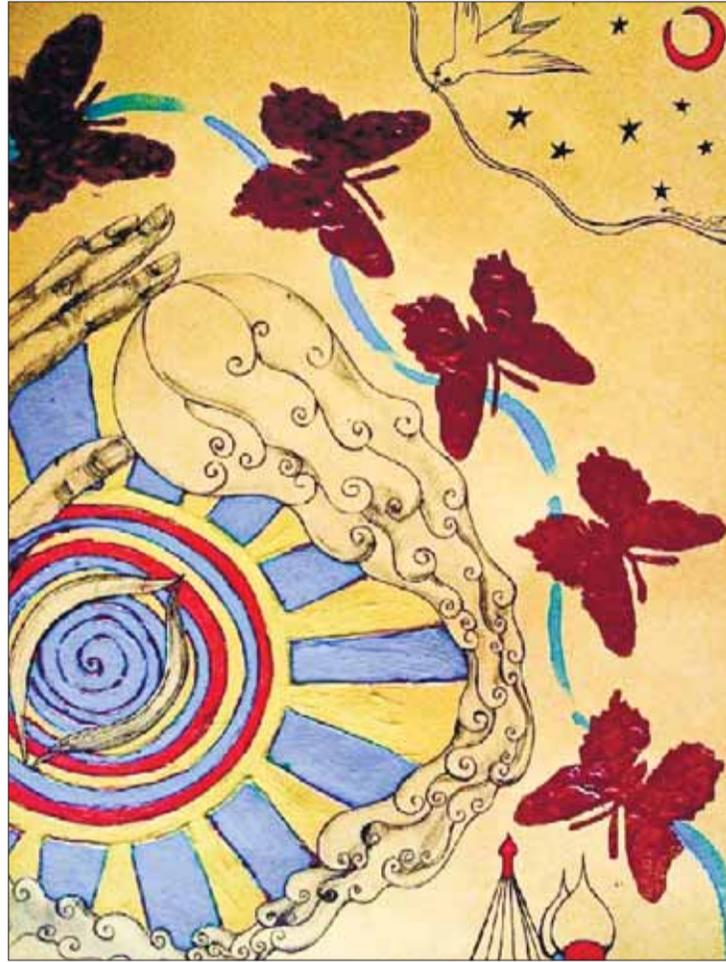
На працягу XX стагоддзя манаверш ва ўсіх асноўных заходніх літаратурах мінуў шлях эстэтычнай нармалізацыі, ператварыўшыся ў рэдкую, але заканамерную, не звязаную з эфектам эпатажу форму паэтычнага выказвання; у Расіі, у прыватнасці, да манаверша звярталіся такія розныя аўтары, як К. Бальмонт, Д. Хармс і інш. На мяжы 1980 — 1990-х гг. паэт У. Вішнеўскі нават стварыў на аснове манаверша ўласны аўтарскі жанр, які прынёс шырокую папулярнасць і аўтару, і выкарыстанай ім форме. У англамоўнай паэзіі прыкметна паўплываў на росквіт манаверша засвоены з японскай паэзіі вершаваны жанр хайку, які ў арыгінале ўяўляе сабой адзін слупок з іерогліфаў; у канцы 1990-х гг. з распачатай экспансіяй хайку ў беларускую паэзію развіццё беларускага манаверша таксама атрымала новы стымул. Да падабенства хайку і аднарадковіка мы яшчэ звернемся. Як і большасць маргінальных жанраў, манаверш зрэдку ў невялікай колькасці з’яўляецца ў зборніках паэтаў, але не становіцца папулярным у беларускай паэзіі. Хаця гэты жанр мае ўсе шансы такім стаць, бо, на думку некаторых даследчыкаў, сам манаверш прыйшоў з фальклору. Так, даследчык Я. Сцяпанаву параўноўвае манавершы і прымаўкі, народныя запевы. Д. Кузьмін да аднаго з фактараў распаўсюджвання манаверша ў рускай літаратуры адносіць савецкія лозунгі тыпу “Жыць стало лепш, жыць стало веселей”. Сама прырода манаверша, яго кароткі памер і канцэнтраваны змест спрыяюць фалькларызацыі гэтага жанру. Як ужо было адзначана, існуе шэраг праблем, звязаных з ідэнтыфікацыяй манаверша.

Манаверш: паэзія ці проза

Нягледзячы на вялікую колькасць крытэрыяў, якія дазваляюць адрозніваць паэзію і прозу, і для простага чытача, і для вопытнага філалага самым

Французскі філосаф П. Буаст аднойчы даў добрую параду: “Будзьце нешматслоўнымі; дакладны сродак прымусіць слухаць сябе — гэта сказаць шмат у нешматлікіх словах”.

Талент казаць многае ў некалькіх словах вельмі добра можна рэалізаваць у такой паэтычнай форме, як манаверш.

Малюнак Аляксі Іса

першым крытэрыем будзе тое, як твор выглядае — карацей кажучы, у радок ці ў слупок ён запісаны. Прафесар Ю. Арліцкі ў сваіх складаных развагах таксама прыйшоў да такой простаі думкі: “Вернемся, аднак, да праблемы размежавання верша і прозы ў іх аўтэнтчнай, пісьмовай рэпрэзентацыі. У адносінах да яе і толькі да яе можна казаць пра магчымасць строгага размежавання большай колькасці тэкстаў на вершаваныя і праязныя, абаяваючы пры гэтым на строга фармальныя і таму лагічна несупярэчныя прыкметы: формы размяшчэння тэксту на лісце паперы. Працей кажучы, верш — гэта тое, што размяшчаецца ў “слупок”, а проза — тое, што пішацца і друкуецца ў радок”. А калі так, то куды ж аднесці манаверш, які ўяўляе сабой адзін радок? Лагічна было б запісаць яго ў прозу. Паэзія, нават калі гэта паэзія без рыфмы, прадугледжвае хаця б два радкі. Аднак на самай справе на гэтым слабым аргументе на карысць таго, што манаверш — гэта проза, можна паставіць кропку, бо больш ніякіх аргументаў, якія б дазвалялі залічыць аднарадковік у праязныя жанры, няма. Затое ёсць іншыя прыкметы, якія адносяць манаверш да паэзіі:

1) рытм, метр. Звычайна такія радок гучыць як вырваны са шматрадковага верша. Дарэчы, тэарэтычна кожны шматрадковы верш утрымоўвае ў сабе свой манаверш — той самы ключавы радок, дзеля якога чытач зноў і зноў вяртаецца да верша. Манаверш — у гэтым выпадку “эка-

номлены” верш. У наш час такая эканомія, на жаль, актуальная.

2) наяўнасць сістэмы тропай, завершанай думкі.

Манаверш і хайку

Як ужо было адзначана, хайку фактычна адкрыў другое дыханне для манаверша, таму і зрабіў на яго своеасаблівы ўплыў. Нягледзячы на тое, што еўрапейскія літаратуразнаўцы ў адзін голас сцвярджаюць, што сапраўдны хайку запісваецца ў адзін радок, у беларускай літаратуры

“У англамоўнай паэзіі прыкметна паўплываў на росквіт манаверша засвоены з японскай паэзіі вершаваны жанр хайку, які ў арыгінале ўяўляе сабой адзін слупок з іерогліфаў; у канцы 1990-х гг. з распачатай экспансіяй хайку ў беларускую паэзію развіццё беларускага манаверша таксама атрымала новы стымул. Як і большасць маргінальных жанраў, манаверш зрэдку ў невялікай колькасці з’яўляецца ў зборніках паэтаў, але не становіцца папулярным у беларускай паэзіі. Хаця гэты жанр мае ўсе шансы такім стаць, бо, на думку некаторых даследчыкаў, сам манаверш прыйшоў з фальклору.

ўсё ж склалася традыцыя запісваць яго ў тры радкі. Аднак многія беларускія манавершы вельмі нагадваюць хайку. Так, напрыклад, калі б сам А. Арашонка не адзначыў свой аднарадковік як манаверш, яго бездакорна можна было б залічыць у хайку:

Над морам ноччу зноў ззяе маяк — бурштынавы ліхтар.

У гэтым вершы для сапраўднага хайку не хапае аднаго склада, аднак для сучасных хайку гэта ўсяго толькі дробязь, бо правіла аб 17 складах носіць хутчэй рэкамендацыйны характар. Калі запісаць гэты верш у характэр-

ных для хайку суадносінах 5-7-5, сумненняў не застанеца, перад намі — дзіця японскай паэзіі:

*Над морам
ноччу зноў ззяе маяк —
бурштынавы ліхтар.*

Прычым, такі падзел на радкі з’яўляецца не толькі штучным прытрымліваннем правіл хайку, а яшчэ і адпавядае рэальным паўзам у вершы. Наяўнасць такіх паўз таксама больш характэрная для хайку, як і сам змест. І пры ўсім гэтым, калі мы зноў вернемся да шматлікіх фармулёвак манаверша, аднарадковіка А. Арашонка падыходзіць пад іх апісанне. Атрымліваецца, што ўсё залежыць ад самога аўтара: якім жанрам назавеш, так яго і будзе ўспрымаць чытач. З другога боку: а чаму нельга лічыць манаверш і хайку роднаснымі з’явамі? Хайку толькі адлюстроўвае ўсходняе светабачанне, успрыманне свету, аднак фармальна і яго можна лічыць манавершам. Сам хайку ў свой час з’яўляўся толькі часткай гульні-дубою рэнга, таму і хайку — гэта таксама адзін радок, які як быццам вырваны з агульнага верша. Такім чынам, паміж хайку і манавершам нельга правесці дакладнай мяжы. Наадварот, некаторыя даследчыкі лічаць сапраўднымі манавершамі менавіта аднарадковікі нахштальт манавершаў А. Арашонка, бо яны заснаваны на тропках. Такую думку прадстаўляе Я. Сцяпанаву, які размяжоўвае паняцці манавершаў і аднарадковікаў. Да першых адносяцца вершы, заснаваныя на нейкім мастацкім прыёме, сюды ўваходзяць і вершы-паліндромы. Да аднарадковікаў аўтар адносіць так званыя “кічавыя” вершы, больш блізкія да афарызмаў. Так, калі прытрымлівацца думкі даследчыка, да манавершаў будуць адносіцца наступныя радкі А. Дэбіша і В. Бурлак:

*У сутонні збалелай душы
сонца ўзышло.*

Поўзаў По ў запой.

А да аднарадковікаў М. Навіша:

*Дзе праўда ёсць,
там нас з табой няма.*

З дакладнасцю можна сказаць, што прыведзеныя тры аднарадковікі зусім розныя, аднак усе яны заснаваны на тым ці іншым прыёме, толькі ў адным выпадку ён больш выразны, а ў іншым — менш, таму і падстаў падзяляць іх на манавершы і аднарадковікі няма.

Манаверш і афарызм

У прынтцыпе спробы залічыць манаверш ці да хайку, ці да афарызма і ёсць адлюстраванне ўсё той жа праблемы аднясення аднарадковікаў да прозы ці да паэзіі. Аб’ядноўвае манаверш і афарызм лаканічнасць, канцэнтрацыя зместу. А галоўнае іх адрозненне — наяўнасць ці адсутнасць тропай. Хаця гэта і не вельмі істотнае адрозненне, бо па сутнасці кожны манаверш прэтэндуе стаць афарызмам, у той час як не кожны афарызм ёсць манаверш. Так, напрыклад, манаверш М. Навіша не сумненна з’яўляецца афарызмам:

*Сама лёгка вучыць
усё чалавецтва адразу.*

Паколькі два апошнія пытанні так і не вызначаны, то даследчыкі, у прыватнасці Д. Кузьмін, вылучаюць такія фармальна-жанравыя разнавіднасці манавершаў, як манаверш-хайку, манаверш-афарызм, манаверш — антычная стылізацыя. Апошні тып манавершаў, які ўяўляе сабой аднарадковік, напісаны антычным гекзаметрам, не сустракаецца ў сучаснай беларускай літаратуры. У манавершах-хайку часам адсутнічаюць усялякія знакі прыпынку:

*Рой зорак
узвіўся з нябачнага вулею.*

Такія манавершы прадстаўлены ў творчасці А. Ліпя пад назваю “стрэмкі”. Увогуле знакі прыпынку ў “стрэмках” А. Ліпя прысутнічаюць, аднак кропак у канцы вершаў няма. Такім чынам, аўтар хацеў паказаць, што, нягледзячы на тое, што яго аднарадковік поўнасьцю завершаны і аўтаномны, усё ж працяг ягонай думкі магчымы. Часцей за ўсё манавершы-хайку ўяўляюць сабой лірычныя мініяцюры апісання прыроды ці пачуццяў, як гэта і прынята ў хайку. Такім, напрыклад, з’яўляюцца манавершы А. Дэбіша, А. Арашонка, А. Ліпя.

*У сутонні збалелай душы
сонца ўзышло.*

*Перабірае вечнасць
пацёркі стагоддзяў.*

*Лебедзь твайі рукі ловіць
з вуснаў маіх пацалункі.*

Для манавершаў, якія больш падобныя да афарызмаў, важнае значэнне набывае назва, бо часта яна дапамагае раскрыць змест аднарадковіка. Так, напрыклад, растлумачыць манаверш В. Бянова можна па-рознаму:

*Шмат зор у небе,
сонейка адно.*

Аднак усё становіцца на свае месцы, дзякуючы простаі назве “пра каханне”. Бывае, што і сама назва становіцца часткай верша, бо менавіта яна дапамагае раскрыць абсурдысцкі сэнс верша:

*“Апафеоз пустэчы”
Засунь мяшкі
ў мяшок з мяшкамі.*

І ўсё ж назвы ў беларускіх манавершах сустракаюцца рэдка, як, дарэчы, амаль ва ўсіх маргінальных жанрах. Часцей за ўсё такія вершы адзначаюць назвай жанра, у якім напісаны верш.

Такі шырокі спектр варыяцый манавершаў паказвае на тое, што, нягледзячы на невялікае распаўсюджванне дадзенай формы, ён не з’яўляецца штучна вынайздычным жанрам, а, надворот, з’яўляецца своеасаблівым эцюдам для мастакоў слова, эцюдам, які дазваляе злавіць імгненне, не губляючы час на пошук лішніх слоў.

Да таго ж, манаверш даказвае наступную жыццёвую ісціну: недаказанае прыцягвае ўвагу, становіцца загадкай. А гэта значыць, што мы, чытачы, становімся сааўтарамі манаверша, бо разгадаць яго даведзеца менавіта нам.

Самотнае падарожжа аўтсайдара

Уладзімір КАПЦАЎ

Кнігу Анатоля Казлова ў перакладзе на рускую мову складаюць аповесць, 2 невялікія раманы і 8 апавяданняў. Таму нас перш-наперш зацікавіла, што дало падставу аб'яднаць іх у адзіны збор твораў, чым адметныя рысы мастацкага свету гэтага аўтара.

на выратаванне. І гэта, натуральна, сутнасць і яго рэчаіснасці, і яго асабістага светапогляду.

Сярод іншых вобразаў ментальны вобраз балота, дрыгвы найбольш цікавы, таму што мае тэндэнцыю пашырацца. Навакольны свет — гэта бездань, гэта час, у якім валадарыць ноч, — сімвал метафізічнага і бясконцага зла. Але пошласць зла, як і яго самастойны выбар, залежыць ад чалавека. Рэінкарнацыя зла асабіста ў чалавеку — гэта экзістэнцыяльнае адчуванне пустаты жыцця праз адчуванне адзіноці, якую трэба нейкім чынам запоўніць.

А. Казлоў выкарыстоўвае не толькі нацыянальныя вобразы-сімвалы, але і ментальны дух свядомасці. Таму, напрыклад, адна з галоўных рыс Юргона — памяркоўнасць. Асабісты свет героя знаходзіцца ў прыцемках.

Стварэнне альтэрнатыўнай унутранай рэчаіснасці можна лічыць сапраўдным мастацкім адкрыццём Анатоля Казлова. Гэта сплаў містыкі, фальклору, язычніцкай міфалогіі і элементаў пльіны свядомасці. Гэтыя старонкі атрымліваюцца неверагодна атмасфернымі. Уявіце сабе філасофскі дыялог разумных ітушак — філіна і, зразумела, ворана. Галоўнае, што ў рэчаіснасці А. Казлова ўнутраныя маналогі выглядаюць арганічна і зразумела. Сюжэты і абставіны зноў выглядаюць як умоўнасці.

“ Проза Анатоля Казлова прасякнута духам мінулага. Падчас чытання ягоных твораў прасцей убачыць у іх рысы дэкадэнцкага светаадчування, ніцізанства, постсімвалісцкую традыцыю. Гэтае “спазненне” прозы А. Казлова адлюстроўвае канцэпцыю развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Яе можна трактаваць як тэорыю паскоранага развіцця ці вяртання запазычанасцей, але, на наш погляд, больш падыходзіць метафара застылага, загубленага часу. Разгортванне спружыны часу, якая сціскала нашу літаратуру на працягу амаль усяго XX стагоддзя ў межы некалькіх тэм, прывяло да з'яўлення лакун, якія запаўняюцца толькі ў апошнія гады.

У “Юргоне” метафізіка зла зноў увасабляецца ў метафізіку чалавечай пошласці, духоўны нарцызізм. Адзначым, што ў лексіоне героя адсутнічае слова “кахаць”. Пры гэтым вобраз — шматпланавы і складаецца з бессвядомага язычніцкага мейнстрыму (гнаным юрам), разважлівасці галантнай эпохі (ён мінскі дон-жуан), філасофій жаночага цела (Грануі). Сам па сабе Юргон — гэта тыповы маленькі чалавек з падполля, якому пашчасціла самарэалізавацца, стварыць ілюзію асабістай выключнасці. Усе ягоныя разважаны патыкаюць месцакवासцю. Гэта філасофія асалоды дзеля асалоды. Ён жыве ў фантомнай рэчаіснасці, дзе жанчыны мяняюцца няспынна, і памятае іх пах. Але ён не здольны на ўчынак дзеля сваёй выключнасці, не здольны і на вычварэнне. З гэтага пункта гледжання Юргон — гэта пародыя на злодзю, банальны спахывец, які, у сваю чаргу, нікому не патрэбны і можа толькі браць. Але ўзнікае іншае пытанне: наколькі свет зацікаўлены ў Юргоне? Чым ён прываблівае да сябе жанчын, і тыя не могуць яго пакінуць назаўсёды? Хто больш у кім зацікаўлены?

Гаворачы пра метафізіку зла, трэба разглядаць Юргона ў спалучэнні з Вісуном. Звычайны чалавек без веры і маралі, геній пошласці, увасобіўся ў дзве пачварныя істоты: цялесны мужчынскі юр і метафізічнае жаночае цела — Вісун. У архетпічным

плане Вісун — гэта жаночы пачатак вонкавай рэчаіснасці. Вісун абуджае менавіта жаночы практэн.

Гэта нават парадаксальна, але іх супрацьстаянне і барацьба — вечны рухавік бруднага і пошлага свету. Спалучэнне супрацьлегласцей і стварае монстра. Яны патрэбны адно аднаму як адлюстраванне якасцей іншага. Так ствараецца метафізічная канцэпцыя вывернутага рэчаіснасці. Адзін пасіўна ўвасабляе сабою пошласць, другі яе актыўна ажыццяўляе. Вісун са сваім архетпічным сховішчам-пячорай — гэта і ёсць, па сутнасці, жаночае адлюстраванне ці ўвасабленне пошласці жыцця. Не трэба навешваць усе грахі на героя. Ён прымітыўна бярэ ад жыцця толькі тое, што бачыць. Атрымліваецца, што менавіта Вісун, рэчаіснасць спарэдзілі Юргона. Ён і з'яўляецца ўвасабленнем метафізікі зла: брудны, тлусты. Але яго ўраўнаважвае духоўная пустэча Юргона: “Человек для Висуна — вечная загадка, наверно потому, что люди нынче перерождаются в чудовищ”.

Іх спалучэнне — гэта пераход ад метафізікі зла да яго дыялектыкі. У кожнага з іх свая роля. Пачварная істота і чалавек, пасіўнае і актыўнае, вечны статыст і часовы рухавік асалоды, жаночае і мужчынскае... Аморфнае бяспілле і ілюзія брутальнай мужчынскай сілы... Сутнасць

планамерна вядзе лоўца чалавечай Максім Гурон і інтуітыўна імкнецца прыпыніць Ніна. Вобраз, у якім прысутнічаюць хрысціянскія алюзіі. Жабрачка духу, распусніца, яна становіцца выратавальніцай душы свайго каханага. Гурон — сатаніст, які атрымлівае асалоду ад улады і магчымасці маніпуляваць людзьмі. Яго ў духоўным сэнсе можна назваць пачварай, але перш-наперш Гурон — рэальны монстр, які нясе смерць і разбурэнне душы.

У творы два шляхі да двух розных храмаў. Барацьба добра і зла, каханя і спакусы, Госпада і Гаспадара набывае канкрэтныя рысы. Пры гэтым ніводны з твораў не сацыялізаваны ў такой ступені. Гэта вобраз хворага, паралізаванага духоўнай безнадзейнасцю грамадства. Імаралізм, нявер'е, распуста. Такім чынам канкрэтныя рысы атрымлівае экзістэнцыяльны вобраз Пустэчы. Вакзал як сметнік душ і жыццё ад сметніка да смерці. Выбар героя — як азарэнне. Ён паспявае зрабіць яго ў бок добра і выратавае сваю душу. Раман “Мінск і воран, Парыж і здань” задае іншы настрой.

Гэта разважанні пра зло як спакусу, як прымус і ўратаванне ад яго. Галоўная гераіня выклікае супярэчлівы адчуванні. З аднаго боку, яна нявінная ахвяра, з другога — мсціўца такім жа невінаватым нашчадкам свайго каханага-збрэдніка.

У творы цікавы і напружаны сюжэт: ёсць здань, але няма інфернальнага свету, прысутнічаюць філасофскія разважанні ітушак, дамова з Мясцам — сімвалам зла, пасля якой здань атрымлівае на тры дні сваё жаночае цела. Але, на мой погляд, не гэта істота. Галоўнае ў тым, што, атрымаўшы магчымасць закахацца хаця б на некалькі дзён, гераіня не пераадолела жадання помсты. Яна не здольная на высокае пачуццё, паколькі помста безнадзейна разбурыла яе знутры. Такім чынам, нікога не забіла, але нікога і не ўратавала.

У фінале гераіня перасяляецца ў цела дзяўчыны, у вачах якой чыталася самазайбыства, але і думкі не існавалі ў яе, каб выкупіць сваё не-растрачанае каханне выратаваннем жывога чалавека.

Раман пераконвае сваёй безнадзейнасцю для ката і ахвяры. Атрымліваецца галоўны перыфраз: смерць не самае жудаснае на свеце. Ёсць адзінота, любоўны смутак, страта сябе ў часе. Зло ці лёс невырашальны, але іх можна паспрабаваць падмануць ці абмінуць.

Але галоўнае зло зноў-такі месціцца непасрэдна ў самім чалавеку. З гэтым згодна і гераіня рамана: “Видите, как непросто человеку совладать со своими подсознательными желаниями. Мы все время находимся в плену внутреннего “я”. Потому что в каждом из нас сидит невидимый зловердик, который будоражит душу. Заставляет ее бунтовать, вырываться за рамки, в которые засовываем свое внутреннее ego”.

Хочацца спадзявацца, што зборнік прозы Анатоля Казлова, перакладзены на рускую мову, знойдзе сваіх новых чытачоў, удумлівых і інтэлектуальных. А сам аўтар будзе ўспрымацца не толькі як містык. Перад намі менавіта той выпадак, калі літаратура не толькі выклікае пачуцці, але і абуджае чытацкае мысленне.

Прозу Анатоля Казлова нельга назваць проста для чытацкага ўспрымання. Ён не з тых пісьменнікаў, хто “чапляе” адразу, а наадварот, патрабуе паступовага набліжэння да сябе.

А. Казлоў хоча зацікавіць чытача, які паважае містыку і інфернальных істот (“Мінск і воран, Парыж і здань”), творы пра акултычныя секты (“Дзеці ночы”) ці наогул эратычную тэму ў літаратуры (“Юргон”). З такімі сюжэтамі можна зрабіць “класную” чытанку для масавага спажывацтва літаратурнай прадукцыі. Але гэтага, на шчасце, не атрымалася.

А. Казлоў з тых пісьменнікаў, хто не ўмее пісаць проста. Ён разумее каштоўнасць мастацкага слова. Пісьменнік адчувае свет на мяжы катастрофы. Гэтая катастрофічнасць перш-наперш духоўная.

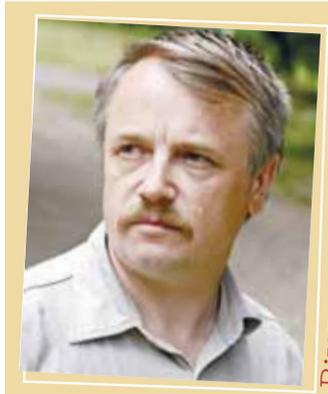
Калі шукаць кантэкст і паралелі, то будуць яны, хутчэй, не ў межах нацыянальнай літаратурнай традыцыі, а еўрапейскага кішталту. Бліжэй за ўсе проза Анатоля Казлова стаіць да традыцыі экзістэнцыяльнага рамана XX стагоддзя. Тут таксама назіраецца цэлы шэраг разыходжанняў з нацыянальнай традыцыяй, паколькі азначэнне “экзістэнцыяльны” звязана ў нас з так званай “ваеннай прозай” (часцей за ўсё ў дачыненні да прозы В. Быкава) і дамінуючую ролю ў ёй выконвае праблема асабістага выбару.

Менавіта гэта і робіць прозу цікавай і арыгінальнай у прастору сучаснай беларускай літаратуры. Але непасрэдна экзістэнцыялізм як філасофскі кірунак глядзіць на праблему існавання чалавека значна шырэй, больш трагедычна і псімістычна. Бадай, адзін з галоўных крытэрыяў — гэта свабода самавызначэння, дзе выбар — необходимая ўмова. Мутацыі несвабоды — жак (“хвароба да смерці”) ці ўседазвольнасць. Экзістэнцыя вылучае сваю свабоду не сацыяльна, а духоўна.

Проза А. Казлова прасякнута духам мінулага. Падчас чытання ягоных твораў прасцей убачыць у іх рысы дэкадэнцкага светаадчування, ніцізанства, постсімвалісцкую традыцыю. Гэтае “спазненне” прозы А. Казлова адлюстроўвае канцэпцыю развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Яе можна трактаваць як тэорыю паскоранага развіцця ці вяртання запазычанасцей, але, на наш погляд, больш падыходзіць метафара застылага, загубленага часу. Разгортванне спружыны часу, якая сціскала нашу літаратуру на працягу амаль усяго XX стагоддзя ў межы некалькіх тэм, прывяло да з'яўлення лакун, якія запаўняюцца толькі ў апошнія гады.

З гэтага пункта гледжання вытокі прозы Казлова не беларускія: гэта Ф. Дастаеўскі з ягоным “чалавекам з падполля”, Кафка з яго пераўтварэннямі, Музіль з яго “чалавекам без якасцей”, Камю з “Чужаніцам” і Зюскінд з “Парфумерам”. У плане літаратурнай традыцыі — гэта мадэрнізм з яго максімальнай суб'ектыўнасцю, зацікаўленасцю паталогіяй свядомасці, антыэстэтызмам ці эстэтызацыяй зла.

Рэчаіснасць у Казлова пазбаўлена гармоніі. Гэта свет прывідных каштоўнасцей, падмена іх сімуляцыямі і побытавымі дробязямі. Героям не хапае быцця, унутранага больш, чым знешняга. Вядома, што сон розуму спараджае пачвар. Але ў дадзеным выпадку трэба казаць пра бяссонне свядомасці і асабісты медытатывны настрой. Адчуванне асабістай недарэчнасці прыводзіць да стану экзістэнцыяльнай самоты. Абодва героі, Юргон і Вілен Падкідны, якіх у пэўнай ступені можна назваць героямі бяшчасся і маргіналамі

Віктар Шніп

На могілках у Гарошкаве

жолуд без шляпкі
у першай сівой траве
Толіка Сыса

у келіху ліст
манетай залатою
на дне сусвету

карэнняў вужы
у пяску як у вагні
труну трымаюць

тут чужых няма
і ўсё-ткі воран сівы
крыжы вартуе

гронкі рабіны
як кароўкі божыя
чакаюць сонца

п'е чорны мураш
на агарачку свечкі
расу як неба

на крыжы паэта
павуцінка трапечы
як апошні верш

Зімовае

у снезе валун
як кветкі на кактусе
на ім снегіры

у белым полі
нібыта цэнтр сусвету
прыдарожны крыж

чорныя хаты
рассыпаным вуголлем
на небакраі

нібыта прывід
на заснежаным полі
ідзе чалавек

ля могілак дуб
стаіць з лістком апошнім
нібы са свечкай

на возеры лёд
вялізарным люстэркам
для поўні соннай

іду праз вёску
зрэдку брэшуць сабакі —
зіму вартуюць

чорны яблык
нібы змерзлая зорка
на сцежцы ў садзе

на дрэвах шэрань
нібы квецень першая
у новым годзе

салома ў снезе
як золата ў малацэ
Млечнага Шляху

Фота Марыны Вяселухі

Маленства

Прывабна-патаемным застаешся,
Святлом агменю змучанай душы.
Дзіцячым сэрцам
праз гады ты б'ешся, —
Як птушка,
што так прагна хоча жыць...

І ад сівой пахіленай бярозы
Ты шчасця каліўцам у неба прарасцеш...
І — зрэдку адчуваючы, як слёзы
Ў табе живуць, — тады і сам живеш...

Пралескі

Яшчэ туман бялеецца на ўзлеску
І першы сонца промнік
спіць на ўсходзе,
Прачніся, лес!
Драмаць-шаптаць ды й годзе!

Ты адгукніся песняй салаўінай
І шумам голя —
звонкаю манетай!
Рупліўцы дзятла трэлі-пералівы —
Няйнакш пачатак новага санета.

Я назбіраю кветак на узлеску —
Букет вялікі для маёй матулі.
...І вось яны, любімыя Пралескі —
Куточак райскі і душы прытулле!

Ты, хмельна-густалісты шум, —
Нібы асенняя рапсодыя,

Барвова-жаўтапенны тлум,
Тугі спрадвечная мелодыя...
Злятаюць, шэпчуцца лісты
На дол нястрымнай халадэчы.
І зvon цішы — адчай пусты —
З зімой абвесціць хутка стрэчу.

Бязропка

Прывабна-патаемная
У кіпені зялёным.
Саромная, бы Ева, ты,
У лета ўлюбёная.
Зайздросціць толькі ветру мне,
Што лаічыць цябе, мілая...
А ты ў дзівоча-мройным сне
Лунаеш, лекакрылая...

Яшчэ адзін дзянёк мой
дагарэў...
Стамлёна-ціхі,
ніца-трапяткі,
Ён сонцам
пракаціўся паміж дрэў,
Растаў туман
шоўкава-прадкім.
На чорным полі,
зорна-залатое,
рассыпана зіхоткае
насенне.
Няхай спявае
сэрца маладое,
Хоць на дварэ
рапсодыя асенняя...

Дэбют

Ала Мірзаліева

Ала Мірзаліева нарадзілася ў
вёсцы Агарэвічы Ганцавіцкага
раёна. Скончыла Баранавіц-
кае педагагічнае вучылішча,
працуе кіраўніком аматарскага
аб'яднання “Дайджэст-клуб”.
Піша вершы і прозу. Аўтар па-
этычнага зборніка “Снег, адчай
і ліловыя цені...” У газеце “Літа-
ратура і мастацтва” друкуецца
ўпершыню.

Цурчыць струменьчыкам вада
Па голых камянях.
Тут лес шумеў. Цяпер, іхада,
Той кут у чорных пнях.

Ускрай пясчанае грады
Сцяной расце бильнэг,
І замурожаны сляды
Дзіцячых лёгкіх ног.

І тая сцежка, што здалёк
Так вабіла дзятву,
Больш не жвіруе праз лясок,
Схавалася ў траву.

Маё дзіцінства зарасло,
Зубілася між пнёў.
...Паклічу, каб яно змагло
Са мной сустрэцца зноў.

Сухую ліпаваю квецень
У кубак кінулі пад кіпень.
Калісь яе гайдала веце
Салодкім сном у месяц ліпень.

Над кветкамі кружылі пчолы,
Нібыта карагод дзівочы,
І зvon, духмяны і вясёлы,
Стаяў ад раніцы да ночы.

А зараз гэты зvon я чую
У паху ліпавай гарбаты,
Што познім вечарам вандруе
У цішыні палескай хаты.

...Зіма не цягнецца бясконца,
І дзякуй квецені за гэта.
У той гарбаце кропля сонца
Мне нагадала песню лета.

...Яна прыйшла не адна —
З ёю прыйшла надзея,
Што сэрца аднойчы спаўна
Ад ішчасця заружавее.

А ішчасце замерзла ў страсе,
Чакае таго імнення,
Калі вясна прынясе
Ад адзіноты збавенне.

Застылае ледзяшом,
Здаецца, ужо на сконе,
Яно ўпадзе капяжом
Ў сухія твае далоні.

А ты прыўзнямаеш руку,
Дазволіш кроплям упасці...
Каб на стагоддзі пакут
Было хоць імненне ішчасця.

Яшчэ аголена веце,
Надвор'е — бы дзікі звер.
Яшчэ пранізлівы вецер
Шпурляе снег за каўнер.

Але, нібы ў дрэвах сокі,
Штось гоніць у целе кроў,
І чуецца спеў далёкі
Праз гул веснавых вятроў.

Дзмітрый Пятровіч

Маленства

Прывабна-патаемным застаешся,
Святлом агменю змучанай душы.
Дзіцячым сэрцам
праз гады ты б'ешся, —
Як птушка,
што так прагна хоча жыць...

І ад сівой пахіленай бярозы
Ты шчасця каліўцам у неба прарасцеш...
І — зрэдку адчуваючы, як слёзы
Ў табе живуць, — тады і сам живеш...

Пралескі

Яшчэ туман бялеецца на ўзлеску
І першы сонца промнік
спіць на ўсходзе,
Прачніся, лес!
Драмаць-шаптаць ды й годзе!

Ты адгукніся песняй салаўінай
І шумам голя —
звонкаю манетай!
Рупліўцы дзятла трэлі-пералівы —
Няйнакш пачатак новага санета.

Я назбіраю кветак на узлеску —
Букет вялікі для маёй матулі.
...І вось яны, любімыя Пралескі —
Куточак райскі і душы прытулле!

Ты, хмельна-густалісты шум, —
Нібы асенняя рапсодыя,

Восеньскае

хмары як воўна
і як стрыжаны баран
у полі валун

ля стога дрэмлюць
як мышы палявыя
рудыя лісты

згубіўшы свой цень
у шэрай траве скача
шэры верабей

птушкі як мухі
пад аблокамі ў небе
як пад павутой

вецер злуецца
а дым ад майго кастра
вучыцца ўзлятаць

заіпіліўся дзень
на маланку чыгункі
начую ў вёсцы

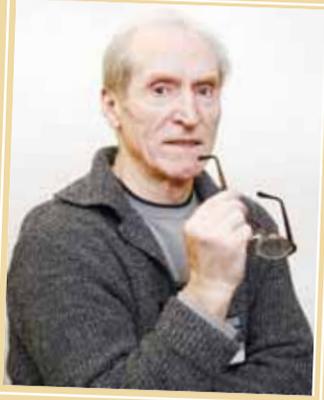
белая хмарка
як на лёдзе першы снег
слізгае ў небе

жоўтае лісце
плыве па чорнай вадзе
і ў Млечным Шляху

ля ганка ў траве
кошыкі з яблыкамі
з золатам чаўны

Вось шыйтка чыстыя старонкі...
Рукою вечнага Жыцця
Іх запаўняюць слоўцаў гронкі,
Нібы ўваскрэслых з небыцця,
Адчаю, тлуму... Кроплі звонкіх
Вяснова-чыстых капяжоў,
Надзея, Вера і Любоў —
Усё у лесе пальцах тонкіх...

Ізноў на ўсходзе свежасць залатая,
Туманны ранак ў росным аksamіце.
Душа спявае — вечна маладая —
Пра васількі ў бяскрайнім спелым жыцце,
Пра двух буслоў у гняздзе
над нашай хатай,
І пра рабіны-прыгажуні гронкі,
Пра край цудоўны, песнямі багаты, —
Пра Беларусь — радзімую старонку...

Алег Ждан

Болей не п'ю

Кароткія апавяданні

садзілі на прызбу, побач паставілі ровар. Пастукалі ў акно. Чакаць гаспадароў, аднак, не сталі — пайшлі да сваёй машыны і — уперад.

Будзе жыць.

Да вясны не выпадала ездзіць па гэтай трасе. А калі выпала — успомнілі пра таго дзядзьку. А як па праўдзе — не забывалі. Харошыя былі хлопцы, казытала ў душы: як ён там? Жывы ці не?

Ля Пагоста прыпыніліся, пакіравалі да той хаты. Так і гэтак, казалі, быў выпадак. Ну, як жа, адказваюць, памятаем. То Самсон Рукасуі. Галоўны п'янтос на ўвесь край. Жывы! Ачомаўся — паехаў на ровары дамоў. А вы што хацелі?

— Дзюбнуць з ім хацелі. За здароўе.

— Э, не, — адказваюць, — не атрымаецца. Не дзюбае ён цяпер. Ужо з паўгода ў рот не бярэ.

...Прачнуўшыся ў чужой хаце, Самсон Рукасуі адразу запытаўся: “Дзе я?” — “У Пагосце”. — “Дзе? — доўга маўчаў. — А чаму?” — “Не ведаем, — адказваюць. — Прыджгаў на ровары, пастукаў у акно. Мы выйшлі, а ты спіш”. — “Не можа быць”, — запярэчыў Самсон. “Было”.

Далі папіць-паесці, і Самсон паехаў назад. Два дні ехаў: адно — зіма, а не лета. Не па сезоне транспарт; другое — пахмелле, цяжка не палячыўшыся. “Дзе быў?” — пацікавілася жонка, як толькі прачыніў весніцы. “У Пагосце”. — “Зусім мазгі прапіў?” — “Ну, — пагадзіўся Самсон. — Як на ровар сеў — помню, а вось як даехаў да Пагоста — не”. — “П'янтос пракляты, — прамовіла жонка. — Да смерці піць будзеш?” — “Не, — задуменна прамовіў Самсон. — Болей не п'ю. Пакуль усё не ўспомню, кроплі ў рот не вазьму”.

І праўда, не п'е: спалохаўся чалавек. Штодзень пасля работы ўсаджаецца на лаўку і ўспамінае. Іншым разам і ноччу ўсхопіцца, сядзе ля вакна.

Не, відаць, таямніца так і застанецца нераскрытаю.

Салодкая парачка

Раптам сярод гарадскіх п'яніц прайшла чутка, што Ціхан Шаркевіч з жонкай закадзіраваліся. Насамрэч, ужо тыдзень у крамцы “Вясёлка”, дзе па раннях збіраюцца тыя, каму трэба паправіцца і ў каго няма за што, не з'яўляліся.

— Ну-у, — расчаравана сказаў Навум Гаркач. — Гэта ўсё. — Такая ў яго была прымаўка. Як што-небудзь не падабалася або, наадварот, моцна падабалася, казаў: “Гэта ўсё”.

Яны сядзелі на кукішках ля ўвахода ў краму.

— Не можа такога быць, — запярэчыў Сямён Бульга. — Пэўна, калым добры знайшоў.

Так, гэта магчыма, — павесялелі. На калым Ціхан хадзіў часта, не грэбаваў любой працай.

— Каб калым, — зазначыў Валодзька Туз, — паклікаў бы каго. Адзін не любіць працаваць.

Сапраўды, пагадзіліся, адзін не любіць. Падобна, усё ж — закадзіраваўся. Ці падшыўся.

— А мо захварэў? — выказаў здагадку Навум.

— На што? — кпліва пацікавіўся Бульга.

— А хоць на грып. Зараз грып такі: хоць зімой, хоць летам.

— Прыдумаў! Чаго ён будзе хварэць?

І праўда, малоціць Гаркач абы-што. Ціхан ніколі не хварэў. У сумёце ўзімку заначуе — не кашляне.

— А мо на “хімію” патрапіў? — раптам усхвалівана загаварыў Туз. — Мо ўкінулі пятнаццаць сутак?

Што ж, вельмі падобна на праўду. Рэч у тым, што Ціхан ужо не раз трапляў “на хімію”: любіў, падвешыліўшы душу, памахаць кулакамі.

— Цікава, колькі яму ўляпілі. Калі сем, павінен з'явіцца сёння. А як пятнаццаць...

— Не, — сказаў Гаркач, — я ўчора бачыў “хімікаў” каля лазні. Капалі траншэю. Ціхана не было.

Та-ак... Што ж здарылася?

— Мо жонка не пускае з хаты?

— Сказаў! Жонка!

Насамрэч. Жонка ў яго сама паперадзе ў краму бяжыць.

— А можа, — спалохана загаварыў Туз, — можа, ён...

І змоўк, як папярхнуўся. Толькі пальцам кудысьці паказваў, вырачыўшы вочы. Паглядзелі туды, куды паказваў — і таксама як папярхнуліся: Ціхан з жонкай набліжаліся. Трымаючыся за рукі, усміхаючыся адно аднаму. Абодва як з цырульні.

— Прывітанне... — працадзілі скрозь зубы і пакіравалі ў “Вясёлку”. Ніхто не адказаў на гэткае прывітанне, але ўсе пасунуліся следам.

— Дай нам, Каця, малака.

Каця, прадаўшчыца са стажам, усіх ведае, а таксама што каму трэба. Паставіла на прылавак малако, хлеб, а яшчэ бутэльку віна вытворчасці мясцовага вінавода.

— А вось гэта не трэба, — сказаў Ціхан і віно адсунуў.

Разлічыліся, пайшлі з крамы. Сябры пакіравалі следам.

— Эй вы, салодкая парачка!

Прыпыніліся.

— Што табе?

— Дай рубля.

— Ха-ха! — сказаў Ціхан і паказаў нешта з трох пальцаў.

— Ты заўсёды быў скнара. Зоська!

— Ха-ха! — сказала яна.

Зарагаталі, пайшлі.

— Ты што, падшыўся?

— Не, — абьякава адказаў той. — Навошта? Проста болей не п'ю. Надакучылі вы мне!

Пакрочылі да сваёй вуліцы, дахаты.

Сябры доўга моўчкі глядзелі яму ўслед.

— Ну, гэта — усё, — вымавіў нарэшце Навум Гаркач.

І ўсе пагадзіліся. Так і ёсць. Усё.

— Гады... Во закадзіруюся, я ім...

— А грошы ў цябе ёсць? Ты думаеш там — задарма?... Пойдзем да Юзэфы, прасіла дровы пакалоць.

— Неахвота сякерай махаць. Пасядзім яшчэ. Хто-небудзь дасць рубля...

Паралізавала?

Ішоў я па вуліцы Пралетарскай, міма дома, які ў нас называюць “Парыж”, калі пачуў, што мяне нехта кліча. Азірнуўся — у вакне першага паверха ўбачыў колішняга знаёмага Аркадзя. Наблізіўся. Аркадзь ветліва ўсміхаўся, ківаў галавой.

“Як ты?” — спытаў ён. “Ды дзякуй богу”. — “Чуваць было, нешта пішаш?” — “Крэмзаю”. — “Ганарары добрыя маеш?” — “Якія там ганарары? Слёзы”. — “Ну а здароўе?” — “Больш-менш”. — “А ў мяне — дрэнь. Тры гады, як паралізавала. Дацягнуся вась да вакна і сяджу. Не дасі мне рублі тры на віно? Усё весялей будзе”.

Як не даць? Ішоў і ўспамінаў, як разам плёскаліся ў Віхры, ганялі ў футбол, хадзілі да дзяўчат...

А ўвечары сустрэў яго ля ўніверсама. Разам з нейкім сябрам яны стаялі на рагу дзвюх вуліц і спявалі песні савецкіх часоў. Убачыў мяне — трохі сумеўся.

— Палепшала! — апярэдзіў мае пытанні. — Далібог — палепшала. Дзякуй табе!..

Пацалунак

Чалавек ён быў сціплы і ветлівы. Перш чым падысці і папрасіць на пляшку, доўга хадзіў міма, сарамліва пазіраў на мяне (усё ж такі пісьменнік), уздыхаў. Нарэшце, рашыўся. Доўга гаварыў пра надвор'е, палітыку і палітыкаў — і раптам як у прорву галавой: дай на бутэльку.

— На!

Ён прывык, што яму адмаўляюць, га-

няць і гоняць, а тут адразу — на. Узяў грошы і раптам абняў мяне за плечы, балюча пацалаваў у вусны. Та-ак, падумаў я. Моцна цябе прысцінула, хлопча...

“Заўтра аддамо”. — “Ды ладна ўжо...”

Не прыйшоў і паслязаўтра. А калі сустракаў мяне дзе-небудзь на вуліцы, крута паварочваў, кідаўся прэч на злом галавы. І раптам — гады праз тры, калі я ўжо даўно забыў пра тыя рублі, падышоў, працягнуў пазычанае.

“Адкуль у цябе грошы?” — спытаў я.

“На пенсію выйшаў! — шчасліва прамовіў ён. — А Скрыцкі з Хамянком піць забаранілі”.

Скрыцкі і Хамянок — вядомыя ў нашым горадзе дактары.

“Грошай цяпер у мяне як гразі. Больш не п'ю!”

Паціснуў мне руку, а потым — як тады — балюча пацалаваў у вусны.

— Люблю пісьменнікаў! — прамовіў на развітанне.

«Дурань ты, Іванка...»

Колькі было год Іванку, ніхто не ведаў: маленькі, маўклівы, кволы... Пэўна пенсійнага ўзросту ці каля гэтага. Ціха жыў і ціха памёр. Іншыя пасля чаркі песні спяваюць і сварацца, нават б'юцца, а Іванка — адразу дамоў. Зваліцца ў ложак, накрыецца з галавою і — да раніцы.

А бывае і так, што не паспее дайсці да дому. Тады — пад які-небудзь плот ці прызбу ды фуфайку на галаву. То — як з палучкі або авансу. Счакаўшы, пакуль сцямнее, жонка ягоная, Маша, выцягвае з хлява тачку і — у пошuku. Раней, як дачка з імі жыла, было прасцей. Толькі ж аднойчы дачка заявіла: татка, не магу я больш на цябе глядзець. А Маша, маці яе, сказала: ну дык ідзі замуж. Я сама буду на яго глядзець. Пайшла, бягом пабегла. Цяпер на свайго п'яніцу лубоецца штодзень.

Увогуле шмат хто здзіўляўся: як гэта табе, Іванка, пашанцавала на такую жанчынку? Або: як ты, Маша, пайшла за яго? Ну, ладна, памылілася па маладосці, але ж даўно можна было паправіць памылку. “Ну што вы, — адказвала. — Якая памылка? Слухаць вас не хачу, гадаўкі”.

А ўсё проста: нейкае такое каханне. Такая любоў. Напрыклад, увечары яна ў тэлевізар глядзіць, а Іванка на яе. За сталом — наадварот: ён есць, а яна на яго глядзіць. На работу ў розныя бакі, але ж ён праводзіць і стаіць на вуліцы, пакуль Маша не знікне за дзвярыма бальніцы. Санітаркай яна там працуе.

“Што я буду рабіць, як ты памрэш?” — запытаўся аднойчы.

“А я?” — запыталася Маша.

І абое доўга маўчалі, бо не ўяўлялі такога жыцця.

Канечне, Іванка колькі разоў збіраўся кінуць піць. Папраўдзе — кожны Божы дзень збіраўся. Калі-небудзь да вечара трывае, а ўвечары: ну, апошні раз. Самы апошні.

“А ты пахрысціся, — кажа яму Маша. — Бог дапаможа”.

“Не, гэта нельга. Ці мала што? Можа, пад пісталетам скажуць: пі. І што тады? Усохне рука”.

Затое зранку ў нядзелю кроплю ў рот не возьме. Шпацыруюць яны па горадзе, па магазінах. Выбіраюць, што можна купіць, каб грошы былі. Маша спадніцы, кофтакі прымервае, усміхаецца, а Іванка пазірае на яе. Абаім хораша і прыемна.

Так і жылі. І раптам — ррраз! — жыццё скончылася. Інфаркт гэта называецца. А правільней — разрыў сэрца. Адны казалі, што сэрца лопнула ад п'янства, іншыя — ад каханья. Ад любові да Машы. Усё можа быць.

— Дурань ты, Іванка, — паспела прамовіць Маша і горка заплакала. — Можа, пажыў бы яшчэ, каб не піў!..

— Усё, Маша, — адказаў ён і перахрысціўся. — Болей не п'ю.

І то былі яго апошнія словы.

Весела названіў тэлефон

У дзённіках Л. Талстога ёсць запіс: “Люблю п'яных”.

Быў у мяне прыяцель... Таленавіты, далікатны, нават пяшчотны да людзей чалавек. Але ж, як часта бывае, вялікі аматар. Звязвала нас зямляцтва: абое мы з Мсціслава.

Залежнасць сваю ад алкаголю ён разумёў цалкам. Спадзяваўся аднойчы выбрацца з заганнага кола.

Неяк пасля цяжкага шматдзённага запою патэлефанаваў раніцай, папрасіў завезці ў спецклініку. Маўляў, завязвае. Сёння. Зараз. Назаўсёды. Маўляў, больш трываць немагчыма.

Глядзец на яго было вусцішна: як з маўзалея.

Везці яго было сумна: што ў морг.

Па дарозе ён прыдбаў у гастраноме пляшку партвейну — надта ўжо ж пакутаваў: ломка. Пакуль даехалі — выпіў палову. Як прыехалі — яшчэ чвэрць. Я не пратэставаў: чалавек развітваецца з мінулым. Нарэшце вылез з машыны. Магутны. Два метры ростам. Касы сажань у плячах. Густыя валасы — да плеч. Перахрысціўся на чатыры бакі свету. На чатыры бакі пакланіўся.

Я чалавек не сентыментальны, але ж прабіла сляза. Вось як, аказваецца, гэта бывае. Як мяняюць жыццё.

Мы развіталіся.

Я кіраваў па вуліцах Мінска і ўяўляў сваёго сябра на бальнічным ложка пад кропельніцамі. З халоднымі голкамі ў венах рук і носа. З бясконцай пакутлівацю ў заледзянелых вачах.

Вярнуўся дамоў, сеў за пісьмовы стол, забыўся... А гадзіны праз дзве весела названіў тэлефон.

— Прывітанне! — пачуўся звонкі голас. — Ты ўжо дома? Чакай, еду да цябе!

З віскатам затармазіла таксоўка ля пад'езда. Мой сябра выйшаў, расправіў плечы, глыбока ўздыхнуў: вясна была ў самым росквіце, квітнелі каштаны, пяшчотная зеляніна туманіла сквер. Шырока пакрочыў да дома.

Я ўжо стаяў ля дзвярэй. Ён — агромністы, магутны — распасцёр рукі, пасяброўску сціснуў мяне ў абдымках. Усё стала ясна.

— Як палячыўся?

— Добра! Ох, добра!

— Колькі ўзяў? Сто, дзвесце?

Ён весела расмяяўся.

— Якая розніца? Галоўнае — рашыўся. Сёння — апошні раз. Усё! Болей не п'ю.

Дастаў з кішэні пляшку віна і перахрысціўся.

Таямніца

Здарылася гэта мінулай зімою на трасе Магілёў — Мінск. Вярталіся пасля пільных спраў дахаты “дальнабойшчыкі”. Раптам бачаць — ляжыць на дарозе чалавек, а трохі ўбаку — стары ровар.

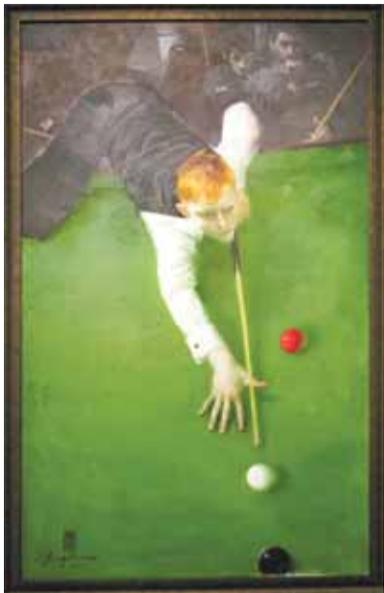
Прыпыніліся.

Здаецца, жывы. Здаецца, трохі дзюбнуў. А мо і болей. Дакладней, п'яны ўшчэнт. Што рабіць? Адцягнуць убок ды пакінуць — замерзне. Трэба было б завезці дахаты, але ж — куды? Рашылі давезці да бліжэйшай вёскі і там выгрузіць. Паднялі за рукі-ногі, укінулі ў кузаў разам з роварам. Паімчалі далей. У кабіне цёпла, музыка льецца прыемная, у абодвух добры настрой. За разовай запамятавалі пра нечаканага спадарожніка. Успомнілі, як пад'язджалі да вёскі Пагост — амаль сто кіламетраў праехалі па трасе. Што цяпер рабіць?.. Выцягнулі з кузава, занеслі да бліжэйшай хаты, па-

Арт-пацёркі

Лана ІВАНОВА,
фота Віктара Кавалёва і аўтара

Работы вучняў прафесара Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Зінкевіча экспануюцца на яго радзіме — у Светлагорскай карціннай галерэі імя Г. Пранішнікава. Прадстаўлены творы стыпендыянтаў, лаўрэатаў і дыпламантаў спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларускай дзяржавы.

ці па падтрымцы таленавітай моладзі. Як паведамілі нам са Светлагорска, найбольшую ўвагу наведвальнікаў прыцягваюць жывапісныя палотны вядомай чыгачам “ЛіМа” студэнткі БДАМ Алесі Скоробагатай, сярод якіх “Белая гара”, “Хочаш кавы?”, “Снукер” — карціны ўдзельнікі рэспубліканскіх выставак.

Жывое і гарачае мастацтва джаза тры вечары панавала ў сталічным Клубе імя Ф. Дзяржынскага. Тут праходзіў XXII Міжнародны фестываль “Мінскі джаз” — праект Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з маэстра Міхаілам Фінбергам. Біг-бэнд пад яго кіраўніцтвам пазнаёміў прыхільнікаў жанру з найноўшымі партытурамі — узорамі амерыканскага джаза XXI стагоддзя. Усе інструментальныя групы і салісты гэтага калектыву шчыравалі таксама ў праграме “The best”, дзе было прадстаўлена самае лепшае, створанае за больш як сто гадоў існавання джаза. У заключным канцэрце фестываля ўдзельнічалі музыканты з Літвы.

З апомніце гэтае імя: Максім Паўлаў. Навучэнец Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі (клас дацэнта М. Парахаўнічэнка), ён удзельнічаў у чарговым Міжнародным фестывалі-конкурсе харавога і вакальнага мастацтва імя Ф. Шаляпіна,

што праводзіўся ў Ялце па дзвюх намінацыях. У намінацыі “народныя спеў”, дзе было 120 спаборнікаў, М. Паўлаў заваяваў Гран-пры; сярод 80 канкурсантаў у эстрадных спевах заняў 1-е месца. Паслухаўшы толькі адну акапальную беларускую народную песню “Ой, там на гарэ” (нумар у нядаўняй зборнай філарманічнай праграме), мінская публіка перажыла ўзрушэнне ад прыгожага, роўнага і пластычнага голасу, высокай вакальнай тэхнікі, багатай інтанацыйнай палітры, пранікнёнага і вобразнага выканання М. Паўлава.

На здымках: Алеся Скоробагатая “Снукер”; сьпявае Максім Паўлаў.

Кампазітар — гэта Прафесія!

Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
рэдактар аддзела
мастацтваў “ЛіМа”, вядучая
сустрэчы за “круглым сталом”,
фота Кастуся Дробава

Святлана Берасцень. Разважаючы пра прэстыж сваёй прафесіі, Алег Залётнеў закрунуў сапраўды набалелую праблему: безабароннасць прафесіяналізму перад наступам амбіцыйнай аматаршчыны, дылетантызму, недасведчанасці. Сапраўды, сталася так, што крытэрыі прафесіі кампазітара, навучанне якой, павялікім рахунку, працягваецца шмат гадоў, калі не сказаць — усё жыццё, пачалі размывацца ў масавай свядомасці. Многія сур’ёзныя музыканты задумваюцца над пытаннем: чаму грамадства дапускае, што нават саматужнікі, якія не ўмеюць чытаць ноты, неадукаваныя складальнікі прымітыўных песенек, маюць права называць сябе кампазітарамі і часам зневажальна ставіцца да прафесійнага досведу тых таленавітых і эрудзіраваных творчых людзей, якіх аб’ядноўвае саюз кампазітараў...

Алег Залётнеў. Але ж тое, што ўсе саматужнікі цяпер завуцца кампазітарамі, дае права, скажам так, пасрэдным, другародным, не надта адукаваным членам саюза на гэтым фоне ўзняць галаву, завьшаць сваю самаацэнку: маўляў, я ж тады — неаспрэчна сапраўдны кампазітар! І патрабаваць да сябе такога ж стаўлення і прызнання, якое іншыя калегі заслужылі сваім талентам...

Рыгор Сурус. Алег закрунуў надзвычай важны момант. Звярніце ўвагу: у масавых радыёперадачах, у тэлепраграмах кампазітарамі называюць тых, хто напісаў адну-дзве песні, у лепшым выпадку — дзесяць нейкіх песень. Але ж называць кампазітарамі можна людзей з вышэйшай кампазітарскай адукацыяй — і толькі!

Галіна Гарэлава. Рыгор Фёдаравіч, хто павінен гэта давесці да грамадства?

Р. С. Рэдакцыі радыё, тэлебачання і газет.

Г. Г. А я думаю, стаўленне да нашай прафесіі было б іншае, калі б музыка, і акадэмічная ў тым ліку, мела рэзананс як нейкая грамадская з’ява ў шырокім друку. Памятаю шумнае здзіўленне ўкраінскага дыржора, які сыграў у Мінску сімфанічную праграму, а водгук на яе надрукавалі ці не праз тры месяцы. Маэстра здзіўляўся, бо на Украіне пра канцэрты шмат пішуць самыя розныя штодзённыя газеты, пішуць па-рознаму: хтосьці ўсхваляе, хтосьці ганіць — і гэта цікава.

С. Б. У нашых апэратыўных масавых СМІ стаўленне да тых жа сімфанічных канцэртаў іншае, і ні газета “Культура”, ні “ЛіМ” на сітуацыю ў агульным інфармацыйным полі не паўплывае. Між іншым, чыгачы “ЛіМа” заўважаюць, што наш літаратурны тыднёвік, у якім няма, як было калісьці, асобнага аддзела музыкі, а ёсць агульны аддзел мастацтваў, музычнаму жыццю надае належную ўвагу. Вядома, хацелася б, каб і ўдзельнікі нашай сустрэчы за “круглым сталом” часцей, чым гэта бывае, пісалі ў “ЛіМ”: пра надзённыя праблемы культуры, пра музычныя прэмеры, пра творчасць айчынных выканаўцаў і калег-юбіяраў...

Г. Г. ...і ў кожнага з нас будзе вельмі суб’ектыўны погляд на ўсё гэта, таму не кампазітар павінен пісаць.

Таццяна Песнякевіч. А чаму, чаму — не? Павінен пісаць і кампазітар...

Прапануем увазе чыгача працяг размовы, якая адбылася за “круглым сталом” рэдакцыі “ЛіМа” (гл. нумар за 28.01.2011). Яе ўдзельнікі — члены праўлення Беларускага саюза кампазітараў, добра вядомыя ў творчым і навуковым асяроддзі асобы: музыказнаўцы Радаслава Аладава і Таццяна Песнякевіч, кампазітары Галіна Гарэлава, Алег Залётнеў і Рыгор Сурус.

С. Б. ...і няхай потым іншы кампазітар, пачытаўшы публікацыю калегі, выступіць са сваім суб’ектыўным меркаваннем. Не руціны “крытычны разбор”, а палемічны абмен індывідуальнымі жывымі меркаваннямі сілкуе творчасць!

Р. С. Усё гэта так, але ж мы адхілілі ад асноўнай праблемы сённяшняй размовы: статус кампазітара ў грамадстве. Можна, не ўсе і ведаюць, але прафесія кампазітара ў нас... выключаная з рэестра прафесій. Трэба аднавіць яе ў нашым заканадаўстве! Зразумела, за гэтым “круглым сталом” мы праблему вырашыць не можам. Але мы можам ускальгнуць грамадскую думку, прыцягнуць увагу кампетэнтных асоб. Спадзяюся, нас пачуюць і падтрымаюць тыя, у каго ёсць афіцыйныя паўнамоцтвы аднавіць прафесію кампазітара ў Кодэксе законаў аб працы, адкуль яна “знікла” роўна 20 гадоў таму. Заўважце, два дзясяткі гадоў — узрост цэлага пакалення...

А. З. Такое здарылася не толькі з кампазітарамі. Я працую ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і ўжо не першы раз набіраю курс гукарэжысёраў. Дык вось, такой прафесіі — гукарэжысёр — у нашай дзяржаве таксама няма. Афіцыйна я нават не магу ўжыць гэтае слова ў дачыненні да сваіх студэнтаў. Хоць мы і называем адпаведных спецыялістаў гукарэжысёрамі, у дакументах пішацца: “рэжысура (гукавое афармленне)”. Але ва ўсім свеце ёсць асобныя прафесіі гукарэжысёра, гукааператара, гукаінжынера.

Р. С. Дарэчы, варта пагаварыць пра навучанне прафесіі кампазітара. Яе статус залежыць яшчэ і ад таго, хто ўзначальвае кампазітарскую школу. Загадчык кафедры кампазіцыі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі павінен быць прыкладам для нашага музычнага свету, для калег. А калі чалавек сам даўно ўжо не піша...

Г. Г. Уладзімір Васільевіч Дарохін, загадчык кафедры кампазіцыі, мае ў сваёй творчай біяграфіі ня мала вядомых музычных твораў. Дарэчы, на міжнародным конкурсе піяністаў, праведзеным нядаўна ў Мінску, многія замежныя спаборнікі гралі менавіта п’есу Дарохіна “Белая вежа”, якую самі выбралі са спісу твораў пяці беларускіх кампазітараў, рэкамендаваных для выканання ў абавязковай праграме. А сёння ён піша першы (!) за ўсю гісторыю беларускі падручнік па кампазіцыі!

Р. С. Гэта праца музыказнаўцаў. Радаслава Аладава. Ні ў якім разе! Толькі кампазітар павінен гэта рабіць.

Г. Г. І яшчэ: калі ўжо гаварыць пра сапраўдную праблему Беларускай кампазітарскай школы, дык трэба прызнацца, што цяперашні кантынгент абітурыентаў не пакідае нам магчымасцей для выбару. У нас план набору — пяць чалавек, а сярод тых, хто пачынае вучыцца кампазіцыі, прафесійна прыдатным аказваецца толькі адзін. Прымаем слабенькіх...

Р. С. Што ж, яшчэ адно звязна агульнага ланцужка: сама прафесія выключаная з Кодэкса законаў аб працы, страціла колішні статус, вучыцца кампазіцыі ўжо непрэстыжна, таму таленавітыя людзі

не ідуць на спецыяльнасць, якая страціла і аўтарытэт, і прафесійны крытэрыі...

Р. А. Ды як жа гэта мы гаворым пра непрэстыжнасць прафесіі, калі самі тут скардзіліся, што з’явілася незлічона колькасць людзей, якія лічаць сябе кампазітарамі, якія хочучь, каб іх называлі кампазітарамі! І калі нават малаадукаваныя людзі мкнуча ўступіць у саюз кампазітараў, гэта што: сведчанне непрэстыжнасці прафесіі? Не. Можна, гэта — непрэстыжнасць саюза?

А. З. Прэстыжнасць або непрэстыжнасць... Што і каму дае членства ў саюзе... Відавочна адно: таленты не нараджаюцца адначасова і пастаянна, ці хаця б раз на пяць гадоў па 5 — 10 чалавек. І крытэрыі набору на кампазіцыйныя заняткі дзеля таго, каб забяспечыць нагрукку педагогам: ім жа трэба працаваць. Вось і працуюць: з таленавітымі, сярэдняталенавітымі, малапрыдатнымі... А потым жахаемся: адкуль у творчым асяроддзі генерацыя “шэрых ваўкоў”, чаму размываюцца прафесійныя крытэрыі...

С. Б. Дарэчы, трымаць прафесійныя крытэрыі на годным узроўні дапамагаюць сур’ёзныя музычныя фестывалі, у праграмах якіх выконваецца, нярэдка ў спалучэнні з класікай, найноўшая музыка. У мінулым стагоддзі спроба наладзіць рэгулярны міжнародны фестываль сучаснай музыкі была і ў нас. Цяпер беларускія кампазітары і музыказнаўцы толькі марашць пра свой фест і “ловяць шанці” пабываць на такіх інтэрнацыянальных музычных форумах, якія праводзяцца нават у краінах з пэўнымі эканамічнымі праблемамі: Літве, Малдове, Румыніі, Украіне...

Р. А. Трэба зазначыць, што не ўсе фестывалі новай музыкі праводзяцца на базе кампазітарскіх саюзаў. Прыкладам — вядомая “Варшаўская восень” са сваім аўтаномным фінансаваннем, якая ў пэўным сэнсе ўвасабляе дзяржаўны прэстыж Польшчы. Міжнародныя фестывалі, вядома ж, вымагаюць адпаведных грошай на іх арганізацыю. Так, мы калісьці, і даволі паспяхова, спрабавалі зрабіць штосьці аналагічнае ў Мінску. Цяпер грошай няма і фестывалю няма. Праўда, я не ўпэўненая, ці сабралася б сёння на яго, як тады, столькі зацікаўленай публікі. Бо сёння, напрыклад, нават самыя грандыёзныя і прэстыжныя оперныя фестывалі на Захадзе збіраюць публіку, можна сказаць, з усіх краін — адтуль і грошы! У нашым выпадку я не ўяўляю, адкуль возьмуцца такія шырокія міжнародныя музычныя сувязі, бо яны ў нас паступова абмяжоўваюцца больш “камерным” фарматам. Але прытым варта звярнуць увагу на істотную акалічнасць. Тыя кампазітары, якія маюць сапраўды яркі аўтарытэт у свеце, — гучаць і за мяжой. Галіна Гарэлава — гучыць! І ўжо нават ёсць нямала г. зв. светлых прэмер сучасных беларускіх твораў, дзякуючы якім іх аўтары адчуваюць сябе неяк запатрабаванымі. На жаль, такія важныя для культурнага іміджу Беларусі творчыя паездкі нашых калег адбываюцца за іх уласны кошт. А мне здаецца, што фінансавая пад-

трымка прэстыжных для нашай краіны міжнародных музычных сувязей не павінна лічыцца толькі прыватнай справай таленавітага кампазітара.

Г. Г. Сярод нас прысутнічае аўтар манаоперы “Адзінокі птах”, прысвечанай Адаму Міцкевічу. Алег, у якіх краінах гучаў гэты твор?

А. З. Ва Украіне, у Расіі... Некалькі разоў у Польшчы...

Г. Г. А ведае пра гэта, на жаль, толькі вузкае кола сяброў і калег. Як і пра тое, што за апошні год былі прэмеры на фестывалі ў Кельне твораў беларускіх кампазітараў Аляксандра Літвіноўскага, Вячаслава Кузняцова, знаных і за мяжой. Таксама неаднойчы выконваліся ў замежжы творы Дзмітрыя Смольскага, Дзмітрыя Лыбіна. Маскоўскі камерны музычны тэатр звярнуўся да опернай творчасці Сяргея Картэса...

С. Б. Можна дадаць яшчэ некалькі прозвішчаў: Сяргей Бельцокоў, Яўген Паплаўскі, Алег Хадоска... Гэтыя ды іншыя прыклады, у тым ліку візіты нашых музыказнаўцаў і кампазітараў на замежныя музычныя форумы ў якасці гасцей, сведчаць, што міжнародныя сувязі саюза кампазітараў пераходзяць на неафіцыйны ўзровень асабістых стасункаў, рэалізацыі індывідуальных праектаў.

Р. А. Так, наша міжнародная дзейнасць — удзел у фестывалях, творчыя паездкі — належнай падтрымкі сёння не мае. На жаль.

Г. Г. Раскажу, між іншым, такі выпадак. Калі я ўпершыню ездзіла ў Швейцарыю як удзельнік сумеснага музычнага праекта (беларускі аўтар і швейцарскі выканаўца), на мяжы тамтэйшых мыгнік хадзіў кудысьці даведвацца, што значыць “Вайс-русланд”. А калі неўзабаве зноў тамсама ехала на прэмеру, мыгнікам ужо была знаёма назва нашай дзяржавы. Магчыма, дзякуючы і таму візіту. Насамрэч такія творчыя падзеі надзвычайныя для краіны, і хацелася б, каб у грамадстве на іх звярталася ўвага.

Р. С. Мне зараз успомніўся той час, калі прэмеры беларускіх кампазітараў наведваў Пётр Міронавіч Машэраў. Ён прыходзіў і на наш з’езд, прысутнічаў на ўсіх дыскусіях, размаўляў з намі ў кулуарах. Ведаў пра ўсе нашы праблемы. І вынікі такіх стасункаў былі істотныя.

А. З. Аднак мы ці не з тых часоў прызвычаліся прасіць у дзяржавы на свае патрэбы: “Дайце, дайце, дайце!”. Грошай сёння не даюць. Або даюць недастаткова. Напэўна, мы не павінны адмаўляцца ад сваіх просьбаў. Але ж трэба ўсвядоміць, што часовае задавальненне матэрыяльных патрэб нашага саюза не вырашыць пастаянных праблем, пра якія гаворыцца на кожным з’ездзе. Плата за арэнду і камунальныя паслугі расце. Дзень прыдні нам усё цяжэй утрымліваць сваё памяшканне, і яно памяншаецца. На былых нашых плошчах ужо размясцілася цырульня. Калі так пойдзе далей, мы страцім канцэртную залу і застанёмся з двума пакоямі. Таму, я думаю, нам трэба прасіць у дзяржавы не грошы, а законы. Такія законы, якія спрыялі б развіццю спонсарства. І гэта, да-

рэчы, праблема не толькі для кампазітараў.

С. Б. А пакуль няма спрыяльных законаў, хіба кампазітары не могуць паспрабаваць самі стварыць нейкі “фонд узаемадапамогі”? У вас ёсць даволі паспяхова ў эстрадным жанры калегі, якія арганізавалі б, напрыклад, цыкл папулярных дэбютных канцэртаў. Магчыма, ёсць у музычнай сферы ініцыятыўная моладзь, здатная прыдумець камерцыйны праект, які падтрымаў бы некамерцыйнае сур’ёзнае мастацтва...

Р. А. Маладых кампазітараў у нашым саюзе цяпер зусім няма. Таму што большасць з тых, каго мы прымалі ў БСК апошнім часам, з’язджае за мяжу. Яны захоўваюць членства ў нашым саюзе, а ў іншых краінах набываюць каласальна шырокае гучанне. Я была проста ўзрушана і ўзрадавана неспадзяваным адкрыццём, паглядзеўшы запіс оперы Валерыя Воранава “Жаніцьба”. Мусаргскі — Воранаў, прадстаўленай на сусветных музычных фестывалях.

Г. Г. Аксана Амяльчук таксама вельмі вядомая за мяжой. Яна перамагае ў спаборніцтвах на атрымманне грантаў, з некалькіх дзясяткаў прэзентаў, напрыклад, менавіта яна атрымала грант на напісанне оперы.

Р. А. За мяжой маладымі беларускімі кампазітарамі пішуцца оперы, якімі тут ніхто не цікавіцца. І гэта вельмі прыкра, што калі ў нас з’яўляецца таленавітая моладзь, яна тут зазвычай не застаецца, “сыходзіць” туды. Між іншым, і выпускнікі Галіны Канстанцінаўны... Ім тут нецікава. Неперспектыўныя.

Г. Г. А тых, хто не з’язджае, — проста не відаць і не чуваць. У саюз уступаюць быццам “на ўсялякі выпадак”. Узносы не плацяць. Свае творы для выканання не прапануюць. На з’езд амаль ніхто з моладзі не прыйшоў... Саюз калісьці, хай з усімі негатывнымі функцыямі таталітарных грамадства і свядомасці, быў усё-ткі цэлавым аб’яднаннем. Нездарма мы тужым па колішніх “Музычных серадах”: гэта ж быў не толькі паказ музыкі ў асяроддзі калег. Гэта было і прафесійнае абмеркаванне. І часам Абеліевіч ці хтосьці іншы мог так рэзка выказацца! І Мухарынская магла ціха і пяшчотна, але строга ўсё расставіць па сваіх месцах. І гэта таксама была школа. Цяпер многае змянілася.

Калі маладая кампазітар цікавіцца маім меркаваннем пра свой твор і, недаслухаўшы мяне, пачынае злаваста, спрачацца, даказваць, як у яе ўсё выдатна зроблена, узнікае сутрэчнае пытанне: навошта яна да мяне падыходзіла? Напэўна, узровень агульнай культуры так уплывае на пазіцыю маладых людзей, што для іх не існуе тых прафесійных крытэрыяў і меркаванняў, якія існавалі для нас. Для мяне да гэтага часу

На здымку: Галіна Гарэлава, Радаслава Аладава, Алег Залётнеў, Таццяна Песнякевіч

меркаванне і Смольскага, і Каргэса, і Мдзівані вельмі важнае. І я ўспамінаю патрабавальнага Абеліевіча, які калі і хваліў, дык вельмі асцярожна...

Р. А. ...які быў духоўным лідарам, сумленнем саюза! І, дазволю сабе заўважыць, пасля яго смерці гэтае месца ніхто не заняў...

А. З. А што, цікава, у жыцці расійскага саюза кампазітараў дзеяцца?

Р. А. Што робіцца ў Маскве і ў Піцеры — адкуль мы пра гэта можам ведаць? Не многія з нас маюць магчымасць глядзець расійскі тэлеканал “Культура”.

Р. С. Дарэчы, з Рэспубліканскага каледжа пры акадэміі музыкі, з Мінскага музычнага вучылішча была адпраўлена ў розныя інстанцыі маса пільмаў — з просьбай вярнуць трансляцыю гэтага канала на тэрыторыю Беларусі, зрабіць яго перадачы агульнадаступнымі. Ён, як паветра, неабходны не толькі для творчай эліты, а для ўсёй нашай інтэлігенцыі, ды і для самага шырокага кола людзей.

Т. П. Пра гэта ўжо не адзін год гаворыцца. Безвынікова... Хочаце, раскажу пра “Адкрыты ліст Саюза маскоўскіх кампазітараў”, які я прачытала ў Інтэрнэце? Прозвішчы яго аўтараў нам нічога не кажуць. А сам змест перагукваецца з тымі праблемамі, пра якія мы тут гаворым. Маскоўскія кампазітары пішуць, што іх сучасная акадэмічная музыка апынулася на ўзбочыне культурнай прасторы; што іх дзяржава не бачыць у дзеях, якія працуюць у гэтай галіне, людзей, здатных прапагандаваць сваю краіну і падтрымліваць яе прэстыж у свеце; пры гэтым дзяржава сям-так падтрымлівае іншыя віды мастацтва, у прыватнасці, кіно, якое само па сабе можа прыносіць грошы.

А. З. І кіно можа даваць каласальны прыбытак дзяржаве! А вось сучасная акадэмічная музыка не зарабляе грошы. Таму на Захадзе гэтую праблему вырашаюць наступ-

ным чынам: з шоу-бізнесу заўжды спяганяецца вельмі вялікі працэнт падаткаў, і за кошт гэтых падаткаў аказваецца падтрымка акадэмічнаму мастацтву. У нас пакуль пашыраюць грошы ўкладваюцца ў тое, што павінна само зарабляць і даваць прыбытак, — у шоу-праекты, а сур’ёзнае некамерцыйнае мастацтва ставіцца ў рынковае ўмовы, ва ўмовы самастойнага выжывання.

Г. Г. І пра гэта ўжо столькі гаварылася!

А. З. Можна, мы не надта настойліва і гучна гаворым, не ўмеем пераконваць у выдавочным? Наогул, мне здаецца, мы існуем нібыта самі па сабе. Дзяржаве, я маю на ўвазе кіраўнікоў, асабліва не замінаем — хіба толькі зрэдка парушаем цішыню, калі просім грошай. Дык, можа, сёння і надшыю той момант, калі трэба афіцыйна прыйсці на прыём да кіраўнікоў і наладзіць дыялог? І пачаць з пытання: “Скажыце, калі ласка, а што дзяржава хацела б ад Беларускага саюза кампазітараў? Саюз ёсць. І аб’ядноўвае многіх цікавых асоб. Звярніце, калі ласка, увагу і на нас. Мы гатовыя да дыялога”.

С. Б. Дык на чым канцэнтруе сваю ўвагу кіраўніцтва саюза пасля нядаўняга з’езда?

Г. Г. Цяпер усё сканцэнтравалася на прапагандзе нашай музыкі: гэта самае рэальнае і дзейснае, што мы можам рабіць, пакуль ёсць на Беларускім радыё канал “Культура”, пакуль ёсць адпаведныя газеты... Аднойчы мяне вельмі ўразілі развагі Соф’і Губайдулінай, якая судансла розныя пласты музычнай культуры з абліччам нацыі: ёсць, маўляў, ногі нацыі, ёсць “чэрава” нацыі, а вось акадэмічнае мастацтва яна назвала дыханнем нацыі. І мяне вельмі ўзрадавала, нават надало аптымізму, што аналагічнае параўнанне прагучала ў выступленні міністра культуры Паўла Лагушкі на нашым з’ездзе...

С. Б. Што ж, давайце паспрабуем

захаваць гэты аптымістычны дух у фінале нашай размовы.

Р. А. Падтрымліваючы аптымізм, дадам: у нас усё-ткі ёсць такія выканальніцкія калектывы, якія ставяцца да беларускай музыкі не проста з пашанай, а і ўмеюць яе панаваму прадставіць і выдатна сыграць. Каласальную работу па прапагандзе музыкі беларускіх кампазітараў вядзе Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр на чале з Міхаілам Фінбергам. І, мне здаецца, тое, што гэта робіцца музыкантамі такога высокага ўзроўню не ў Мінску (дзе для такіх канцэртаў чамусьці не прадастаўляюць галоўныя філарманічныя пляцоўкі), а па ўсёй Беларусі, нават у глыбінцы, — ёсць творчы подзвіг. На прапаганду творчасці айчынных кампазітараў вельмі плённа працуе Беларускае дзяржаўнае акадэмія музыкі: канцэрты, падрыхтаваныя пераважна сіламі студэнтаў, заўсёды высакапробныя, праходзяць на розных пляцоўках, прычым не толькі ў Мінску, і цудоўна ўспрымаюцца публікай.

Г. Г. Ды і сімфанічны аркестр Белтэлерадыё, у якім бы творчым стане ён ні знаходзіўся, заўсёды граў і грае багата нашай музыкі, у тым ліку — прэм’еры. І Дзяржаўны камерны аркестр у нядаўні перыяд мастацкага кіраўніцтва Пятра Вандзілоўскага рэгулярна папаўняў свой рэпертуар новымі беларускімі партытурамі, рабіў іх запісы. Я з удзячнасцю думаю і пра юных выканаўцаў музыкі для дзяцей. У мяне ў гэтым жанры заўсёды шмат заказаў, і проста цудоўна, калі ты пішаш і ведаеш, што новы твор выканаюць адразу, а наступныя пакаленні вучняў будуць яго граць яшчэ доўга-доўга-доўга. Працуючы над такім рэпертуарам, я абпіраюся на ўласны дзіцячы ўражанні і захапленні тых часоў, калі дзеці марылі вучыцца музыцы, а для бацькоў гэта было прэстыжна, калі на паступленне ў музычную

школу існаваў вялікі конкурс, калі былі чэргі на пакупку піяніна. Гэтую атмасферу ўсеагульнага імкнення да сур’ёзнай музыкі не вернеш. Можна, варты хоць бы паспрабаваць штосьці адрадыць? Цяпер і ў нас, і ў Расіі няма пішуць пра неабходнасць вярнуць у агульнаадукацыйную школу ўрок музыкі. А прывесці музыку ў школу можна ж не толькі ў выглядзе заняткаў харавымі спевамі, але і праз факультатывы — напрыклад, гурткі гання на фартэпіяна, гітары і да т.п. І ўсё гэта павінна адбывацца ў цікавай, захапляльнай форме. Як гаворыць адна з нашых калег, “патрэбна замануха”. Таму на першым этапе навучання патрэбна прывабная праграма п’ес, прыгожае афармленне нот і абавязковае спалучэнне музыкі, жывапісу, паэзіі. Сярод выданняў РВУ “Літаратура і Мастацтва” я ўбачыла кранальны зборнічак Арцёма Кавалеўскага “Мой сябра анёлак”, які можа стаць правобразам серыі выданняў для юных музыкантаў: нестандартны фармат, арганічнае суіснаванне нот, вершаў, малюнкаў. Адрозна хочацца адчуць сябе ідэалістай, утапістай, максімістай — а без гэтага няма чаго рабіць у нашай прафесіі — і настроіцца на супрацоўніцтва. Памарыць пра сумесны праект беларускіх кампазітараў, якія пішуць для дзяцей, і выдавецтва “Літаратура і Мастацтва”.

Т. П. Добрая ідэя. І яе ўвасабленне таксама было б на карысць папулярнага беларускай музыкі.

С. Б. І, нарэшце, — заключны аптымістычны акорд. Наш Савет Міністраў прыняў Дзяржаўную праграму “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Ёю, у прыватнасці, прадугледжана распрацаваць эфектыўны механізм фінансавання культуры, новыя формы яе эканамічнай падтрымкі. У шэрагу інавацыйных падыходаў значацца, напрыклад, стварэнне сістэмы нацыянальных прэферэнцый для культуры краіны; прыцягненне прыватнага капіталу праз развіццё спонсарства і мецэнацтва; развіццё механізмаў дзяржаўна-прыватнага партнёрства ў адпаведнай сферы; падтрымка культурных ініцыятыў і развіццё праектнай дзейнасці; стварэнне ўмоў для эфектыўнага функцыянавання прадзвасарства; павышэнне канкурэнтаздольнасці ды інвестыцыйнай прывабнасці прафесійнай адукацыі ў галіне культуры і мастацтва; прасоўванне беларускай культуры за мяжой... Відавочна, што новая праграма, скіраваная на вырашэнне найбольш актуальных праблем культурнага развіцця краіны, не абміне і тых няпростых сітуацый, пра якія гэтак шчыра гаварылася за нашым “круглым сталом”.

Танга ў інтэр’еры

Анатоль МАЗГОЎ

Што такое аргенцінскае танга? Гэта зусім іншы свет, іншы лад жыцця. Танга — гэта гутарка Дваіх. Тут жыццё ў пачуццях і фальш у пацалунках. Тут няма паказухі, таму тут немагчыма нічога ўтаіць. Тут маўчаць, таму што словы непатрэбныя. Тут кіруюць Ён, Яна і Музыка...

У мастацкай галерэі “З’ява” Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І. Каладзева адбылася прэзентацыя фотавыставы “Ён, Яна і Музыка, ці Гісторыя аднаго Танга”. Гэты праект аб’яднаў дзвюх творца адораных, чароўных мінчанак — Кацярыну Тымчанку і Святлану Кастряміцкую. У 2008 годзе яны скончылі “Творчыя майстэрні” пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў па тэме “Практычная фатаграфія” і вырашылі працягнуць кар’еру фотамастакоў сумеснай працай. У Барысаў яны прыхацалі ўпершыню, а да гэтага бралі ўдзел у выставе “Пакуль не абарвецца нітка” (Мінск), а таксама ў міжнародным фэсце мастацтваў “Яблычны спас” (Палех, Расія) у 2009 годзе.

Кацярына Тымчанка працуе інжынерам-маркетынгам на Мінскім мясакамбінаце. Уздзельнічала ў беларускім конкурсе лічбавай фатаграфіі “Драйв” з 2007 па 2009 год, двойчы — у рэспубліканскай выставе сучаснай візуальнай творчасці студэнтаў ВНУ, была ўзнагароджана дыпламам як аўтар лепшай

работы ў тэхніцы “Фотартрэт”. Таксама была ўзнагароджана дыпламам за трэцяе месца ў намінацыі “Вонкавая рэклама” ў гарадскім конкурсе сацыяльнай рэкламы “Я люблю жыццё”, які прапагандуе здаровы лад жыцця.

Святлана Кастряміцкая працуе эканамістам у ААТ “Белзнешэканомбанк”. Уздзельнічала ў выставе лепшых твораў выпускнікоў “Творчыя майстэрні”, а таксама была аўтарам работ, якія перамагла ў конкурсе “Самая манерная фатаграфія”, арганізаваным праграмай “Манеры”.

“Любая фатаграфія — гэта спыненае імгненне жыцця. І мы паспрабавалі ўлавіць гэтае імгненне ў дзівосным танцы, у якім можна выказаць страсць”, — зазначыла на адкрыцці Кацярына Тымчанка і падзякавала

выкладчыкам курсаў Сяргею Сукавічыну і Уладзіміру Жукаву, у якіх яна разам са Святланай вучылася майстэрству.

“Не бывае двух аднолькавых танга, яго не завучваюць, яго танчаць ад душы, яго танчаць па загадзе сэрца. Для мужчыны гэта імпрывізацыя, для жанчыны — інтуіцыя. Яна павінна адгадаць, што ад яе чакае партнёр, і таму кожнае танга — гэта асобная гісторыя. І сёння мы раскажам вам гэтыя гісторыі — гісторыі людзей, гісторыі танца, гісторыі музыкі. Зараджалася танга ў бедных кварталах Буэнас-Айрэса, яго танчылі бедныя эмігранты”, — распавяла на прэзентацыі Святлана Кастряміцкая.

Затым загучала мелодыя аргенцінскага танга, і танцоры Валерыя Хмель і Дзмітрый Ліванскі, якія ўдзельнічалі ў фотасесіі і чые

фатаграфічныя вобразы можна было бачыць на сценах галерэі, заваражылі глядачоў плаўнасцю і шчырасцю рухаў. А пасля ў ролі партнёркі Дзмітрыя выступіла адна з аўтараў экспазіцыі — Кацярына Тымчанка.

Значнасьць гэтага праекта адзначылі мастацтвазнаўца галерэі “З’ява” Галіна Глебава і выкладчык “Творчыя майстэрні” пры БДАМ Уладзімір Жукаў.

Галоўная мэта фотажанраву ў галерэі “З’ява” — пачуць гук музыкі, утоены ў глыбіні кадра, шоргат туфляў па паркетце, убачыць перасягненую прыгажосць і грацыю рухаў і, нарэшце, працуюць увесь запал танга. У сваіх работах мастачкі пры дапамозе асобнага кадра распавядаюць гісторыі пра радасць сустрэчы і гаротнасць расстання, пра каханне і адзіноту, пра невычэрпнае пачуццё і гнятліваю нудоту. На здымках можна бачыць прафесійных танцораў танга з Аргенціны і Беларусі, а таксама студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, чыё выкананне вядомага аргенцінскага танга Карласа Гардэля “Por Una Cabeza” і нагхніла аўтараў на стварэнне дадзенай серыі работ. Акрамя фатаграфій у экспазіцыю ўключаны некаторыя рэчы, спадарожныя гэтаму вялікаму танцу: капялюшыкі, гармонік, столік з кудзямі, касцюмы танцораў і інш.

Рэканструкцыя адносін

Уладзімір Караткевіч і Ніна Молева

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ

Адзначым, што ні У. Караткевіч, ні Н. Молева ніколі не казалі адкрыта пра свае пачуцці. Больш таго, Ніна Міхайлаўна сказала ў інтэрв'ю газеце “Комсомольская правда в Белоруссии” (апублікавана 30 ліпеня 2009 года) наступнае: “Ніна Міхайлаўна, в вас был влюблен Владимир Короткевич... — Ни сном, ни духом! <...> Когда мне говорят о любви Короткевича ко мне, я всегда это слушаю с определенной неловкостью. Всё, что я о нем знаю, это то, что может знать школьный учитель о своем ученике”.

— Владимир Семёнович признавался вам в любви?

— Что вы! Это было просто исключено.

— Но, говорят, именно из-за чувства к вам он не мог долго жениться.

— Конечно, мне, как любой женщине, очень лестно это слышать. Но не было никаких личных отношений”.

Меркаванне Ніны Міхайлаўны псіхалагічна зразумелае, бо ніхто не жадае выносіць на агульнае агляданне ўласныя душэўныя таямніцы даўніх часоў. Між тым узаемаадносін У. Караткевіча і Н. Молевай наўпрост паўплывалі на творчасць пісьменніка. Без іх тлумачэння немагчымы паўнаватарскія разгляды “маскоўскіх старонак” яго біяграфіі. Прыведзеныя абставіны, а таксама выдавочная спрэчнасць працагаваных фрагментаў абумовілі інтарэс да гэтай гісторыі.

Артыкул названы “Рэканструкцыя адносін”, паколькі ў ім аб'яднаны розныя крыніцы. З аднаго боку, гэта 6 лістоў пісьменніка да Н. Молевай, якія былі перададзены апошняй у Цэнтральны маскоўскі архіў — музей асабістых збораў (нядаўна надрукаваны ў зборніку “Уладзімір Караткевіч: вядомы і невядомы”). Таксама — перапіска У. Караткевіча са сваім сябрам Юрыем Гальперыным (арыгіналы лістоў захоўваюцца ў Беларускам дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва — БДАМЛіМ — і друкуюцца ў першыню) і Янкам Брыльём (апублікаваны ў 1990 годзе ў зборніку “Шляхам гадоў”). З другога боку, гэта непасрэдная творчасць пісьменніка: раман “Леаніды не вернуцца да Зямлі”, вершы і паэмы.

Нават калі звярнуць увагу на той факт, што раман лічыцца аўтабіяграфічным, узнікае пытанне: наколькі яму можна давяраць? Сам Караткевіч наўмысна пісаў у пачатку кнігі: “... Усе падзеі ў гэтым рамане — выдуманя. Усякае падабенства з рэальна існуючымі людзьмі з'яўляецца выпадковым”. Зрэшты, такія фразы звычайна пішуцца тады, калі падабенства больш чым выдавочнае. Асцярожны Анатоль Верабей пісаў у сваёй кнізе “Абуджаная памяць”, што “і персанажы твора, і мясіны, якія апісваў пісьменнік, пад уздзеяннем ягонаў фантазіі набывалі сваё, самастойнае мастацкае жыццё”. Каб разабрацца ў рэальнасці дзеяння рамана, выклад падзей у артыкуле ажыццяўляецца наступным чынам: літаратурны фрагмент у рамане па магчымасці суадносіцца з цытатай эпістальнай спадчыны. Але ў любым выпадку дадзена праца з'яўляецца рэканструкцыяй, аўтарскай версіяй узаемаадносін паміж У. Караткевічам і Н. Молевай. Таму перанясёмся на паўстагоддзя ў мінулае, у Маскву часоў “адлігі”. На календары — вясна 1959 года...

Постаць Ніны Міхайлаўны Молевай, доктара гістарычных навук і кандыдата мастацтвазнаўства, аўтара шэрагу навуковых і мастацкіх твораў, добра вядомая ў Беларусі. У 1958 — 1960 гадах яна выкладала гісторыю мастацтваў на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве, дзе вучыўся Уладзімір Караткевіч. Агульнапрызнана, што Н. Молева стала прататыпам Ірыны Горавай у рамане пісьменніка “Леаніды не вернуцца да Зямлі” (“Нельга забыць”). Тым не менш і сёння гісторыя іх узаемаадносін з'яўляецца таямніцай, якая патрабуе свайго тлумачэння.

«Любая, помніш? Была вясна...»

Маскоўскія старонкі “Леанідаў...” пачынаюцца з сітуацыі, калі галоўны герой, Андрэй Грынкевіч (спісаны, безумоўна, з самога Караткевіча), сустракаецца з Марыяй Крат. Апошнім часам у літаратуразнаўчых артыкулах, прысвечаных пісьменніку, адкрыта згадваецца імя найбольш верагоднага прататыпа гераіні. Гэта чачэнская паэтэса Раіса Ахматава. Пра іх узаемаадносін 9 красавіка 1959 года піша ў лісце Ю. Гальперыну сам Караткевіч: “Ведь ясно же каждому, что у меня с Руан” (так ён называў Р. Ахматаву ў перапісцы — Д. М.; БДАМЛіМ. Ф. 56. Воп. 2. Спр. 14. Л. 20); сцвярджаецца ў публікацыі “Комсомольской правды в Белоруссии” (“Короткевич встречался с чеченкой-поэтессой”); ёсць празрысты намёк ва ўспамінах самой Молевай пра Вышэйшыя літаратурныя курсы (“За первым столом неразлучная пара Владимир Короткевич и красавица чеченка Раиса Ахматова”; “Общая симпатия была на стороне Раи Ахматовой: народ, депортированный в Сибирь не за преступления — за простую этническую принадлежность. Всегда исполненный горечи взгляд и отчаянная привязанность к сыну, который звал В. Короткевича отцом и дожидался окончания занятий его и матери в садике Литературного института. В памяти осталось даже имя затравленного обстоятельствами малыша: Марат”).

У “Леанідах...” таксама згадваецца сын галоўнай гераіні: “Вось сын у яе цудоўны. Як прыязджае — цэлымі днямі з ім дураў бы... Зіркаты такі, вясёлы. І мяне вельмі любіць. Каб можна было, — узяў бы аднаго сына, без яе”.

“Што звяло? — разважае ў рамане галоўны герой. — Шкадаванне да яе, чыё жыццё складалася так няўдала, любоў да яе сына, цудоўнага маленькага чалавечка... Ну, яшчэ абьякаваць да таго, з кім ідзе. Таму што з усімі аднолькава... І яшчэ боязь пустэчы поруч з сабой”.

У “Леанідах...” адносін паміж Андрэем і Марыяй ускладняюцца з-за беспадстаўнай рэўнасці дзяўчыны. “Дрэнна толькі, што апошнім часам яна яго бязглызда, па-дурному, раўнуе. Дарэмна. Не паграішыў пакуль што ні ўчынкам, ні позіркам. Жанчыны, наогул, бываюць дурнымі ў рэўнасці: не ведаюць, што калі мужчыну ўвесь час беспадстаўна раўнаваць, то ён нарэшце можа сапраўды пусціцца ва ўсе цяжкія грахі — калі ўжо раўнуюць, дык няхай хоць недарэмна”. Вось і гэта: пачала з жартунай рэўнасці, потым уцягнулася, і зараз ёй сапраўды здаецца, што кожная сустрачная жанчына толькі і думае, каб зрабіць замах на мяне”. Між тым усё сапраўды пачалося з жарту.

Уладзімір Караткевіч, 1960 год.

7 мая 1959 года У. Караткевіч пісаў Ю. Гальперыну пра гэты эпізод: “Чего не люблю в людях — навязчивости. Сие качество и возбудило подозрения Р. (я её навязчивость не замечал и, будь я один, был бы даже рад). Но хватит. Твоё замечание о том, что “недоверие, не появившись оно сегодня, а появилось бы завтра по какому-либо другому поводу”, глупо и справедливо. Я знаю, что это так, и сделал свои выводы (падкрэслена У. Караткевічам — Д. М.).

Началось всё с того, что Р. и её соседка, сидя в компании И. (Ины, маскоўскай знаёмай У. Караткевіча — Д. М.) и еіцё аднаго сволочеватого парня, пару раз вельмі празрачна намекнули на недопустимость такога поведенья. Кажется, И. не поняла, а я потом этим сёстрам-разбойницам дал хорошую головоломку, — лучшей они за всю жизнь не получили. Вежливость с моей стороны была истолкована ими как нечто большее, — и вот началось.

Милый друг, я страшно люблю свободу, даже от будущей жены буду требовать её в достаточной степени (не злоупотребляя ею, конечно), но если меня будут глупо ревновать, сковывать, стремиться создать вокруг меня зону пустыни — развод” (Ф. 56. Воп. 2. Спр. 14. Л. 23 — 23 адв.).

Неўзабаве сітуацыя ўскладнілася новай падставай для падазрэнняў. Караткевіч наведаў лекцыю Ніны Молевай, якая з'яўлялася прататыпам выкладчыцы Ірыны Горавай. “У твоіх гадах, — кажа Грынкевічу яго сябра латыш Яніс Вайвадс, — можа, на год ці два старэйшая. А выглядае такім дзяўчом”. І са-

праўды, Ніна Міхайлаўна нарадзілася ў 1928 годзе, за два гады да Караткевіча. Якой запамнілі Ірыну Гораву чытачы “Леанідаў...”? “Невьялічкага росту, яна была вельмі худзенькая, але так падабраная, што нагадала яму балерыну. Можна, гэтакі ўражанню дапамагала і клятчастая спадніца званочкам, і шэрая кофтакка з нейкага там нейлоу. Вельмі худзенькая, як дзіцятка. <...> Звычайны твар. Мяккія шэрыя вочы пад зламанымі бровамі, густыя вейкі. Валасы пепельна-залацістыя, сабраныя на патыліцы ў вільзны вузел. І растрапананыя злёжку, аніяк не хочуць ляжаць у прычосцы. Такая растрэпка! Велікаваты, усмішлівы рот. <...> Зубы не вельмі добрыя, але ўсмішка ўсё адно такая, што аж святлей стала. Вельмі прыгожыя ногі, вельмі прыгожыя рухі. І ўсё гарманічна — хоць малой”.

Неўзабаве пасля першай лекцыі Грынкевіч наведаў бацькоўскі дом, а хутка пасля вяртання ў Маскву слухачоў літаратурных курсаў чакала вандровак ва Уладзімірскую вобласць, якая адбылася ў маі 1959 года. Там Горава прапанавала ім лекцыю пад адкрытым небам.

У яе інтэрв'ю гэты эпізод выглядае досыць праявічна: “Он (Караткевіч — Д. М.), как и многие его сокурсники, ко мне пришёл еще не сформировавшимся человеком. Я видела, что многое из того, что я говорила, буквально переворачивало что-то в его душе. Он становился другим.

Вот пример. Я привезла учеников к Церкви Покрова на Нерли,

вокруг была ужасная грязь, нужно было долго идти пешком. Короткевич и другие сказали: “Не пойдём! Ноги испачкаем”. Я говорю: “Нет, пойдёте, как миленькие!” Они пошли. Я читала им текст, стоя возле храма XII века. Владимир слушал не моргая. Потом написал своё “Дзвіа на Нерлі”.

А вось як апісаў гэты эпізод пісьменнік у лісце Юрыю Гальперыну: “Теперь о Владимире. Я пережил там сильнейшее (падкрэслена У. Караткевічам — Д. М.) (говорю не преувеличивая) потрясение в моей жизни. Не мне тебе рассказывать, что такое Успенский и Дмитриевский соборы, но, пожалуй, скажу пару слов о Покрове-на-Нерли. Я не верил, что человек может плакать глядя на здание и потому ставил архитектуру чуть ниже всех искусств. Так вот, я ревел, брат. Позорно ревел, и не стыдился, и не стыжусь. Боже мой, это чудо, это Китеж, это всех людей душа, лучших людей. <...> Нежная-нежная, чистая-пречистая. Как свечечка стройная. <...> Понимаешь, это надо видеть. Луга безграничные, сине-зеленые, золотые, майские. И она, бедная красавица моя, стоит, как Алёнушка, почти окружённая водой. И ничего нет, белые стены да алтарный камень, да свет невесты откуда падает. И львы-рельефы улыбаются с квадратных колонн. И такая тишина, такой мир. Понимаешь, тогда не принято было преклонять в церкви колен, просто стояли и молча молились. И я также. Чуть не полетел под купол в столбе света.

Понимаешь, Юрка, это не экзальтированная слюнявость, но когда я подохну — мне будет легче сделать этот последний шаг, потому что и дыхание Всеволода Большое Гнездо, и дыхание тысяч, и моё маленькое среди них остаются там, в этих стенах. Хорошо, брат! Как вспомню о ней — сердце дрожит от радости” (Ф. 56. Воп. 2. Спр. 14. Л. 30 — 31).

Наведванне царквы на Нерлі не проста паўплывала на жыццё творцы. Не толькі прывяло да з'яўлення знакамітага верша “Дзвіа на Нерлі” (датаваны 26 мая 1959 года). Яно перавярнула яго асабістае жыццё. Заўважым, што яшчэ дагэтуль Караткевіч развітаўся з Р. Ахматавай.

Ірына Горава, разважаў у рамане Андрэй Грынкевіч, “зусім не падабалася яму як жанчына. Але аднойчы ён на хвіліну даў сабе волю і спытаў, а што б ён, Андрэй, адчуў, каб яна знікла. І шчыра адказаў сам сабе, што гэта было б дрэнна. Непрыкметна ён проста прызвычаўся, што кожны тыдзень будзе бачыць яе, чуць яе голас, сачыць заходам яе думкі, смяяцца з яе жартаў”.

Ён разумеў, што яе лекцыі не проста лекцыі, што гэта яшчэ і нейкі новы, пакуль мала зразумелы для яго, погляд на жыццё, на яго колеры і гукі, на чалавечыя пачуцці, на мастацтва і мастацтва”.

Па сутнасці выкладчыца адкрывала для Караткевіча раней невядомы, чароўны свет мастацтва, далучала яго да сваёй глыбіні інтэрпрэтацыі твораў, уласным прыкладам далучала да тысячагадовага вопыту і пошукаў чалавецтва. На дварэ буяла вясна, у душы і перад вачыма была яна. Уладзімір не мог не закахацца.

На зрэзе эпохі стварэння тэма творчасці ў прозе Змітрака Бядулі

Алеся ЛАПШКАЯ

Творчыя здольнасці адных заўсёды выклікалі захапленне ці, прынамсі, здзіўленне ў іншых — самі ж песняры і мастакі з часоў Старажытнай Грэцыі імкнуліся растлумачыць крыніцы свайго таленту, сфармуляваць уласную творчую праграму, вызначыць ролю творчасці ў сучасным ім жыцці. Беларуская літаратура XIX ст. літаральна распачыналася зваротам да тэмы творчасці: кожны без цяжкасцей узгадае “Маю дудку” і “Смык” Ф. Багушэвіча, разнастайных “Паэт”, “Паэту”, “Паэты” А. Гаруна, вершы на гэтую ж тэму Я. Купалы (“Я не паэта”, “Песняй толькі”, “Прарок” і г. д.). З ліра-эпічных жанраў можна назваць адно “Сымона-музыку” Я. Коласа — што ж тычыцца прозы, то першым буйным творам, прысвечаным тэме творчасці, была апавесць “Салавей” (першая рэдакцыя — 1927 г.) Змітрака Бядулі. Праўда, асноўным у творы з’яўляецца сацыяльны канфлікт: пан Вашамірскі прыгнятае сваіх сялян, а з эстэтычных памкненняў (дзій з жадання ўразіць суседзяў) ладзіць прыгонны тэатр, дзе акцёраў усяляк зневажаюць і вучаць тэатральнаму майстэрству выключна жорсткімі сродкамі. Натуральна, твор завярашаецца сялянскім бунтам, у якім прымае ўдзел галоўны герой апавесці Сымон-Салавей (незвычайная здольнасць хлопца — уменне падрабляць лобы пачуці ім гук).

Зварот да тэмы класавай барацьбы робіць твор ідэалагічна прымальным і адначасова дае магчымасць нібыта між іншым, ужо на другім плане, засяродзіцца на пытаннях культуры, прычым сказаць і паказаць вельмі шмат. Прыгонны тэатр Змітрака Бядулі можна разглядаць як алегорыю культурнага жыцця БССР напрыканцы 1920-х гг.: абмежаванасць свабоды творцы, заідэалагізаванасць мастацтва, немагчымасць адлюстроўваць рэчаіснасць адпаведна ўласнаму мастацкаму густу. Да таго ж пісьменнік звяртае ўвагу чытача на дзве вельмі актуальныя для беларусаў праблемы: праблему рэалізацыі творчых здольнасцей і праблему суаднесенасці побыту і культуры.

Што да першага, то канцэпцыя Змітрака Бядулі вельмі пераканальная: без спецыяльнай адукацыі развіццё творчых здольнасцей немагчыма, але нацыянальнае мастацтва толькі тады з’яўляецца каштоўным, калі веданне сусветнай культуры спалучаецца са зваротам да народных традыцый і характэрных вобразаў, мае вынікам раскрыццё актуальных тэм і наогул запатрабавана. Тое ж, што адбываецца ў прыгонным тэатры, — непатрэбнае калькаванне, бо нават французскі рэжысёр разумее: “Перадаваць мімікай і жэстамі ўсялякія пералівы чалавечых пачуццяў <...> кожны здольны мастак <...> павінен умець па-свойму. <...> У гэтым у ўся каштоўнасць ігры. І балерынам трэба даць волю быць кожнай самай сабою, выяўляць па-свойму кожную рыску, а не малпаваць іншых”. Музыка — натуральна, з прыгонных сялян — “на канве гатовых твораў вядомых кампазітараў твораць нешта сваё, новае”, але сінтэз еўрапейскіх і мясцовых традыцый таксама не цікавіць магнатаў Рэчы Паспалітай...

Апісваючы знаходжанне акцёраў у панскім палацы (на працягу некалькіх месяцаў яны жывуць у своеасаблівым “інтэрнаце”, і пакадаць свой флігель ім забаронена), Зм. Бядуля выяўляе сябе як уважлівы псіхолаг. Былыя вясцоўцы трап-

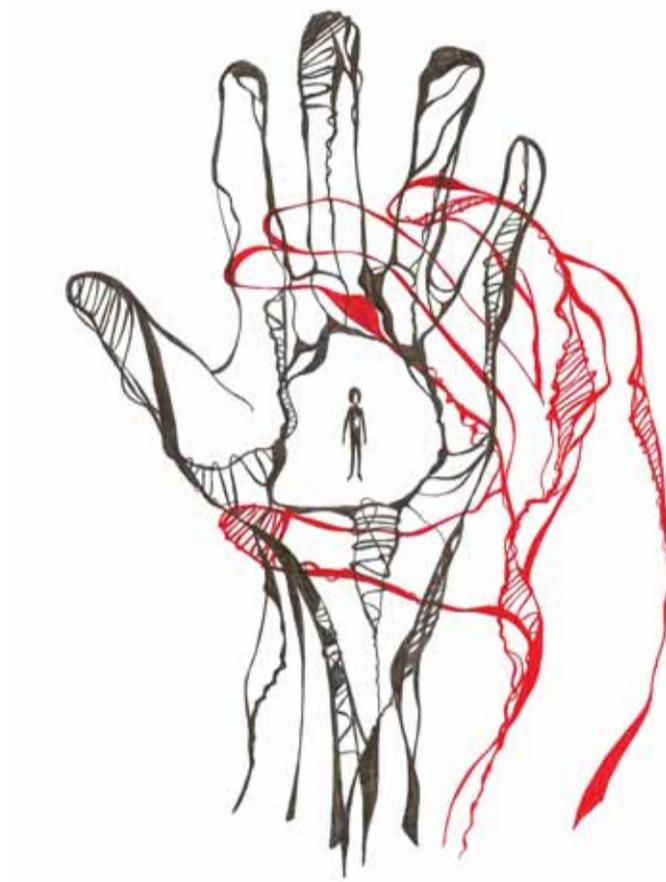
Меркаванне пра тое, што беларуская проза першай паловы XX стагоддзя — гэта, галоўным чынам, творы пра гаротных сялян — адзін са сталых стэрэатыпаў пра нашу літаратуру. Між тым у апавесцях і апавяданнях такіх пісьменнікаў, як М. Гарэцкі, М. Зарэцкі, Зм. Бядуля, Л. Калюга — безліч іншых тэм і сацыяльных тыпаў, вартых таго, каб іх нарэшце пачалі вылучаць і вывучаць асобна. У гэтым артыкуле мы разгледзім тэму творчасці ў прозе Змітрака Бядулі — не выпадкова, бо 20-я гг XX ст. пазіцыянаваліся як крэатыўная эпоха: спроба стварыць новае жыццё, масавае прыцягненне народа да стварэння і спажывання мастацтва, часопіс з назвай у загадным ладзе “Твори!”...

ляюць у зусім новыя ўмовы жыцця, ад іх паграбуюцца абсалютна іншыя якасці і ўменні, яны ненавідзяць палац за здзеку, за гвалт — і, разам з тым, французскі рэжысёр раскрывае іх творчыя здольнасці, а “панскі” (цывілізаваны) лад жыцця робіцца для іх прывабным і ўжо амаль неабходным. Збегшы са студыі да сваёй дзяўчыны, Сымон моршчыцца ў яе хаце ад “горкага дыму, цяжкага паху цялушкі, кур з падпечку”. І да Зоські, якую хлопец раней кахаў, яго цягне менш, бо дзяўчына — “простая”.

Праблема Сымона вядомая шмат якім героям тагачаснай прозы: у першым апавяданні Максіма Гарэцкага маладога студэнта абурэе мардалысаўская лазня (“Свінні, а не людзі!” — усклікае Клім), а ў “Людзях на балодзе” Івана Мележа чырвонаарміец Міканор сумна зазначае: “Нядобра думаць што пагане пра родны кут, але ж у сены зайсці брыдка, такім смуродам б’е там, дзе чвйкаюць, вшчачы парасяты”. Беларускія пісьменнікі тонка намякаюць: унутраная культура немагчымая без культуры побыту; чалавек, які атрымаў адукацыю і навучыўся складана, узнёсла думаць, адчувае дыскамфорт у цеснай бруднай хаціне не таму, што стаў “гарадскім”, а таму, што далучыўся да цывілізацыі. Адсюль адваротнае: высокія пачуцці і памкненні не народзяцца пад гнілымі стрэхамі...

У рамане “Язэп Крушынскі” (1932 г.) вонкава галоўнай тэмай зноў з’яўляецца класавая барацьба: падзеі адбываюцца ў 20 — 30-я гг., сяляне выкрываюць хітрага кулака і кантрабандыста Язэпа Крушынскага і адначасова арганізуюцца ў камуну. Разам з тым, у рамане можна налічыць некалькі дзясяткаў герояў, што маюць тое ці іншае дачыненне да творчасці: ад вясковага дзівака Льва Талстога, што нагуе гісторыю вёскі Гайдачаны ў “альбом”, прыхоплены ў земстве, — да рэдактара “Беларускай вёскі”. Змітрук Бядуля апісае самыя розныя тыпы творчасці — так, ён звяртае ўвагу на адмысловасць беларускага фальклору: дзяўчыны співаюць гарадской настаўніцы “дрындушкі” (“Нашу вёску Курганішча // Можна горадам назваць. // Сорак хат і дзесяць вуліц — // Недзе з мілым пастаяць”), “мяшчанскія раманы”, але нічога з вясковых песень не адпавядае пшчотнаму дзіцячаму ўзросту (чаму ў народнай творчасці беларусаў ёсць калыханкі ды казкі, але няма песенек, разлічаных выключна на дзяцей 8 — 12 гадоў?).

У першым томе рамана значная ўвага надаецца таму, як канкрэтная ажыццяўляюцца планы стварэння “новага чалавека”. Пераўвасобіцца спрабуе зраднік Антон Сяргеевіч (новы аграном Іван Мацвеевіч), які, праўда, задавальнаецца зменай знешнасці і паводзін і абсалютна не імкнецца пераасэнсаваць свае погляды — зрэшты, калі ён і спадзяецца ўбачыць “новы шлях жыцця”, то толькі дзеля таго, каб атрымаць з гэтага выгоды. Мяшчанскую душу не абудзяць творчыя сілы рэвалю-

Мілюнак Маліжыцкай Авірчук

цыі — гэтую тэзу ілюструе лёс Івана Мацвеевіча, які заканчвае свае прыгоды ў лагеры.

Пісьменнік, верагодна, збіраўся інакш працягнуць гісторыю новага чалавека, але з-за рэзкай рэакцыі крытыкі (уяўленне пра яе могуць даць хаця б “Заўвагі” да збору твораў Зм. Бядулі; Мінск, 1953 г.) пасля выхаду першай часткі рамана аўтар быў вымушаны не толькі пераасэнсаваць сюжэт і сістэму персанажаў, але і паступіцца сваім сумленнем... Дзіва што — у першым томе рамана Леў Талстой, таксама разважаючы пра новага чалавека, выказвае блізканерскую думку: “Вось каб тактыку і спрыт Крушынскага ды шчырасць Драчыка злучыць у адно. У ўтэўнены, прысягаюся, што выйшаў-бы надта цяжкі і карысны воб’яства чалавек. <...> Я недзе чыгаў пра “гумункуло-са” — новага штучнага чалавека. Вось каб такі “гумункуло” зрабіць з Язэпа Крушынскага і Антося Драчыка”.

Крушынскі і Драчык — антыподы. Крушынскі — вынаходлівы, працавіты, заможны гаспадар, які ведае, дзе падмазаць колы, таму красамоўствам ды падарункамі зарабляе аўтарытэт у суседзяў і тым часам паціху “эксплуатуе” іх, ды яшчэ й займаецца кантрабандай. У галерэі кулакоў, створанай тагачаснымі пісьменнікамі, Крушынскі вылучаецца сваёй біяграфіяй: ён выхоўваўся ў горадзе, у дзядзькі, што меў уласны рэстаран, таму адрозніваецца ад вясцоўцаў не толькі спрытам, але і кемлівасцю ды пэўнай “культурнасцю”. Драчык — бедны, гарачлівы, шчыры, але сваёй шчырасцю часта шкодзіць землякам: нават колісь у дзяцінстве расправіў суседу, што бацька сцяг-

нуў рэзгіну канюшыны з ягонага поля. Трэба адзначыць, што Змітрук Бядуля вельмі дыстанцыянаваны ад сваіх герояў. Ён дакладна прадумвае паслядоўнасць эпизодаў, уважліва выпісвае іх, але ставіцца да персанажаў цалкам нейтральна, і толькі рэдкія фразы ці нібыта выпадковыя абставіны даюць магчымасць убачыць пэўныя праблемы ды супярэчнасці.

У прынцыпе, у рамане няма такога героя-творцы, з якім атаясамліваў бы сябе аўтар, які падаўся б чытачу прывабным. Прафесійныя паэты, крытыкі, навукоўцы атрымаліся персанажамі цалкам адмоўнымі — зраднікамі, дробнабуржуазнымі нацыяналістамі, найвялікшае злачынства якіх — намер ствараць літаратуру, “нацыянальную і формай і зместам”. А менавіта да гэтага заклікаў і сам Бядуля ў “Салаўі”. Таму апісанне настрою загнанага паэта Цярэшкі, што з дня на дзень чакае свайго арышту, атрымалася больш прачулым, чым пафасны вобраз “большэвіцкага карабля”, які трэба “пільнаваць ад мінных небяспек, ад падводных рыфаў і меляў”. Варты ўвагі створаныя пісьменнікам вобразы гарэзлівых дачушак Крушынскага, дзяцінства якіх разбітае смерцю маці (ўскосны вынік “сексуальнай рэвалюцыі” 20-х гадоў, што дакацілася да Курганішча) і высылкай бацькі. На пачатку рамана дзяўчыны бегаюць па лесе з сябрамі і весела граюць на піяніна — у апошніх жа частках твора яны сядзяць у кватэры гарадскога дзядзькі, і цётка скардзіцца на іх выбрыкі, а дзядзьку — таго самага паэта-нацыяналіста — вось-вось арыштуюць. Якім будзе лёс гэтых дзяўчынак?

Калі ў “Язэпе Крушынскім” думка пра творчасць і вобразы творцаў складана аб’яднаць нейкай адзінай канцэпцыяй, то апавесць “У дрыму-чых лясах” (1939 г.), дзе пісьменнік згадвае сваё маленства і юнацтва, дае магчымасць зразумець выгокі мастацкага таленту ў самага Змітрака Бядулі.

З маленства хлопчыку ўласцівая чуласць і ўражлівасць, у яго багатае ўяўленне, ён добра малое, любіць слухаць скрыпку і жалейку, сам вучыцца граць на іх. Здаецца, гэта тыповы партрэт рамантыка, але чым больш дарослым робіцца герой, тым больш у яго выяўляецца смеласці, гарэзлівасці і вынаходлівасці, якую традыцыйна прыпісваюць усім яўрэям: ён робіць то пісталейкі для сяброў, то “альбомчыкі” ўласнага дызайну для местачковай дзятвы, з талентам выдатнага рэжысёра распрацоўвае гісторыю з лістамі ад Ільі-прарока.

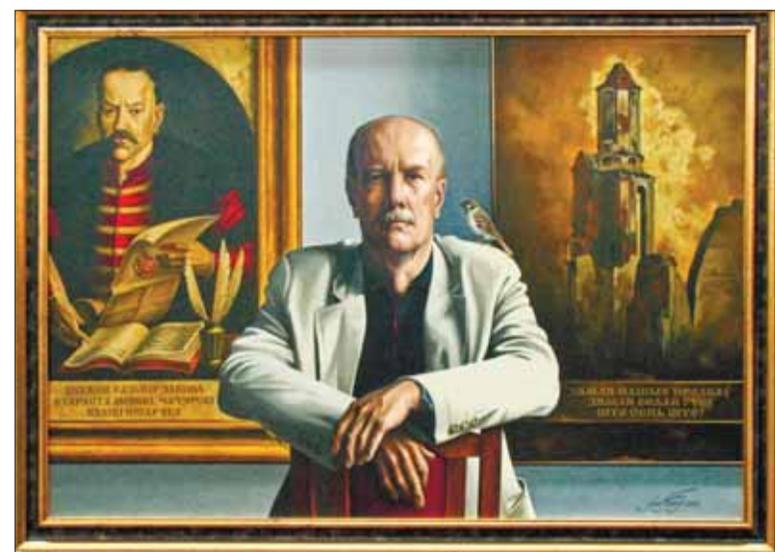
Амаль кожны беларускі пісьменнік (ад Я. Брыля да Г. Марчука) імкнецца, згадваючы дзяцінства, вылучыць і апісаць творчых людзей і проста разважлівых, разумных аднавяскоўцаў. Шмат іх і ў Змітрака Бядулі, прычым пісьменнік праз старонку пераказвае байкі, якія чуў з вуснаў амаль кожнага такога героя. Побач з “Беларускай серэнадай” (песняй валачобнікаў), паданнем пра разбойніка Ціхана і паказкамі паляўнічага (“лепш разумная мана, чым неразумная праўда”) — байка пра вераб’я і цара Саламона, “механіка зямлі і неба” (вылікаводны Укі-ёнус, рыба Левіятан, старое Ноева віно), казка пра “арлоў і ільвоў на святым каўчэгу”. Карацей, хлопчык ведае і любіць як беларускі, так і яўрэйскі фальклор, а разам з гэтым з цікавасцю чытае раздзелы Талмуда, “насычаныя легендамі і апавяданнямі” і сям-так атрымлівае адукацыю ў хедэры і ешыбоце (яўрэйскія навукальныя ўстановы).

Істотна, што і дзед хлопчыка, і інспектар ешыбота катэгарычна забараняюць чытаць не тое што сусветную мастацкую літаратуру, але нават “свецкія кнігі на старажыдоўскай мове”. Так, за граматыку “расейскай” мовы, знойдзеную ў “пятнаццацігадовага студэнта боскіх навук” хлопца лупцюць бізунамі і праганяюць з ешыбота. Пасля першага ж знаёмства героя з творами рускіх пісьменнікаў юнак пачынае пісаць вершы для ўяўнай каханай Мірыям, за якія яго таксама выганяюць з синагогі.

Значна раней герой пачынае ствараць разнастайныя імправізацыі і нават падложныя лісты (ад прарока Ільі і рабіна Іакава бен Мардухая). Ён піша пад дыктоўку лісты ў Амерыку, з чаго, па-першае, зарабляе, па-другое, набывае веданне жыцця і, па-трэцяе, вучыцца літаратурнаму майстэрству: “Для апісвання гора замужніх, якія чакалі грошай ад мужоў, я ўжываў стыль псалмоў. Для любоўных пісем ад нявест я пазычаў радкі з “Песні Песень”. Пакрысе ў мяне выпрацавалася свая ўласная мова”.

Разам з тым, апавесць “У дрыму-чых лясах” не толькі знаёміць чытача з фарміраваннем пісьменніка як творцы і як асобы: у першай палове апавесці аўтар мала засяроджваецца на ўласных перажываннях і галоўным чынам імкнецца ярка абмалываць чытачу асаблівасці яўрэйскай культуры і ладу жыцця, якія ў значнай ступені вызначылі адметнасць яго мастакоўскага таленту. Супастаўленню гэтага твора і “Новай зямлі” Якуба Коласа будзе прысвечаны наступны артыкул рубрыкі “Традыцыі і сучаснасць”.

У добрай школе рэалізму

Галія ФАТЫХАВА,
фота Віктара Кавалёва
і з архіва Эдуарда Рымаровіча

Пейзажы напісаны на пленэры, адлюстроўваюць асабістае ўражанне. Бо гэтыя былі не проста пейзажы, а карціны жывой прыроды: “Дуб”, “Час бярозавага соку”, “Верасень. Цёплы дзень”, “3 мінулага”, “Лютаяўскія туманы”, “Вечар у Барках” і іншы. Яны панарамныя, нават калі невялікіх памераў, глядзяцца з улікам успрымання з вялікай адлегласці. Лаканізм кампазіцыі, дакладнасць маляўніцтва, колер і асабліва прадуманасць ракурсаў і перспектывы характэрны для творчасці Эдуарда Рымаровіча. З яго слоў, менавіта свайму педагогу Гаўрылу Вашчанку ён абавязаны ўменнем бачыць так далёка і шырока, у яго ён навучыўся майстэрству. І што б ні адлюстроўваў на сваіх парсунах мастак, ён успрымае ўсё як манументаліст і робіць цэльныя карціны.

Пейзажы “Першы снег. Астрашыцкі гарадок”, “Полацкі Сафійскі сабор”, “Нікіцкі манастыр” з культурнымі помнікамі, якія дайшлі да нашага часу, адлюстраваны на парсунах мастаком. Аўтар любіць старажытныя помнікі. Яго хвалюе прыгажосць храмаў. Праз колер і навакольнае асяроддзе ён стварае цудоўна. І кожнаму, хто ўбачыць карціну, захочацца пабываць у тым месцы і паглядзець самому. Мірскі замак мяняўся на вачах мастака, аднаўляўся, ажываў. Ён яго пісаў, калі той быў з аблупленай тынкоўкай, абшарпаны, з выбітай дзе-нідзе цэглай — работа “Мірскі замак”. Цяпер помнік рэстаўрыраваны і велічна ўзвышаецца. У снежні 2010 года было яго адкрыццё, на якім прысутнічалі госці з іншых краін свету і Прэзідэнт Беларусі А. Р. Лукашэнка.

У майстэрні Э. Рымаровіча карціны няшмат, яны запатрабаваны людзьмі, грамадствам, і толькі тыя, што мастак не можа аддаць, бо рыхтуецца да персанальнай выстаўкі, вісяць на сценах яго ўтульнага працоўнага памяшкання. На жаль, яны пакідаюць межы краіны, а яму хацелася б, каб нашы пейзажы заставаліся ў Беларусі. Хоць з аднаго боку гэта добра. Хай іншаземцы знаёмяцца з беларускімі краявідамі праз работы мастакоў, ды і з іх творчасцю, з Беларуссю.

Карціны Эдуарда Рымаровіча знаходзяцца ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва, фондах міністэрства культуры Расіі і Беларусі, Нацыянальным гістарычным музеі, у Мінскім абласным краязнаўчым музеі ў Маладзечне, Брэсцкім краязнаўчым музеі, Шклоўскім гісторыка-краязнаўчым музеі, у музеі прыроды “Нацыянальны парк Белавежская пушча”, у калекцыянераў у ЗША, Англіі, Францыі, Германіі, Галандыі, Італіі, Кітаі, Ізраілі, Карэі, Польшчы, Чэхіі, Славеніі, Сербіі, Турцыі, В’етнаме, Расіі, ва Украіне, у Літве, Латвіі... Бачыла, як Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падараваў карціны Э. Рымаровіча ксёндзу Тадэвушу Кандрусевічу, а таксама народнаму артысту Беларусі Расціславу Янкоўскаму ў сувязі з яго 80-годдзем.

Знаны мастак Эдуард Рымаровіч нарадзіўся ў 1957 годзе, яго маленства прайшло на Смаленшчыне, пазней сям’я пераехала ў Мінск. Маці з дзяцінства бачыла прагу да малявання ў маленькага сына і аддала ў мастацкі гурток пры Палацы піянераў, якім кіраваў Сяргей Каткоў. Пасля Э. Рымаровіч скончыў Мінскую мастацкую школу імя І. Ахрэмчыка, Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут, аддзяленне манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, атрымаўшы веды і навык у лепшых традыцыях беларускай рэалістычнай школы манументальнага жывапісу. Яго педагогам быў народны мастак Беларусі Гаўрыла Вашчанка. Ужо падчас вучобы ён пастаянна ўдзельнічаў у мастацкіх выстаўках, і ўжо тады было бачна, што мастак шматгранны, працуе ў розных тэхніках. Калі глядзіш на пейзажы Эдуарда Рымаровіча, адчуваеш, што іх стварыў майстар краявідаў: знаёмыя вобразы прывабляюць чысцінёй і лёгкасцю выканання.

Для культурна-гістарычнага цэнтра “Калегіум езуітаў” у Оршы выкананы мастаком партрэты ў адным стылі на фасадзе, але паасобку: “Сапега” і “Усяслаў Чарадзеі”, “Анджэй Казімір Завіша”, а таксама для інтэр’ера алеем — “Сігізмунд III”, “Уладзіслаў IV”, “Леў Сапега”, “Ян Сабескі”... Розныя па сюжэце, яны прыцягваюць трапнасцю і чысцінёй маляўніцтва, рытмічнай пабудовай, фарбамі.

І беларускія выпускнікі рыхтавалі новую змену мастакоў з традыцыямі той рэалістычнай школы. І гэта добра! На двары XXI стагоддзю. Час імкліва бяжыць, цяпер нічога не зразумець глядачы на выстаўках — засталіся толькі сімвалы, якія рэдка ўтрымліваюць нейкі сэнс.

Партрэты пішуць лічаныя мастакі, сапраўдны партрэт выканаць склада-

новым творам цалкам захапіла мастака. Ён прачытаў шмат кніг на гэту тэму, і яго зацікавіў вобраз Джалалдзіна, які не быў раней адлюстраваны на гістарычных карцінах. Конніца Джалалдзіна адыграла адну з рашаючых роляў у гэтай бітве: смаленская і бранская харугвы палеглі, і татарская конніца нанесла ў тыл крыжакоў удар, пасля якога два флангі пагналі тэўтонцаў...

Для напісання такога твора мастак доўга шукае, затым выношава, перасэнсоўвае прачытанае і толькі пасля стварае той ці іншы гістарычны вобраз. Такім чынам атрымліваецца праўдзівая сцена з жыцця гістарычных асоб. Так была напісана карціна “Сустрэча Ягайлы і Вітаўта ў Бярэсце”, якую можна ўбачыць у Брэсцкім краязнаўчым музеі.

Галоўным арыенцірам для Э. Рымаровіча ў мастацтве з’яўляецца класіка. І я з ім згодна, бо гэтыя узорныя, агульнапрызнаныя творы, якія маюць вечную каштоўнасць для нацыянальнай і сусветнай культуры. Бо ў аснове класічнага жывапісу — рэалістычны мастацкія прыныцыпы, грамадзянскія ідэалы, дэмакратычныя тэндэнцыі... А гэты складаней, чым андэграунд ці канцэптуальнае мастацтва, дзе можна схвацьца за модным сёння ў нас падманым прыцягальным некласічным кірункам, у якім, на жаль, спляжаецца такое паняцце, як “майстэрства”.

Акрамя ўсяго, Э. Рымаровіч з асаблівай любоўю і захапленнем ставіцца да палявання. На гэту тэму ім напісана шмат карцін. Зроблены мастаком роспіс “Выезд на паляванне” для музея прыроды “Нацыянальны парк Белавежская пушча” выкананы з добрым веданнем не толькі гістарычнага факта, а і працэса палявання.

Уся душа мастака ў прыродзе, ён перадае яе з любоўю і натхненнем на сваіх карцінах. А іх у яго каля дзвюх тысяч, што адлюстроўваюць розныя паравіны года: “Каляды”, “Восеньскія туманы”, “Першыя замаразкі”, “Вечарэ”, “Узыход сонейка”, “Цішыня”, “Першы снег”, “Водблеск веча”, “Першыя промні”, “Лодачка”, “Сакавік”, “Цішыня”...

Як манументалістам Э. Рымаровічам зроблена дэкаратыўная агароджа для Музея нафты ў горадзе Рэчыца, роспісы для Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі: “Навука мінулага і сучаснага”, “Пачабут-Адлянцікі” і “Наркевіч-Ёдка”, для бібліятэкі імя Янкі Купалы — “Свята Івана Купалы” і роспіс “Купалле”, вітражы для дзіцячага цэнтра “Батлейка”, для радыятарнага завода. Прысвяціў свае творы Рымаровіч і Мінску: трыпціч “Верхні горад” і іншы.

Мастак заўсёды ў пошуку. Асоба Эдуарда Рымаровіча на сённяшні дзень застаецца непахіснай: талент, дадзены Богам, высокі прафесіяналізм, патрабавальнасць, мэтанакіраванасць, прынцыповасць з выразнай творчай грамадзянскай пазіцыяй, вялікая працаздольнасць — вось тыя прыныцыпы, на якіх грунтуецца яго майстэрства.

На здымках: работы Эдуарда Рымаровіча “Што ёсць што. Аўтапартрэт”, “3 мінулага”, “Ціхі вечар”.

Эдуард Рымаровіч — мастак усебаковы, і многія яго творы ўпрыгожваюць залы адміністрацыйных устаноў. Толькі ў Мінскім абласным краязнаўчым музеі ў Маладзечне знаходзіцца 7 вялікіх габеленаў пад агульнай назвай “Гарады Мінскай вобласці”. Выявы гарадоў — гэта таксама гісторыя. Яны пададзены з гербам мястэчка і яго адметнымі архітэктурнымі помнікамі.

Творца шкадуе, што апошнім часам нас пакінула шмат старых мастакоў, якія мелі рэалістычную школу і адукацыю. Амаль што ўсе скончылі мастацкія вучэльні ў Маскве і Санкт-Пецярбургу, а потым перадавалі свае веды і вопыт у нашай Беларускай дзяржаўнай акадэ-

на. Так, не кожны можа адлюстраваць і перадаць асабісты ўнутраны стан партрэтамага. Э. Рымаровіч — адметны партрэтчыст: напісаў не толькі нашых знакамітых папярэднікаў, але і сучаснікаў — “Бабіна лета”, “Ірына”, “Партрэт А. В. Лыскаўца”, “Партрэт жонкі А. В. Лыскаўца”, “Партрэт дзяцей С. Арцеменкі”, “Юля з дачушкай”, “Леся Канановіч”, “Партрэт Войцаха Канановіча”.

Цяпер мастак працуе над карцінай на гістарычную тэму, прысвечанай Грунвальду. Яго работа “Грунвальдская бітва 1410 года прысвячаецца” экспанавалася на Рэспубліканскай выстаўцы “Грунвальд”, якая ладзілася ў Палацы мастацтва мінулай восенню. Праца над

Віктар КАВАЛЁЎ,
фота аўтара

Уяўны сапраўдны Парыж

У Нацыянальным мастацкім музеі ўпершыню ладзілася персанальная выстаўка маладой мастачкі Ірыны Котавай. Экспазіцыя з назвай “Шпацыр па Парыжы” — частка мастацкага праекта аўтара “Уяўны праект”, які здзейснены пры ўдзеле пасольстваў Беларусі ў Францыі і Францыі ў нашай краіне, Міністэрства культуры Беларусі, а таксама Беларускага саюза мастакоў.

рубжы XIX — XX стагоддзяў. Гэта традыцыя і цяпер працягваецца. Але так надарэцца: каб быць вядомым на радзіме, трэба стаць вядомым за мяжой.

Так, Ірына Котава скончыла аддзяленне графікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, вучылася ў Свята-Сергіеўскім праваслаўным багаслоўскім інстытуце ў Парыжы, па заканчэнні якога атрымала ступень ліцэнзіята багаслоўя. У пазамінулым годзе абараніла магістарскую дысертацыю па тэме “Візантыйская традыцыя іканаграфіі “Уваскрэсення” ў інтэрпрэтацыі старажытнарускіх іканапісаў XIII — XIV стагоддзяў” у навукова-даследчым інстытуце Сарбоны. Працуе ў галіне станковага жывапісу і графікі.

І. Котава — удзельніца рэспубліканскіх і міжнародных мастацкіх выставак і пленэраў. Сярод іх: міжнародныя выстаўкі ў Атаве (Канада) і “Alberobello arte” ў Альберабеле (Італія), персанальныя выстаўкі ў Чарльстане (Паўднёвая Караліна, ЗША) і ў Па-

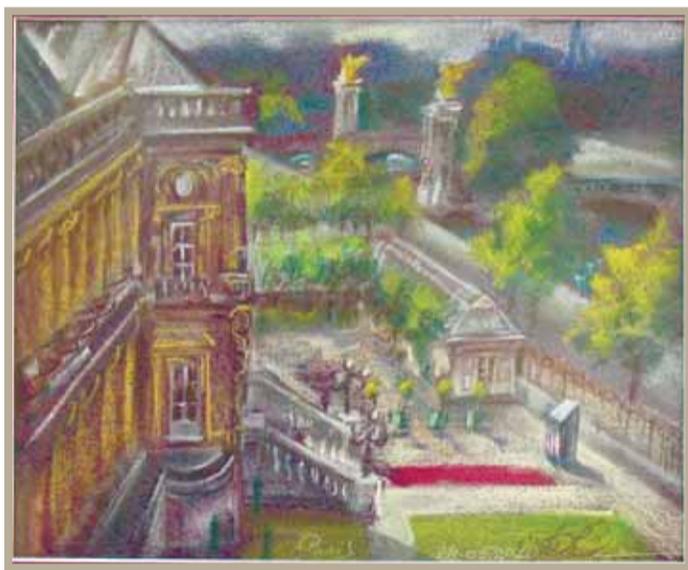
“Від на Пантэон ад Люксембургскага саду”

сольстве Рэспублікі Беларусь у Парыжы... Пры канцы мінулага года ў Вестмінстэрскім абацтве ў Лондане адбылася прэзентацыя першага англамоўнага варыянта кнігі “Гутарка прападобнага Серафіма Сароўскага з М. Ма-

тавілавым” з ілюстрацыямі мастачкі.

На “Шпацыры па Парыжы” прадстаўлена каля пяцідзсяці работ, пераважна пастэляў, Ірыны Котавай: нацюрморты, пейзажы, інтэр’еры, але большая частка з іх — урбаністычныя краявіды. Прычым некаторыя адлюстроўваюць, здавалася б, адзін і той жа аб’ект. Гэта так і не, бо ў розную паравіну года, раніцай, днём ці вечарам, пры ясным небе або зацягнутым аб’ектам, любы чалавек, а тым больш творчая натура, бачыць аб’ект зусім па-іншаму.

На выстаўцы таксама прэзентаваўся альбом-каталог мастачкі, які быў падрыхтаваны літаральна за некалькі гадзін да адкрыцця. Вельмі трапна і змястоўна ў адной з прамоў у ім на конт творчасці Ірыны Котавай выказаўся Пасол Францыі Мішэль Рэнеры. Прыкладам, нечаканае неабавязкова разлічана на сюрпрыз, як тое, што нас некалі здзівіла, але затым стала што-

“Від з гору Міністэрства замежных спраў Францыі на яго галоўны ўваход”

дзённым і паўсядзённым. Часам нечаканае — гэта тое, чаго мы не можам чакаць і што змяняецца кожнае імгненне, узнікае і знікае, як дым, як бязважкі подых ветру. Менавіта ў гэтым, апошнім, сэнсе Ірына Котава — мастак нечаканага.

Яна ўяўляе пейзаж, спрабуючы адлюстравць мімалётныя моманты, што часам знікаюць з быцця горада з яго характэрнай зменлівасцю, тэма моманты, якім ужо больш ніколі не наканавана паўтарыцца. Менавіта гэта дазваляе мастачцы брацца за сюжэты і тэмы, здавалася б, шматкроць выкарыстаныя, дапамагаючы глядачу ўбачыць іх зусім па-новаму, нібы пытаючыся: “А ці бачылі вы той самы палац, сад, храм у такім адлюстраванні і ў такім ракурсе?”

Са слоў дыпламата, у гісторыі Парыжа заўсёды было месца для дэбатаў, што ўспыхваюць час ад часу паміж яго жыхарамі (і, мабыць, з яшчэ большай сілай, сярод яго наведвальнікаў і прыхільнікаў) адносна сумяшчэння і суіснавання саду Пале Раяль і калон Бюрэна, царквы Сент-Эсташ і гандлёвага цэнтра Ле-Аль, квартала Бабур і цэнтра Жоржа Пампиду, Луўра і “яго” пірамід... Аднак Ірына Котава пакідае ўбачу і пераўзыходзіць у сваёй творчасці ўсе гэтыя бессэнсоўныя дыскусіі і невырашальныя дyleмы паміж тым, што здараецца, і тым, што мы чакаем; паміж Парыжам уяўным і Парыжам рэальным, зацёртым, застылым, як каляндар на рабочым стале або рэкламны лісток у леташнім часопісе. У сваім бачанні рэальнасці яна прыносіць асаблівую далікатнасць, і гэта адбываецца ў той меры, у якой нечаканае становіцца мэтай, што прэваліруе над усім іншым у жывапісанні натуры мастаком.

Магчыма, менавіта жаданнем акцэнтаваць непаўторнасць імгненняў творчасці і тлумачыцца ўласцівае Ірыне Котавай гарачае імкненне каліграфічна падпісваць свае работы буйным размашым шрыфтам, дакладна фіксуючы дату іх стварэння.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ,
фота аўтара

Ідэі набылі форму

Штогод Міністэрства культуры Беларусі ладзіць конкурс па вылучэнні стыпендыі для творцаў. Дзякуючы дзяржаўнай фінансавай падтрымцы стыпендыяты на працягу года ўвасабляюць задуманыя праекты і паводле вынікаў сваёй працы пішуць справаздачы. Аднак чарговыя стыпендыяты Міністэрства культуры ў галіне выяўленчага мастацтва вырашылі парушыць штогадовую завяздэнку і сёлета ўпершыню, апроч традыцыйных індывідуальных афіцыйных справаздач з прыкладаннем фотаілюстрацый, падрыхтавалі выніковую калектыўную выстаўку.

год таму, дало выдатны плён, і дзякуючы такой выстаўцы можна бачыць, як ідэя набыла форму”. Праэктар БДУКіМ па навуковай працы Марына Мажэйка, падкрэсліўшы, што кожная са шматлікіх выставак, якія адбываюцца ў гэтай галерэі, мае сваю “разыначку”, вызначыла асаблівасць цяперашняй экспазіцыі: “Мастакі-стыпендыяты рыхтавалі свае праекты цэлы год. Іх творы — артэ-факты, ад якіх зыходзяць мастацкія імпульсы, а гэта дарагога каштуе”. Мастацтвазнаўца Яўген Шунейка выказаў шчырую задаволенасць тым, што Міністэрства культуры фінансуе праекты мастакоў, бо такім чынам яно падтрым-

лівае права творцаў на самавыказванне, самавыяўленне: “Для творчых асоб мастацкае жыццё — востраў свабоды, але не так і лёгка, не так і вольна лётаць у творчых маргах, калі няма дзяржаўнай падтрымкі. Тут — атрымалася! Таму ў новым дзесяцігоддзі нашы мастакі павінны развіваць дасягнутае, працаваць максімальна адказна і ярка, перадаючы ў сваёй творчасці беларускія ідэі ды надзеі”.

У залах галерэі экспануюцца творы жывапісу, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, скульптуры, дызайну, якія, можна сказаць, увасабляюць захапляльныя старонкі творчых біяграфій сваіх аўтараў. Карціны з вядомага нашым чытачам цыкла “Белы вальс” прадставіла магіляўчанка Галіна Конанова. Адмысловы дызайн узнагарод бацькі-франтавіка і свет старых побытавых рэчаў, а яшчэ — містычнае хараства беларускіх азёраў сталіся крыніцай натхнення Таццяны Мальшавай, якая з дапамогай таленавітых выканаўцаў, майстроў шклозавода “Нёман”, стварыла свае далікатныя кампазіцыі. Серыю стыльных плакатаў, у тым ліку прысвечаных беларускай гістарычнай спадчыне, зрабіў дызайнер Сяргей Саркісаў. Гледачы маюць магчымасць падзівіцца на казачныя фантазіі ў бронзе, увасобленыя скульптарам Сяргеем Аганавым, атрымаць асалоду ад эстэтызаванай сімволікі карцін Сяргея Давідовіча, Юрыя Хілько, узняць настрой ля пейзажаў ды нацюрморту Лізаветы Аўчыннікавай, угледзецца ў панараму ўмоўнага горада, размешчанага на сяміметровым палатне Аляксея Іванова. І надоўга затрымацца ў асяроддзі беларускіх ветракоў ды вадзяных млыноў, увасобленых у тэматычнай серыі карцін Віктара Нямцова...

На здымку: кампазіцыя Таццяны Мальшавай (мастацкае шкло).

Раіса МАРЧУК

У Смалявічах Яўгенію Дзярках ведаюць як паэтку і адметную майстрыху, якая займаецца абрэзкавым шыццём, ці пэчваркам. Прытым, на такім узроўні, што летась выстаўка яе работ некалькі месяцаў ладзілася ў цэнтральнай раённай бібліятэцы і выклікала непадробнае захапленне ў тых, хто змог з ёю пазнаёміцца. Яўгенія Адамаўна закончыла гандлёвы тэхнікум і атрымала дыплом тэхніка-тэхнолага па прыгатаванні ежы. Але гэтая справа была настолькі не яе, што вырашыла набыць іншую прафесію. Спрабавала паступаць на філфак, у інстытут замежных моў — не атрымалася. Пайшла кантралёрам на “Інтэграл”, дзе і адпрацавала на розных пасадах больш як тры дзесяцігоддзі.

Яўгенія Дзярках.
Фота Кастуся Дробава

Лёсу свайго майстрыха

“Каханне”

Калі пачала хадзіць на курсы, вельмі захапілася новым хобі і захацела заняцца абрэзкавым шыццём усур’ез. Нажня машынка не падыходзіла для такіх заняткаў, таму вымушана была некалькі месяцаў чакаць, каб узяць напрокат ручную. Майстраваць хацелася няспершна. Пакуль не займела сваю “Чайку” — калі прыходзіла з работы, карміла дзяцей і бегла назад у інтэрнат (жыла непадалёку), каб працаваць на машынкы, якая там мелася.

Пачынала з простых работ-аплікацый для ўпрыгажэння кватэры. Свае нявялічкія пано дарыла родным, сябрам. Нават заказы пачалі паступаць на карцінкі, на аплікацый-ўпрыгажэнні для адзення. Праўда, грошай за гэта не брала, бо не ўсё вымяраецца рынкавымі адносінамі. Потым вырашыла змайстраваць вялікае пано. Праўда, я настаўніца сумнявалася, што Яўгенія Адамаўна зможа выканаць такую складаную работу. Але жанчына загарэлася і амаль самастойна прайшла складаны шлях: ад задумкі-мары, эскіза (добра, што ад прыроды дадзены ёй дар маляваць) і да сапраўднай карціны. Падбраць абрэзкі — таксама справа няпростая. Трэба яшчэ і мастацкі густ мець. У савецкія часы існавала праблема і з абрэзкамі тканіны. Нічога, знайсці неабходнае дапамагалі сваякі, знаёмыя. Пакрыху завяршыла адну работу, другую, трэцюю...

Наступілі 90-я гады. Нейкі час не магла займацца любімай справай, бо наваліліся іншыя клопаты.

— Трэба было вызначыцца, дзе і як жыць, — распавядае жанчына. — Памерла маці, засталася пустая хата, а мяне заўсёды цягнула назад, на Смалявічыну, у сваю вёску

Кляннік, якая і “перамагла”. Тым больш што хацелася дапамагчы сыну-студэнту. Завяла немалую гаспадарку. Да пенсіі заставалася яшчэ некалькі гадоў, таму пайшла працаваць у мясцовы калгас малаказборнічый. Калі жыццё крыху ўсталявалася, зноў звярнулася да шыцця. З’явілася нахненне і для напісання вершаў. Адным словам, знаходжанне ў вёсцы, сярод прыроды паспрыяла творчасці. У душы пасялілася гармонія. За некалькі гадоў да гэтага ўбачыла ў часопісе “Советская женщина” рэпрадукцыю “Руслана і Людмілы”. І вельмі захацелася зрабіць аднайменнае пано. Шчыравала над ім цэлы год.

Спачатку яе творчыя парывы прыкмецілі на месцы. Настаўнікі Клянніцкай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы прывялі вучняў да яе дамоў, каб дзеці паглядзелі работы майстрыхі. Потым прайшла выстаўка яе пано ў мясцовай бібліятэцы.

Праз нейкі час у Смалявічах аб’явілі творчы конкурс. Яўгенія Адамаўна вырашыла паўдзельнічаць у ім, дарэчы, у дзвюх намінацыях: “Паэзія” і “Народная творчасць” (у гэтай намінацыі прадставіла толькі адну работу — “Руслан і Людміла”). І перамагла ў абодвух спаборніцтвах — атрымала першае і другое месцы адпаведна.

— Адчуваю вялікае задавальненне, калі працэс ужо закончаны, — гаворыць Яўгенія Адамаўна. — Вельмі многае хочацца вырабіць, ужо падрыхтавана шмат эскізаў, ёсць цікавыя задумкі. А вось гаспадаркі ўжо няма. Сама здзіўляюся, як раней усюды паспявала. Цяпер іншая праблема — рамонт дома. У вясковага чалавека заўсёды клопатаў хапае, таму іншы раз цяжка знайсці час для шыцця, але заўсёды выкрываю некалькі гадзін. І лічу, што пры жадаванні заўсёды можна гэта зрабіць.

Тры гады таму работы Яўгеніі Адамаўны дэманстраваліся ў Цэнтры мастацкай творчасці Фрунзенскага раёна г. Мінска, які наведвалі яе ўнучкі. Бабуля неяк зайшла за імі і пазнаёмілася з выкладчыкамі, паведала ім пра сваё захапленне, паказала здымкі пано і атрымала прапанову выставіць свае работы ў самім Цэнтры. Так атрымалася, што і журналісты сталічнага тэлебачання ўбачылі пано майстрыхі. У выніку Яўгенія Дзярках стала гераіняй перадачы “Лёсу свайго гаспадыня”.

Дарадцам і кансультантам рубрыкі “Дзівасвет” выступае старшыня БСМНТ Яўген Сахта.
Водзкі і матэрыялы дасылайце на e-mail: lim_new@mail.ru з пазнакай “Дзівасвет”.

“Мірскі замак”

З глыбінкі

Разам з кнігай у Новы год

У наш камп’ютарызаваны век моладзь і дзеці ўсё менш захапляюцца чытаннем. І таму, каб павысіць прэстыж кнігі сярод дзяцей і падлеткаў, развіваць у іх любоў і беражлівую адносіны да кнігі, выхоўваць культуру юнага чытача, у Камянецкай дзіцячай раённай бібліятэцы з 1 па 31 студзеня 2011 года прайшла акцыя “Разам з кнігай у Новы год”.

У гэты месяц бібліятэкары выкарысталі новую форму работы з чытачамі — “бацькоўскі дзень” пад назвай “У бібліятэку ўсёй сям’ёй”. Такім “бацькоўскім днём” стаў кожны дзень студзеня. У першы месяц года бібліятэкары праводзілі з бацькамі гутаркі пра тое, як захаваць малых чытаць, як вылучыць час для чытання і як яго выкарыстоўваць. А яшчэ на абанемце прыцягвала ўвагу ілюстраваная кніжная выстаўка “Для вас, бацькі”, на якой змяшчалася карысная і цікавая інфармацыя для бацькоў і кіраўнікоў дзіцячага чытання. Тут былі выстаўлены новыя кнігі для школьнікаў і кніжкі-малышкі для самых маленькіх чытачоў.

Каб заахоўваць тых дзяцей, якія не чытаюць або чытаюць мала, бібліятэка правяла яшчэ адну акцыю: пры перарэгістрацыі першых 50 чытачоў чакалі сюрпрызы і падарункі.

Але гэта яшчэ не ўсё. У студзені ў Камянецкай дзіцячай раённай бібліятэцы прайшлі і іншыя мерапрыемствы. Літаратурна-музычная феерыя. “Свечы. Музыка. Вершы” была прысвечана навагоднім і калядным святам. Эстэтычны час. “Зіма. Сімфонія фарбаў Белавежскай пушчы” заклікаў тых, хто любіць самыя цудоўныя лес нашай краіны, у бібліятэку, каб больш пазнаць яго прыроду і кнігі, прысвечаныя яму. Таксама была аформлена яшчэ адна выстаўка-панарама. “Кнігі запрашаюць да размовы”.

Бібліятэкары спадзяюцца, што такім чынам змогуць зацікавіць юных чытачоў узяць кнігу сабе ў памочнікі і зрабіць яе сябрам сям’і.

Наталля КАНДРАШУК

Пад адным небам

Музею нацыянальных культур у Іўі няма і двух гадоў, але ён ужо добра вядомы на Гродзеншчыне. Музей прыцягвае арыгінальнымі выстаўкамі. Нядаўна, напрыклад, тут дэманстравалася калекцыя рэдкіх кніг духоўнага зместу. Запомніліся таксама наведвальнікам выстаўкі “Рэлігія і лад жыцця беларускіх яўрэяў”, “Пасляда Напалеона Орды”, “Бабулін куфэрак”, “З побыту іўеўскіх татар”. Па месце сваім яны добра ўпісваюцца ў кантэкст пастаяннай экспазіцыі музея, якая носіць назву “Пад адным небам — праз стагоддзі”.

Алесь ЖАЛКОЎСкі,
г. Іўе Гродзенскай вобласці

Афарызм

Кожную кнігу трэба пісаць так, нібы гэта твая лепшая і апошняя.

Уладзімір КАРАТКЕВІЧ

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА “Саюз пісьменнікаў Беларусі”, РВУ “Літаратура і Мастацтва”

Галоўны рэдактар Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Рэдакцыйная калегія:

Анатоль Акушэвіч	Уладзімір Гнілёмёдаў	Алесь Марціновіч
Лілія Ананіч	Вольга Дадзіёмава	Мікола Станкевіч
Алесь Бадак	Уладзімір Дуктаў	Мікалай Чаргінец
Дзяніс Барсукоў	Анатоль Казлоў	Іван Чарота
Святлана Берасцень	Алесь Карлюкевіч	Іван Штэйнер
Віктар Гардзеі	Анатоль Крэйдзіч	
	Віктар Кураш	

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73

Адрэсы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04,
284-66-71
дадатак “Кніжны свет” — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнэце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылацца на “ЛІМ”. Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі, асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацыі.

Набор і вёрстка камп’ютарнага цэнтра РВУ “Літаратура і Мастацтва”.

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “Літаратура і Мастацтва”.

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856

Наклад 3109

Умоўна друк.
арк. 3,72

Нумар падпісаны ў друк
10.02.2011 у 11.00

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7

Заказ — 632
Д1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686

Сезон выставак адкрыты!

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота Кастуся Дробава

“Мы рады, што першы рэкорд устанавіў ганаровы госць форуму — Германія, — заўважыў Дзмітрый Макараў, выканаўчы дырэктар Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, падчас адной з прэс-канферэнцый, што прайшла напярэдадні выстаўкі, — дагэтуль самая вялікая плошча адной экспазіцыі належала Расійскай Федэрацыі (250 метраў), нямецкі ж бок у гэтым годзе ўзняў планку да 255 метраў”.

Петэр Дэтмар, намеснік Надзвычайнага і Паўнамоцнага пасла Германіі ў Беларусі, падкрэсліў: “На стэндзе Германіі ў гэтым годзе дэманструецца некалькі калекцый кніг: “Сонечныя перспектывы. Сённяшні дзень зялёнай архітэктуры”, “Літаратурныя навінкі 2011 года”, “Терта Мілер”, “Правы чалавека”, “Графічныя навелы і аўтарскія коміксы” і іншыя. Акрамя гэтага, наведвальніку чакае вялікая суправаджальная праграма: літаратурныя чытанні, аўтограф-сесіі, прэзентацыі. Усе кнігі, прывезеныя для дэманстрацыі на выстаўцы, застануцца тут, у Беларусі, яны будуць перададзены ў бібліятэкі краіны”.

Падчас міжнароднага форуму распачнецца рэалізацыя і новага кніжнага праекта — выдання серыі кніг “Бібліятэка нямецкай літаратуры” (на беларускай мове). У яе будуць уваходзіць кнігі-лаўрэаты Нямецкай кніжнай прэміі за лепшы раман года. Твор Катрын Шміт “Ты не памрэш” (пераклад Альгерда Бахарэвіча) — першая кніга, што ўжо пабачыла свет у яго межах у выдавецтве “Макбел”.

Першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч падчас прэс-канферэнцыі заўважыла: “Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш — значная падзея ў нашай краіне. І калі ў беларускую сталіцу на кніжны форум збіраюцца прадстаўнікі 23 краін, — гэта доказа таго, што Беларусь з’яўляецца кніжнай сталіцай не толькі Еўропы, але і свету, бо ля выставачнага комплексу “БелЭкспа” ў гонар ўдзельнікаў уздымуцца сцягі не толькі еўрапейскіх дзяржаў, але і краін з іншых частак свету. Сярод іх — Злучаныя Штаты Амерыкі, Індыя, Венесуэла. На выстаўцы традыцыйна

3 9 па 13 лютага ў выставачным комплексе “БелЭкспа” праходзіць XVIII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш. Міжнародны кніжны форум у беларускай сталіцы адрозніваецца тым, што ён фактычна адкрывае сезон выставак, і па ўзроўні прадстаўніцтва ў Мінску астатнія краіны арыентуюцца, як развіваецца і кніжная, і выставачная справа, ці паўплываў на іх сусветны эканамічны крызіс. Але сёлетнія паказчыкі надзвычай аптымістычныя: 23 краіны-ўдзельніцы, больш як 600 экспанентаў, звыш 3,5 тысячы квадратных метраў агульнай выставачнай плошчы... Ужо ўстаноўлены і першы рэкорд выстаўкі.

Міністр інфармацыі Беларусі Алег Праляскоўскі, першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандр Радзькоў і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў Рэспубліцы Беларусь Крыстаф Вайль адкрываюць кніжны форум.

шырока прадстаўлена расійская, украінская кніга, плённа будуць працаваць і стэнды іншых краін. У стварэнні праграмы форуму, распрацоўцы і падрыхтоўцы мерапрыемстваў актыўны ўдзел прымалі Саюз пісьменнікаў Беларусі, РВУ “Літаратура і Мастацтва”. Прыемна, што захоўваецца традыцыя правядзення Дня бібліятэк, вярта звярнуць увагу і на стэнд Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі”.

Старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец падчас адкрыцця міжнароднага форуму падкрэсліў: “Для пісьменнікаў Беларусі вельмі значны ўдзел у гэтай кніжнай выстаўцы, бо ён дае магчымасць не толькі прэзентаваць свае новыя выданні, але і прадставіць творы нашых класікаў, яны жылі і будуць жыць у вяках. Міжнародны форум дазваляе ўстанавіць новыя сувязі, завесці знаёмствы, а гэта дае мажлівасць спадзя-

вацца на далейшае развіццё нашай літаратуры”.

Каб вярнуць інтарэс да чытання, звярнуць увагу на кнігу як крыніцу асэнсавання рэчаіснасці, напрыканцы мінулага года Міністэрства інфармацыі Беларусі абвясціла акцыю “У падтрымку чытання”. Падчас міжнароднага кніжнага форуму яна будзе гучаць больш шырока. Лілія Станіславаўна падкрэсліла: “Акцыю падтрымаюць у навуковых установах, адукацыйным асяродку, падхопяць кнігагандлёвыя прадпрыемствы і, самае галоўнае, да прапаганды кнігі больш актыўна будуць звяртацца пісьменнікі, грамадскія дзеячы. У сродках масавай інфармацыі будзе ўзмоцнена праца ў гэтым кірунку, на тэлеэкранах з’явіцца сацыяльныя ролікі ў падтрымку чытання”.

Падчас форуму наведвальнікі маюць магчымасць і набыць кнігі. На нямецкім стэндзе працуюць дзве маленькія кнігарні. У адной з іх вы знойдзеце літаратуру на нямецкай мове, у другой — кнігі пра Германію, даведнікі, выданні пра нямецкае мастацтва на беларускай і рускай мовах. Актыўна працуюць і гандлёвыя кропкі ААТ “Белкніга”.

Ужо прыадкрыты таямніцы наступных кніжных форумаў у Мінску. Так, у 2012 годзе ганаровым госцем стане Венесуэла (але будзе ўведзены і новы статус спецыяльнага госця, ім стане Арменія, якая ў 2012 годзе адзначыць 500-годдзе выдання першай кнігі), у 2013 годзе — Іран.

У пятніцу і суботу Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш працуе з 10.00 да 19.00, у нядзелю — з 10.00 да 15.00. Уваход вольны для ўсіх наведвальнікаў.

У падтрымку чытання

Фота Кастуся Дробава

Лірыка для фізіка

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь абвясціла акцыю “У падтрымку чытання”. Дадатак “Кніжны свет” з задавальненнем да яе далучаецца. Не адмаўляючы безумоўных пераваг Інтэрнэту і камп’ютарных тэхналогій, вярта заўважыць, што кніга па-ранейшаму застаецца актуальнай. Доказ таму — меркаванні знакамітых беларусаў — навукоўцаў, дзяржаўных дзеячаў, якія застаюцца вернымі кнізе.

Сёння ў цэнтры ўвагі — чытацкія густы Мікалая Паклонскага, доктара фізіка-матэматычных навук, прафесара:

— Мая бабуля вучылася ў школе разам з Кандратам Крапівой, яны нават за адной партай сядзелі. Яе ўспаміны пра класіка падштурхнулі мяне да кнігі.

Калі скончыў 10 класаў, атрымаў у падарунак томік вершаў Аляксандра Блока. Яго паэзія аказала моцнае ўражанне: як можна пісаць так ярка і лаканічна! Дарэчы, Блок быў зяцем Дзмітрыя Мендзялеева, і ў яго творчасці хімія праглядаецца. У школьныя гады я набыў зборнік маскоўскіх алімпійскіх задач па матэматыцы, там быў фотаздымак пераможцы адной алімпіяды У. Арнольда. Далей сачыў за навуковай кар’ерай Арнольда. Ён стаў вядомым навукоўцам, напісаў шмат кніг, па некаторых з іх давалася вучыцца. У мяне на ўсё жыццё застаўся прыклад высокага мастацтва рашэння пэўнай задачы. І сам хацеў спачатку быць матэматыкам, але брат параіў пасля школы ісці на фізічны факультэт БДУ. Сёння на маёй кніжнай палічцы — спецыяльная літаратура па фізіцы, электроніцы і канкрэтнай матэматыцы. Але перачытваю “Фаўста” Гётэ: такая гульня думкі, каштоўная якасць верша! Ахвотна перачытваю вершы Міхаіла Лермантава, прозу Івана Буніна. Захапляюся ўсім, што напісалі Кандрат Крапіва і Уладзімір Караткевіч. У іх ёсць чаму павучыцца.

Славуцтыя на ўвесь свет

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ

Добра вядомая ўсім амагарам беларускай даўніны, гэта серыя была заснавана ў 1988 годзе па ініцыятыве тагачаснага дырэктара выдавецтва “Мастацкая літаратура” Анатоля Бутэвіча. На прэзентацыі Анатоль Іванавіч узгадваў, як у 1986-м тагачасны старшыня камітэта па друку Міхаіл Дзялец прапанаваў рэдактарам буйных дзяржаўных выдавецтваў падумаць над новымі ідэямі. Неўзабаве Бутэвіч выказаў ідэю пра заснаванне міжвыдавчэцкай серыі. У наступным годзе з’явілася адпаведная пастанова, пасля чаго выдавецтва “Навука і тэхніка” ўзялося за складанне перспектыўнага плана і распрацоўкі афармлення. З’явілася і назва — “Нашы славуцтыя землякі”. Так называлася кніга Анатоля Грыбкевіча, што выйшла ў 1984 годзе.

Серыя расказвала пра выдатных дзеячаў навукі і літаратуры, вынаходнікаў і грамадскіх дзеячаў. Прычым

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Я. Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася прэзентацыя апошніх выданняў выдавецтва “Тэхналогія” з серыі “Нашы славуцтыя землякі”. Сустрэча стала нагодай для згадак яе ўдзельнікаў пра мінулае і магчымасцю агучыць планы на будучыню.

сярод іх прысутнічалі як тыя, хто жыў і працаваў у Беларусі, так і тыя, хто воляю лёсу і абставін быў закінуты на чужыну. Па словах галоўнага рэдактара выдавецтва “Тэхналогія” Зміцера Сянько, які з’яўляецца нязменным кавардынагарам праекта, у аснову “Нашых славуцтыя землякі” было закладзена некалькі нязменных палажэнняў. Па-першае, абмежаванне па мове (выдаюцца толькі рукапісы, напісаныя па-беларуску), па часе (прымаюцца толькі даследаванні, прысвечаныя падзеям да рэвалюцыі 1917 года) і па аб’ёме (каля 64 кніжных старонак). Акрамя таго, у кожным выданні абавязкова прысутнічае блок ілюстрацый (16 старонак).

Усяго ў серыі “Нашы славуцтыя землякі” выйшла 32 кнігі. Але калі напачатку ў праекце ўдзельнічалі некалькі выдавецтваў (у тым ліку “Польмя”, “Ураджай”), дык цяпер да чытача фактычна даходзяць толькі выданні з падсерыі “Акадэмічная”, выпуск якой ажыццяўляе выдавецтва “Тэхналогія”.

У выдавецкім партфелі — рукапісы кніг пра падарожніка Мікалая Пржвальскага і астранома Марціна Пачобут-Адзіянца. Але іх выданне хутчэй з’яўляецца справай будучыні. Таму гаворка на прэзентацыі ішла пра апошнія выданні серыі. Гэта кнігі Юрыя Гардзева “Рамантык эпохі Асветніцтва”, прысвечаная лёсу Антона Тызенгаўза, Алеся Горбача “Песняй даваў людзям

радасць” — пра лёс славуцата спевака Міхаса Забэіды-Суміцкага.

Нарэшце, пакуль апошнім па ліку з’яўляецца даследаванне Вольгі Гапоненкі “Каралева дакладных навук”, якая расказвае пра біяграфію і навуковую дзейнасць матэматыка Соф’і Кавалеўскай. Наведвальнікі бібліятэкі таксама змаглі ўбачыць выстаўку “Вяртанне славуцтыя імянаў”. У ёй прадстаўлены кнігі з серыі “Нашы славуцтыя землякі”, пабачылі свет у розныя гады ў выдавецтвах “Навука і тэхніка”, “Тэхналогія” і “Польмя”, зборнік “Славуцтыя імяны Бацькаўшчыны” і цэлы шэраг выданняў, якія прысвечаны лёсу беларусаў, што прынеслі славу свайму народу і ўсяму свету.

Школьныя падручнікі застануцца папярочнымі

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Вышэйшая школа” — адно з найбуйнейшых у Беларусі. На кніжным рынку паспяхова дзейнічае ўжо амаль 50 гадоў, забяспечвае студэнтаў і выкладчыкаў, школьнікаў і абітурыентаў вучэбнымі, метадычнымі, даведчанымі, вытворча-практычнымі, навуковымі і навукова-папулярнымі выданнямі, а таксама кнігамі для вольнага часу. Аўтары, якія супрацоўнічаюць з выдавецтвам, — вядомыя вучоныя, выкладчыкі, высокакваліфікаваныя спецыялісты. Большасць літаратуры выдавецтва мае грыфы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. На нашы пытанні адказвае дырэктар выдавецтва “Вышэйшая школа” Аляксандр Нячай.

Вольга ПАЎЛОЧЭНКА

— Аляксандр Пятровіч, наколькі ўтульна пачувае сябе сёння выдавецтва?

— Сацыялагічныя даследаванні, якія праводзіліся некалькі гадоў таму, канстатавалі: рэспандэнты назвалі выдавецтва адным з самых вядомых у Беларусі. Так склалася, я мяркую, дзякуючы літаратуры, якую мы выдаём для ўсіх узроўняў выкладання, у прыватнасці для сярэдняй школы (падручнікі па замежных мовах — кітайскай, англійскай, французскай, нямецкай, іспанскай), прафесійна-тэхнічных навучальных устаноў і ВНУ. У мінулым годзе выпусцілі ў свет практычна ўсё, што планавалі: 132 найменні агульным накладам 567 тысяч экзэмпляраў. (У асноўным вучэбная літаратура.) Адметнасць прадукцыі мінулага года — значная частка выданняў камбінаваныя: друкаваныя, якія маюць дадатак у выглядзе электроннага дыска. Такія дадаткі ўтрымліваюць інфармацыю, што неабавязкова змяшчаць у кнізе, ці з’яўляецца яна важным альбо якасна іншым дадаткам да асноўнага матэрыялу. З дапамогай сучасных тэхналогій зручна падаваць ілюстрацыі, аўдыё- і відэамаатэрыял. Доля такіх выданняў павялічваецца, асабліва папулярны аўдыёмаатэрыял па замежных мовах для вучняў сярэдніх школ.

— Якія практычныя мінусы года асабліва хацелася вылучыць і што плануецца выдаць у 2011-м?

— Выданні, якія неабходна адзначыць, — тыя, што ідуць пад агульнай назвай “Традыцыйная мастацкая культура Беларусі”. У канцы снежня 2010-га выйшла першая кніга пятага тома, прысвечаная культуры Цэнтральнай Беларусі. У другой чвэрці гэтага года выйдзе другая кніга выдання.

Многа зроблена па замове Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі і Рэспубліканскага інстытута вышэйшай адукацыі. Сярод навінак мінулага года — 4 найменні кнігі па такім напрамку, як атамная энергетыка.

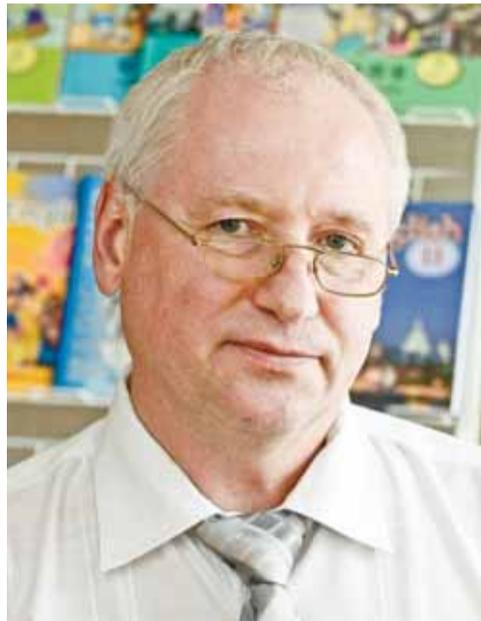
Цяпер для дапамогі нашым настаўнікам і школьнікам рыхтуем аўдыёдадаткі да падручнікаў па замежных мовах, каб вучні мелі магчымасць цалкам скарыстаць усе магчымасці засваення мовы як камунікацыйнага рэсурсу і пасля заканчэння школы свабодна на ёй размаўлялі. Наяўнасць аўдыёстудыі ў выдавецтве дае магчымасць рыхтаваць якасныя запісы. У першую чаргу попытам скарыстаецца англійская мова. Але і іншыя замежныя мовы не застануцца па-за ўвагай.

— Ці карыстаюцца попыткам нашы падручнікі на расійскім рынку?

— Справа ў тым, што кожная краіна постсаветскай прасторы зацікаўлена арганізоўваць працэс навучання, асабліва ў сярэдняй школе, з дапамогаю нацыянальных падручнікаў. З мэтай кантролю адпаведнасці падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў у кожнай краіне створана сістэма кантролю — так званая сістэма грыфавання. У Расіі грыфаванне кнігі праходзіць у вучэбна-метадычных аб’яднаннях па адпаведных напрамках. Нам атрымаць грыф у Расіі складана па шэрагу прычын — і арганізацыйных, і фінансавых. Доля нашых выданняў, якія ў 2010 годзе распаўсюджваліся на расійскім рынку, — каля 6 працэнтаў агульнага аб’ёму вытворчасці выдавецтва. Гэта не так шмат, як хацелася. Дзесць-пятнаццаць год таму гэта доля складала каля 40 працэнтаў, але сённяшнія рэаліі такія.

— Аляксандр Пятровіч, на вашу думку, ці вытрымае папярочная кніга канкурэнцыю з электроннымі выданнямі?

— Чалавек, па-першае, кансерватыўны, а па-другое, трэба думаць, разумны: тое, што тычыцца дзіцячых кніг, ніколі не зменіцца. Яны застануцца ў папярочным выглядзе, каб дзеці змаглі нармальна навучыцца чытаць. Хаця ёсць спробы стварэння дзіцячай літаратуры і ў электронным варыянце, але мне здаецца, што дзіцячая літаратура і падручнікі для сярэдняй школы застануцца папярочнымі яшчэ наддоўга, а можа, і назавешчы. А вось падручнікі для ВНУ амаль усе хутка стануць электроннымі, а не папярочнымі. Асабліва са з’яўленнем ужо не дарагіх і дастаткова

ва камфортных прыстасаванняў для іх чытання, якія пастаянна будуць удасканалюцца. Гэта дастаткова зручна і проста, ва ўсіх ёсць персанальныя камп’ютары, распаўсюджваюцца і рыдтары, якія дазваляюць захоўваць вялікую бібліятэку ў некалькі соцень, а то і тысяч найменняў.

Што тычыцца астатняй літаратуры, назіранні падчас удзелу ў міжнародных кніжных выстаўках паказваюць, што кнігі па-ранейшаму прыцягваюць увагу. Якасць нашых выданняў высокая ацэнена і спецыялістамі, і шырокай публікай. Але праблема ў тым, што пры росце колькасці найменняў колькасць накладаў пастаянна зніжаецца. І прычыны таму шмат. Адна з іх, будзем шчырымі, — у тым, што значна менш мы сёння выдзяляем часу на кнігу як на сродак для адпачынку. Але, канечне, трэба адзначыць, што ў нас з’явілася шмат альтэрнатывы, напрыклад, Інтэрнэт, тэлебачанне.

Задача і выдаўцоў, і канечне, дзяржавы і грамадства ў цэлым — усімі магчымымі спосабамі, у тым ліку і спецыяльнымі праграмамі, падтрымліваць цікавасць да чытання. Маецца на ўвазе не толькі чытанне як працэс, а перш за ўсё працэдура атрымання неабходнай інфармацыі, фарміраванне навыку такім чынам набываць веды. У наш час пастаянна трэба вучыцца. І ў выніку не важна, у якім выглядзе прыйдзе інфармацыя — на папярочных ці электронных носбітах, а трэба, каб прага ўдасканалюцца, пастаянна атрымліваць новыя веды падтрымлівалася і выдаўцамі, і дзяржавай, і грамадствам. Без гэтага немагчыма ўявіць сабе жыццё ў будучыні.

Азбука Морзэ

Чэслава ПАЛУЯН

• У суботу, 12 лютага, у 11.10 у межах Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу пройдзе прэзентацыя дататка “Кніжны свет” да што-тыднёвіка “Літаратура і мастацтва”. Распаўнецца і сумесная акцыя часопісаў “Бярозка” і “Вясёлка” — “Чытаем разам”, што пройдзе ў межах шырокай акцыі Міністэрства інфармацыі Беларусі “У падтрымку чытання”.

— Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ініцыюе эксперымент па замене школьных падручнікаў электроннымі планшэтамі. Па словах першага намесніка міністра адукацыі Аляксандра Жука, эксперымент можа быць спачатку праведзены ў адной з абласцей Беларусі, а далей быць выкарыстаны паўсюль. Плануецца, што замест усіх падручнікаў з 1 па 11 клас школьнікі атрымаюць электронны планшэт, у які будзе ўнесена ўся інфармацыя.

• Восем кніг РВУ “Літаратура і Мастацтва”, а менавіта — “Сказкі в лукошке” Валерыя Кастручына, “Касмічная кніга ў творах беларускіх пісьменнікаў” і “Казачныя апавесці пра міжпланетнага Пажарніка і іншых мамуркаў” Раісы Баравіковай, “Удивительные приключения мышонка Пипа” Эсмیری Ісмаілавай, “Першая прыгажуня” Алены Масла, “Птушкі” Алеся Бадака, а таксама “Блакiтная кніга ў творах беларускіх пісьменнікаў”, і “Сказкі дзяцей Беларусі” — змянілі “імідж”. Адгэтуль яны будуць прадавацца па манжэткамі (спецыяльнымі палоскамі паперы, склеенымі ў выглядзе кола і надзетымі на выданне). Продаж кніг з рэкламай такога кшталту, што каратка распаўядае пра кнігу і яе адметнасці, — распаўсюджаная з’ява ў Кітаі і Заходняй Еўропе.

— У выдавецтве Зміцера Коласа пачыла свет чарговая кніга пра мумітроляў. Казка Тувэ Янсана “Камета над далінай мумітроляў” (ілюстрацыі аўтара; пераклад са шведскай — Настасі Лабады і Алесі Башарымавай) будзе прадстаўлена шырокай грамадскасці 13 лютага падчас Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу.

• Расійскі рынак дзіцячай літаратуры прыняў у свае рады новае выдавецтва Clever Media Group. Выдавецтва, што афіцыйна пачало працаваць мінулай восенню, зверне ўвагу на выпускі развіваючай і навукова-пазнаваючай літаратуры для дзяцей. Як падкрэсліваецца на сайце выдавецтва, у кнігах Clever Media Group будуць раскрывацца тэмы, важныя для дзіцяці на ўсіх этапах яго сталення.

— Пасля трох год уздыму кніжны рынак Францыі ў мінулым годзе ўсё ж такі сутыкнуўся з наступствамі эканамічнага спаду. Так, па выніках 2010 года ў краіне зафіксавана зніжэнне аб’ёму продажу кніжнай прадукцыі ў грашовым выражэнні на 1,5 працэнта (з улікам росту цэн) і на 0,5 працэнта — без уліку. Больш таго, другі год запар зніжаецца колькасць выдадзеных найменняў кніг. Па дадзеных статыстычных ведамстваў, у 2010 годзе з друку выйшлі 63 052 выданні, што на 1 працэнт менш, чым у папярэднім годзе.

• Чацвёрты фестываль вольных выдаўцоў “Бу!фест” пройдзе ў сярэдзіне сакавіка ў Маскве. У якасці яго арганізатараў выступяюць Гільдыя Вольных выдаўцоў і кніжны клуб “Гіперіон”. “Бу!фест” — новая незалежная пляцоўка, арганізаваная выдаўцамі для чытачоў. Максімальная дэмакратычныя ўмовы дазваляюць прыняць удзел у фестывалі самым малым і вольным выдаўцам — нават калі яны выдалі толькі адну кнігу. Унікальны і фармат фестывалю — кніжны кірмаш, арт-маркет і канцэртная пляцоўка non-stop.

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ

Апошнім часам да ўдзельнікаў беларускага літаратурнага працэсу прыйшло трывалое ўсведамленне каштоўнасці перакладу. Прычым, як праз увасабленне на беларускай мове твораў іншых народаў свету, так і наадварот. Сведчаннем такой пазіцыі з’яўляецца аднаўленне серыі “Скарбы сусветнай літаратуры”, іншыя ініцыятывы дзяржаўных і прыватных выдавецтваў. Але пры аналізе выдадзеных кніг, а не публікацый у перыёдыцы, нельга не звярнуць увагу на наступную акалічнасць: увага перакладчыкаў звернута на ўсе мовы, акрамя... рускай.

Пры ўважлівым разглядзе сітуацыі становіцца зразумелай унутраная логіка працэсу. Сапраўды, найбольшую патрэбу ў перастварэнні маюць творы іншамовных аўтараў, якія недаступныя для большасці чытачоў на мове арыгінала. Паколькі насельніцтва краіны свабодна валодае рускай мовай, неабходнасці ў тэрміновым перакладзе яе літаратуры нібыта няма. Навошта тады на беларускай мове выходзіць “Беларусь у абрадах і казках”?

Для адказу на гэтае пытанне нагадаем чытачу пра некато-

Збіральнік абрадаў і казак

У рэдакцыйна-выдавецкай установе “Літаратура і Мастацтва” выйшла кніга Паўла Шпілеўскага “Беларусь у абрадах і казках”, перакладзеная на беларускую мову Аляксандрам Вашчанкам.

рыя факты з біяграфіі яе аўтара, вядомага беларускага пісьменніка, этнографа, краязнаўцы, фалькларыста, журналіста і тэатральнага крытыка XIX стагоддзя Паўла Шпілеўскага. Сын праваслаўнага святара, выпускнік Мінскай семінарыі і Пецябургскай духоўнай

акадэміі, кандыдат багаслоўя, ён некаторы час выкладаў у Варшаве, а апошнія гады свайго кароткага жыцця правёў у Санкт-Пецябургу. Такім чынам, значны перыяд яго творчай дзейнасці прайшоў не ў беларускамоўным асяроддзі.

Але самае галоўнае, што ў той час яшчэ не існавала беларускай літаратурнай мовы. Таму Шпілеўскі быў вымушаны пісаць па-руску, але, як адзначае перакладчык А. Вашчанка, “народныя песні, прыказкі, прымаўкі, якія ён ужываў у сваіх творах, заўсёды вылучаў курсівам і перадаваў з усімі арфаэпічнымі асаблівасцямі роднай мовы”. Таму падаецца цалкам лагічным увасобіць нацыянальныя па духу працы Шпілеўскага па-беларуску.

За сваё кароткае жыццё аўтар, які памёр у 1861 годзе, нават не дажыўшы да 38-годдзя, напісаў вялікую колькасць прац. Але сёння нашчадкам

часцей за ўсё вядомая толькі яго кніга “Путешествие по Полесью и Белорусскому краю”, тады як астатнія публікацыі раскіданыя ў перыёдыцы. Перакладчык узяў на сябе задачу пазнаёміць чытачоў з як мага большай колькасцю артыкулаў і даследаванняў Шпілеўскага. У кнізе “Беларусь у абрадах і казках” чытач знойдзе ўрыўкі з работ “Беларускія павер’і”, “Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных павер’ях”, “Даследаванне аб ваўкалаках” і шэраг іншых публікацый. Дапаўняюць кнігу каментарыі аўтара, перакладчыка, спіс прац Шпілеўскага і рэкамендаваная літаратура па тэме.

Як адзначае А. Вашчанка, асноўная заслуга П. Шпілеўскага бачыцца ў тым, што “...у самыя змрочныя часы нашай гісторыі ён адстойваў самабытнасць і таленавіцасць свайго народа, захаваў для нас перліны вуснай народнай творчасці беларусаў і спрыяў іх папулярнасці сярод адукаваных чытачоў”.

Сам себе психолог

Сегодня, во времена перемен, экономического кризиса, глобального потепления, перенаселения, технической революции, множества природных катаклизмов, проблем в личной жизни очень сложно оставаться в гармонии с собой, окружающими, правильно налаживать коммуникацию. Проблемы и кризисы личности поможет решить психолог или... грамотно подобранная книга. Чтобы познакомить читателей "Книжного света" с некоторыми новинками и изданиями, уже ставшими классикой психологической литературы, мы представляем книги данной тематики, увидевшие свет в ООО "Харвест".

Денис МАРТИНОВИЧ,
Ольга ПАВЛЮЧЕНКО,
Юзефа ВОЛК

Карнеги. Место встречи изменить нельзя

Знакомить читателей с книгами Дейла Карнеги, советовать им обратиться к творчеству знаменитого американского педагога и писателя кажется изначально бесперспективной затеей. С одной стороны, кто из нас не знает о Карнеги, чьи книги, казалось бы, заполнили все библиотеки и полки магазинов и при этом переведены на все известные языки мира? С другой стороны, зачем нам Карнеги, писавший свои книги в далёкие 1920 — 1940-е годы? С того времени появилось столько литературы по психологии, что его бестселлеры давно устарели и остались в прошлом.

Суровые критики забывают, что развиваются государства, технологии, средства передвижения и связи, но человек со своими проблемами, сомнениями и слабостями остаётся неизменным. Поэтому легко написанные, убедительные книги Дейла Карнеги, которые помогли и продолжают помогать уже не одному поколению читателей, пользуются неизменным успехом. Издательство включило в сборник, объединённый общим названием "Как завоёвывать друзей и оказывать влияние на людей", все наиболее значительные произведения автора. Это работы "Как завоёвывать друзей и оказывать влияние на людей", "Как перестать беспокоиться и начать жить" и "Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично".

Как утверждает сам автор, его книги помогут вывести читателя из умственного тупика, дадут ему новые мысли, мечты, цели, возможность легко и быстро приобретать друзей и помогут вам склонять людей к своей точке зрения. Вы всё ещё не верите? Карнеги уже идёт к вам!

Товар! Полцарства за товар!

Продажа товаров и услуг — процесс психологический. Так, по крайней мере, утверждает Виктор Шейнов, белорусский социолог и психолог, профессор кафедры психологии и педагогики Республиканского института высшей школы БГУ. Автор научных работ по проблемам социологии и психологии управления, конфликтологии, он утверждает, что именно знаний психологии как раз и не хватает отечественным бизнесменам и торговым работникам. Более того, поскольку советская экономика работала совсем в иных социальных и экономических условиях: дефицит товаров и услуг, единые государственные цены, отсутствие конкуренции, результатом становилось низкое качество обслуживания покупателей и клиентов.

Попыткой заполнить этот пробел стала книга "Искусство торговли. Эффективная продажа товаров и услуг". Фактически, это занимательное написанное практическое пособие, в котором есть всё необходимое для овладения эффективной техникой продажи товаров и услуг. Здесь содержится большое количество

приёмов и рекомендаций, проверенных практикой в условиях стран СНГ и Балтии.

Материал книги апробирован на многочисленных практических занятиях и тренингах, проводившихся автором с продавцами всех уровней. А поскольку техники продажи товаров и услуг в целом идентичны, книга будет полезна и интересна всем. Как занимающимся продажами — от менеджеров высшего звена до торговых агентов и продавцов, — так и нам с вами — рядовым покупателям.

Успех — это успеть

Именно с этой цитаты из произведения Марины Цветаевой начинается книга В. П. Шейнова "Как управлять собой". Приёмы использования скрытых ресурсов личности, продуктивное подключение подсознания к решению житейских и творческих проблем, развитие интуиции, памяти, интеллекта, остроумия, активизация творческого мышления — вот неполный перечень того, о чём пойдёт речь в данном издании. Открывает книгу глава "Где взять недостающее время", равно актуальная и для руководителей, и для хранительниц домашнего очага — потому что нам всем его остро не хватает. Проанализировав с помощью приведённых методик определённый период времени, мы чётко увидим, где находится резерв для того, чтобы кардинально изменить свою жизнь, освободившись от привычек, инерции, применяя правильный подход к решению неприятного или сложного дела.

Наиболее подходящими для руководителей окажутся советы, как избавиться от непрошенных посетителей и посетителей-манипуляторов, прекратить разговор, никого не обидев, как укротить телефон, а главное — научиться говорить "нет". Отдельная глава посвящена возможностям, мимо которых мы проходим. Читателя заинтересуют приёмы рационального чтения, обучения управлению временем.

Для того, чтобы сила мысли возросла, нужно усвоить формулу, по которой она рассчитывается. И совершенствовать её составляющие до тех пор, пока не будет достигнут требуемый результат. Формула эта проста:

Сила мысли = Запись цели + (Концентрация мысли) x (Время размышления) + Запись промежуточных результатов.

На страницах книги читатель найдёт множество полезных советов, как сохранить мозг молодым, а тело здоровым, похудеть без мучений и расходов, и даже... правила толкования снов.

Так кто из нас обманываться рад?

Пожалуй, нет человека, который хотя бы раз в жизни не стал жертвой манипуляции. Болезненная память о том, что тебя заставили сделать что-то против твоей воли, живёт с нами долгие годы. То ли мы приобрели по слишком высокой цене вещь, которая нам совершенно не нужна, то ли мы приняли решение, которое вредит нашим планам, поддавшись специально созданным обстоятельствам, то ли пошли на поводу у собственных детей, друзей, родных

или деловых партнёров... Можно ли сделать "прививку" от подобных покушений на свободу наших действий? В книге В. П. Шейнова "Психология манипулирования" детально рассматривается такой аспект человеческих отношений, как тайное управление людьми и умение ему противостоять. И хотя в руках у манипулятора все козыри — он заранее планирует результат псевдообщения, вам придётся импровизировать, но, зная описание ситуаций и уловок, можно успеть предпринять какие-либо меры, которые спугают карты противника. Может быть, вы сумеете "разомбировать" ближнего, ослеплённого идеей заработать с помощью сетевого маркетинга или, чего хуже, податься в секту. В любом случае, чувство глубокого удовлетворения от того, что ситуации удалось избежать с минимальными для вас потерями, гораздо лучше, чем тяжёлый осадок от того, что вас обвели вокруг пальца.

Врать или не врать?

Думал ли Хью Лори, английский актёр, писатель и музыкант, когда работал над созданием образа своего знаменитого персонажа — циничного, высокомерного, но чертовски привлекательного и прощательного доктора Хауса, что его фото появится на обложке... книги по житейской психологии? Думал ли он, что "Все врут!" — любимая фраза (и, можно сказать, философия жизни) знаменитого героя сериала станет названием книги? Но не только портрет Хью Лори на обложке и громкое название могут заинтересовать потенциального читателя в издании с громким названием "На грани хаоса. Все врут!".

Книга российского журналиста Светланы Кузиной "Все врут! Учимся вычислять людей по их внешнему виду" громко претендует на определение основных черт характера, чувств человека, свойств личности, отношения к собеседнику по выражению лица, позы, положению рук. Книга поможет ответить на вопросы: как узнать, когда человек врёт, и угадывать мысли собеседника? Как по внешнему виду определить, сколько лет проживёт ваш собеседник? Из-

дание научит понимать, кто действительно перед вами, по походке, манере говорить и почерку. Кроме того, в книге Кузина делится опытом работы с экстрасенсами в программе "Битва экстрасенсов", даёт краткую информацию по хиромантии, раскрывает тайны гениев, президентов и маньяков по отпечаткам пальцев...

В книге можно найти много как полезной, так и совершенно бесполезной, но занимательной информации. Но, думаю, все факты, в ней представленные, нужно воспринимать не через призму хаусовской почти аксиомы "Все врут!", а сквозь выражение "внешность обманчива".

Все тайны НЛП

Нейролингвистическое программирование (НЛП) — сравнительно новая дисциплина, возникшая лишь в середине 1970-х гг. Она берёт начало в нескольких областях знания, которые первоначально были объединены двумя создателями НЛП, — Ричардом Бэнделером и Джоном Гриндером.

Если подходить к определению методик НЛП формально, то определить данную область знания можно следующим образом. "Нейро-" относится к мозгу, сознанию, связанным с телом нервной системой, и тому, как они обрабатывают информацию и кодируют её в память. "Лингвистическое" указывает на то, что нервные процессы кодируются, упорядочиваются и получают значение посредством языка, коммуникативных систем и различных символических систем (грамматики, математики, музыки, изображений). "Программирование" относится к нашей способности организовывать части (изображения, звуки, тактильные и вкусовые ощущения, запахи и символы или слова) в сознании, что затем позволяет достигать желаемых результатов. Эти части образуют программы, которые выполняет мозг. НЛП получило известность благодаря использованию в нём методов осуществления эффективных длительных изменений. Например, в НЛП разработана техника, позволяющая избавиться от фобии за 10-15 минут.

Книга-руководство Боба Бонденхамера и Майкла Холла "НЛП-практик: полный сертификационный курс. Учебник магии НЛП" поможет читателю получить всё лучшее из НЛП как для удовлетворения первого любопытства, так и для повышения своей профессиональной квалификации до уровня Практик НЛП.

Издательство «Харвест» — динамично развивающаяся компания, основана в 1991 году и открыта для сотрудничества со всеми желающими.

Издательство «Харвест» выпускает **КНИГИ** всех жанров и направлений, которые распространяются как на территории Республики Беларусь, так и далеко за ее пределами. Это — книги **для детей, художественная литература, деловая литература, издания для досуга**, научно-популярные издания, **энциклопедии**, словари и многое другое. Кроме того, ООО «Харвест» **осуществляет оптовую торговлю книгами.**

220013, Республика Беларусь,
г. Минск, ул. Кульман 1/3, ком. 42.
Тел./факс: (017) 331-35-49,
тел. 209-80-53
E-mail: harvest_torg@tut.by
harvest08@mail.ru
natalipoljko@rambler.ru

Сведения о субъектах хозяйствования, имеющих лицензию на полиграфическую деятельность, по состоянию на 1 января 2011 года

Наименование лицензиата	Местонахождение лицензиата (юридический адрес)	Учетный номер плательщика (УНП)	Сведения о лицензии (№ бланка лицензии, дата и № приказа о выдаче)	Срок действия лицензии	Составляющие полиграфической деятельности: выпуск печатной продукции
Коммунальное полиграфическое унитарное предприятие "Оршанская типография"	221391, г. Орша, ул. Замковая, 3. Витебская обл.	300051962	02330/0150495 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	без ограничений
Минское областное унитарное предприятие "Червенская типография"	223210, г. Червень, пл. Свободы, 32. Минская обл.	600004017	02330/0150464 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	без ограничений
Коммунальное полиграфическое унитарное предприятие "Колор г. Мозырь"	247760, г. Мозырь, ул. Октябрьская, 12. Гомельская обл.	400086953	02330/0150500 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	без ограничений
Коммунальное унитарное полиграфическое предприятие "Березовская районная типография"	225210, г. Береза, ул. Красноармейская, 22. Брестская обл.	200022954	02330/0494128 выдана от 03.04.2009 № 38	До 03.04.2014	без ограничений
Минское областное унитарное предприятие "Столбцовская укрупненная типография"	222666, г. Столбцы, ул. Социалистическая, 28. Минская обл.	600022365	02330/0150494 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	без ограничений
ООО "Ксен-Ри"	220036, г. Минск, Бетонный проезд, 17, к. 20	101213710	02330/0150463 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
ОДО "СувиГ"	220141, г. Минск, ул. Ф. Скорины, 40, к. 204	100286996	02330/0150462 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением периодических изданий
Производственно-торговое частное унитарное предприятие "Услуга"	220013, г. Минск, ул. Кульман, 2, к. 134	100152430	02330/0150474 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
ОДО "Дивимакс"	220005, г. Минск, пр. Независимости, 58, к. 138	190147176	02330/0552765 выдана от 03.04.2009 № 38	До 03.04.2014	за исключением газет
Производственное частное унитарное предприятие "Типография Федерации профсоюзов Беларуси"	220030, г. Минск, пл. Свободы, 23 — 107	100094818	02330/0150408 выдана от 04.09.2008 № 102	До 04.09.2013	за исключением газет
ООО "Кроссворд"	220140, г. Минск, ул. Лещинского, 8, корп. 3, к. 209	100626823	02330/0494104 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	за исключением газет
Производственно-коммерческое ООО "Алекстар"	220138, г. Минск, ул. Геологическая, 115, к. 3	101523696	02330/0494221 выдана от 20.04.2009 № 46	До 20.04.2014	за исключением газет
Полиграфическое частное унитарное предприятие "Интегральные системы и технологии"	220141, г. Минск, ул. Ф. Скорины, 40, к. 206	101071733	02330/0150472 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
Коммунальное издательско-полиграфическое унитарное предприятие "Техническая книга г. Жлобин"	247210, г. Жлобин, ул. Урицкого, 62. Гомельская обл.	400071669	02330/0150471 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	без ограничений
Белорусско-Кипрское совместное предприятие "Унифлекс" ООО	220007, г. Минск, ул. Фабрициуса, 8	100731908	02330/0494108 выдана 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	за исключением периодических изданий и книжной продукции
ЗАО "Бонем"	220138, г. Минск, ул. Геологическая, д. 59, корп. 4, к. 7	100759001	02330/0150467 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
ОДО "НоваПринт"	220138, г. Минск, ул. Геологическая, д. 59, корп. 4, к. 34.	101430969	02330/0552786 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
Научно-исследовательское проектно изыскательское РУП "Институт "Белжилпроект"	220004, г. Минск, ул. Кальварийская, 17, каб. 217	100048299	02330/0494131 выдана от 03.04.2009 № 38	До 03.04.2014	за исключением газет
Гродненское областное унитарное полиграфическое предприятие "Слонимская типография"	231800, г. Слоним, ул. Хлюпина, 16. Гродненская обл.	500041154	02330/0150493 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	без ограничений
Производственное частное унитарное предприятие "Альтиора"	220072, г. Минск, ул. Сурганова, 11, к. 214	100810375	02330/0150478 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
Иностранное полиграфическое ЧУП "Альтиора — Живые краски"	220072, г. Минск, ул. Сурганова, 11, к. 212	800004673	02330/0150479 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
ООО "Бизнесофсет"	220043, г. Минск, пр. Независимости, 95, корп. 7, к. 3	190171556	02330/0552770 выдана от 9.07.2010 № 112	До 9.07.2015	за исключением газет
Производственное РУП "Минсктиппроект"	220123, г. Минск, ул. В. Хоружей, 13/61	100299864	02330/0494102 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	за исключением газет, кроме газет "Республиканская строительная газета" и "Вести БНТУ"
Производственное частное унитарное предприятие "Ходр" общественного объединения Белорусское товарищество инвалидов по зрению	220004, г. Минск, ул. Освобождения, 9, к. 1 — 18	101205418	02330/0150482 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 25.02.2009 № 19	До 29.03.2014	за исключением газет
Производственное унитарное предприятие "Дижан-2000" общественного объединения "Белорусское общество инвалидов"	220123, г. Минск, ул. В. Хоружей, 29 — 24	190235192	02330/0150498 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	за исключением периодических изданий
Белорусский национальный технический университет	220013, г. Минск, пр-т Независимости, 65	100354447	02330/0494119 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 23.03.2009 № 32	До 29.03.2014	за исключением газет
РУП "Минская печатная фабрика" Департамента государственных знаков Министерства финансов Республики Беларусь	220030, г. Минск, ул. Володарского, 3	100048217	02330/0494107 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	за исключением газет
Учреждение образования "Военная академия Республики Беларусь"	220057, г. Минск-57	100981168	02330/0150499 выдана от 29.03.2004 № 71, продлена от 11.03.2009 № 29	До 29.03.2014	за исключением газет, кроме газет "Время патриотов"

Навінкі кнігавыдання

Айчынным выданні, зарэгістраваныя
Нацыянальнай кніжнай палатай
Беларусі апошнім часам

Мастацкая літаратура для дзяцей і юнацтва

Сыракомля, У. Вандроўкі па маіх былых ваколіцах: успаміны, даследаванні гісторыі і звычайу: [для старэйшага школьнага ўзросту] / Уладзіслаў Сыракомля; [пераклад з польскай мовы, прадмова, каментарыі Кастуся Цвіркы]. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 173 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1225-2.

Творы замежных аўтараў у перакладзе на беларускую мову: [для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту / складальнік З. І. Падліпская]. — Мінск: Беларусь, 2010. — 475 с. — 20600 экз. — ISBN 978-985-01-0887-6 (у пер.).

Бабушкіны сказкі: [українские и английские народные сказки: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 70 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-454-544-8 (в пер.).

Зимовье: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 16 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-559-2.

Иванов, А. А. Великая тайна Хомы и Суслика: [сказки: для дошкольного и младшего школьного возраста] / Альберт Иванов; [художник Е. Грубина]. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 90 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-512-7 (в пер.).

Иванов, А. А. Волшебный ручей Хомы и Суслика: [сказки: для дошкольного и младшего школьного возраста] / Альберт Иванов; [художник А. Бушкин]. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 82 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-514-1 (в пер.).

Коза-дереза: русская народная сказка: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художники: Ирина Пустовалова, Владимир Пустовалов]. — Мінск: Славянское слово, 2010. — 18 с. — 1900 экз. — ISBN 978-985-6955-01-6.

Кот и Лиса: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 16 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-556-1.

Кот, Лиса и Петух: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 16 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-551-6.

Кот, Лиса и Петух. Лисичка-сестричка и Волк. Кот и Лиса: [рус-

ские народные] сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 48 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-543-1 (в пер.).

Кэрролл, Л. Алиса в Стране Чудес: [для младшего и среднего школьного возраста] / Льюис Кэрролл; [перевод с английского языка О. Павлушенко; художник В. Голиков]. — Мінск: Харвест, 2010. — 128 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8545-1 (в пер.).

Лисичка-сестричка и Волк: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 16 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-550-9.

Любимые сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 70 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-454-547-9 (в пер.).

Машенька и Медведь: русская народная сказка: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Наталья Земченко]. — Мінск: Славянское слово, 2010. — 18 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-6955-02-3.

Мужик и Медведь: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 16 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-558-5.

Петушок и два мышонка: [украинская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 16 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-454-557-8.

Плутиска кот: [русская народная сказка: для дошкольного возраста]: сказочный театр / [пересказал К. Ушинский; художник и автор конструкции Е. М. Дидковская]. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 12 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-490-8 (в пер.).

Репка: русская народная сказка: [для чтения взрослыми детям] / художник Галина Шепелевич]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 10 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-369-4.

Русские народные сказки: [для дошк. и мл. шк. возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 254 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-542-4 (в пер.).

Русские народные сказки: [для среднего школьного возраста]. — Мінск: Парадокс, 2011. — 414 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-451-247-1 (в пер.).

Сказки для малышей: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010.

— 70 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-454-546-2 (в пер.).

Три поросенка: [английская народная сказка: для дошкольного возраста]: сказочный театр / [художник и автор конструкции Е. М. Дидковская]. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 12 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-491-5 (в пер.).

Три поросенка: английская народная сказка: [для чтения взрослыми детям] / художник Галина Шепелевич]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 10 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-370-0.

Тургенев, И. С. Записки охотника: рассказы, повести / И. С. Тургенев. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 237 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1215-3.

Беларуская літаратура

Беларускія казкі: [для сярэдняга шк. узросту; рэдактар-укладальнік А. С. Бржазоўскі]. — Мінск: Парадокс, 2011. — 399 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-451-246-4 (у пер.).

Гапееў, В. М. Урокі першага каханья: аповесці: [для старэйшага школьнага ўзросту] / Валерый Гапееў. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 187 с. — 1200 экз. — ISBN 978-985-6941-28-6 (у пер.).

Зборнік беларускага фальклору: [для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту]. — Мінск: Вышэйшая школа, 2010. — 253 с. — 18300 экз. — ISBN 978-985-06-1847-4 (у пер.).

Веселая семейка-5: беларускія народныя сказкі: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Е. М. Дидковская. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 48 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-454-507-3 (в пер.).

Дедушкины сказки: [белорусские народные сказки: для дошкольного и младшего школьного возраста] / художник Дидковская Е. М. — Мінск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — 69 с. — 6000 экз. — ISBN 978-985-454-545-5 (в пер.).

Беларуская літаратура

Беларуская літаратура X–XV стст. / [укладанне, прадмова, каментарый, пераклад на беларускую мову і адаптацыя І. В. Саверчанкі]. — Мінск: Беларуская навука, 2010. — 409 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-08-1200-1 (у пер.).

Галубовіч, Л. М. Сы і кулуары: літаратурна-крытычныя эсэ / Леанід Галубовіч. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 173 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6941-47-7.

Загурская, А. Л. Літаратурнае чытанне: рабочы сшытак: 4-ты клас агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / А. Л. Загурская, Т. А. Няборская. — Мінск: Пачатковая школа, 2010. — 103 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6947-52-3.

Залоска, Ю. Праўда як рэлі-

гія: гутаркі з Васілём Быкавым / Юрась Залоска. — Мінск: Медысонт, 2010. — 190 с. — 500 экз. — (Кнігарня пісьменніка; вып. 6). — ISBN 978-985-6887-79-9.

Тычко, Г. К. Беларуская літаратура XIX–XX стагоддзяў: час і асобы / Г. К. Тычко; Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, 2010. — 265 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-522-001-6.

Цітова, Л. К. Брамму скарбаў сваіх адчыняю...: 5-ты клас: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Л. К. Цітова; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 126 с. — 3400 экз. — ISBN 978-985-6941-66-8.

Цітова, Л. К. Слова – радасць, слова – чары...: 6-ты клас: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з беларускай і рускай мовамі навучання / Л. К. Цітова; Нацыянальны інстытут адукацыі. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010. — 132 с. — 3400 экз. — ISBN 978-985-6941-64-4.

ГЕАГРАФІЯ. БІЯГРАФІІ. ГІСТОРЫЯ

Краязнаўства

Белоозерский сельский совет / [составители: Садовская Е. В. и др.]. — Мінск, 2010. — 45 с. — 300 экз.

Ветка / [Ветковский районный исполнительный комитет]. — Гомель: Сож, 2010 — 23 с. — 1000 экз.

Дисненский край / [составители: А. Янковский и др.]. — Мінск, 2010. — 44 с. — 300 экз.

Регионы Беларуси: энциклопедия: в 7 т. / [редколлегия: Т. В. Белова (главный редактор) и др.]. — Мінск: Беларуская Энцыклапедыя, 2009 — ISBN 978-985-11-04-63-1 (в пер.).

Т. 2: Витебская область: в 2 кн., кн. 1 / [фотоснимки: Дрибас А. П. и др.]. — 2010. — 533 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-11-0525-6.

Республика Беларусь. Могилевская область. Кричевский район: 65 лет Великой Победы / [Кричевский районный исполнительный комитет]. — Могилев: Могилевская областная укрупненная типография, 2010. — 59 с. — 500 экз.

Біяграфічныя і падобныя даследаванні

Гербовник дворянских родов Царства Польского. —

Прыватныя аб'явы

Куплю часопіс "Маладосць" № 5/2010.

Тэл. 8-0165-33-09-89; 942-61-79.

Мяняю 4-томнае выданне твораў Дж. Гордана Байрана (Масква, "Правда", 1981) на кнігу М. Казлоўскага "Пра кніжнікаў і кнігі: нататкі бібліяфіла, эпістэлярная спадчына" (Мінск, "Кнігазбор", 2010).

Тэл. 8 (0163) 42-78-04

Факсимильное изд. — Мінск: Энциклопедикс, 2010 — Обложка и текст параллельно на русском и польском языках. Ч. 2. — 2010. — 237 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-6958-14-7.

Гісторыя

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (Мінск). Гістарычны факультэт. Працы гістарычнага факультэта БДУ: навуковы зборнік / [рэдкалегія: У. К. Коршук (адк. рэд.) і інш.]. — Мінск: БДУ, 2006 — ISSN 1995-5669.

Вып. 5. — 2010. — 350 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-518-353-3.

Гісторыя сярэдніх вякоў, новага і найноўшага часу

Бондаренко, К. М. История Европы: из опыта интеграционных процессов: монография / К. М. Бондаренко, В. С. Кошелев, П. Г. Лукьянов; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МГУ, 2010. — 381 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-480-629-7.

История Средних веков: XIV–XV вв.: 7-й класс: ответы на вопросы и задания учебного пособия «История Средних веков: XIV–XV вв. 7 класс» (авторы: В. А. Федосик и др.) / [составители: В. Л. Лоцицкий, Р. Б. Гагуя]. — Мінск: Юнипресс, 2010. — 190 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-532-330-4.

Кошелев, В. С. История: 8-й класс: рабочая тетрадь: приложение к учебникам для 8-го класса: «Всемирная история Нового времени: XVI–XVIII вв.» (авторы: В. С. Кошелев, Н. В. Кошелева, С. Н. Темушев), «История Беларуси: вторая половина XVI – конец XVIII в.» (авторы: В. А. Белозорович, И. П. Крень, Н. Н. Ганущенко): пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. С. Кошелев, Н. В. Байдакова, С. В. Панов. — Мінск: Аверсэв, 2010. — 192 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-345-4.

Гісторыя зарубешных краін

Германия и германский вопрос в истории XX века: сборник научных статей / Министерство образования Республики Беларусь, Бело-

КУПОН

Для бесплатного частного объявления

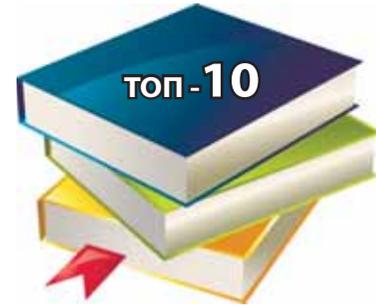
Информация не для печати:

Ф.И.О. заказчика _____

Адрес: _____ Тел.: _____

Разборчиво заполните, вырежьте и отправьте на адрес редакции: 220034, г. Минск, ул. Захарова, 19.

Телефон для справок: 284 66 71, 284 66 73

Кніжны магазін "Дом кнігі", г. Новополоцк Кнігі беларускіх іздательстваў

1. Правила дорожного движения: по состоянию на 4 января 2011 года. — Минск: НПЦП, 2011.
2. А. Г. Павловский. План-конспект правил дорожного движения. — Минск: ФУАинформ, 2010.
3. Справочник абитуриента 2011. ВУЗы Рэспублікі Беларусь. — Минск: Аверсэв, 2011.
4. С. В. Панов. История Беларуси. 6 класс. Рабочая тетрадь. — Минск: Аверсэв, 2011.
5. Полоцк. Из пепла столетий. Фотоальбом. — Минск: Беларусь, 2010.
6. Л. М. Лапицкая и др. Английский язык. 3 класс. — Минск: Вышэйшая школа, 2010.
7. А. С. Стаценко. Монтаж стальных и железобетонных конструкций. — Минск: Вышэйшая школа, 2008.
8. Книга содержит сведения о зданиях и сооружениях и их конструктивных элементах, организации и производстве строительных работ, технологии монтажа стальных и сборных железобетонных конструкций в различных условиях, требованиях к качеству и безопасности работ. Издание предназначено для учащихся профессионально-технических учебных заведений и монтажников строительных конструкций.
9. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010.
10. Сборник заданий для выпускного экзамена по учебному предмету. Математика на уровне общего базового образования. — Минск: Народная асвета, 2010.
11. Сказки весёлой семейки. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010.

Книги российских издательства

1. Стефани Майер. До рассвета. Недолгая вторая жизнь Бри Таннер. — Москва: АСТ; Астрель, 2010.
2. Дина Рубина. Синдром Петрушки. — Москва: Эксмо, 2010.
3. Дина Рубина. Белая голубка Кордовы. — Москва: Эксмо, 2010.
4. Екатерина Вильмонт. Артистка, блин! — Москва: АСТ; Астрель, 2010.
5. Михаил Веллер. Человек в системе. — Москва: Астрель, 2010.
6. Пол Экман. Психология лжи. Обмани меня, если сможешь. — Санкт-Петербург: Питер, 2010.
7. Алан Карр. Лёгкий способ бросить курить. — Москва: Добрая книга, 2008.
8. Маргарита Королёва. Лёгкий путь к стройности. — Москва: Астрель, 2009.
9. Бернард Вербер. Империя ангелов. — Москва: Рипол-классик, 2010.
10. Пол Экман, Уоллес Фризен. Узнай лжеца по выражению лица. — Санкт-Петербург: Питер, 2010.

Чытальня зала

Метелица вишнёвых лепестков

Сборник Ивана Титовца "Вишня белая", вышедший в конце 2010 года в издательстве "Адукацыя і выхаванне", включает песни, созданные на тексты поэта, а также стихи Ивана Васильевича, посвящённые юности и любви к Родине. Его детство пришлось на военные годы, когда ночью вынести из дому "лапти, миски и картошку" могли партизаны, а утром за "услугу партизанам" грозили расстрелять полицаи, когда каратели устраивали "прополку" — выборочный расстрел жителей деревни. Лирические строки сохранили учёбу в ФЗО в растерзанном послевоенном Минске, и жизнь в бараке без черепицы, и будни школьного учителя с педсоветом и выпускным вальсом...

Композиторы, которых не оставила равнодушными лирика Ивана Титовца, — Игорь Лученок, Олег Оловников, Анна Козлова, Олег Чиркун и многие другие. Около 190 композиторов разного возраста откликнулись на мелодичные строки поэта-песенника и обогатили репертуар солистов заслуженного коллектива Национального академического концертного оркестра Республики Беларусь под управлением народного артиста Беларуси, лауреата премии Союзного государства профессора Михаила Финберга, Академического ансамбля Вооружённых сил Беларуси, Национального академического народного хора Республики Беларусь имени Г. И. Цитовича.

Сборник "Вишня белая" увидел свет благодаря поддержке Государственного секретаря Союзного государства Павла Бородиня.

Ольга ПАВЛЮЧЕНКО

клас: праверачныя, практычныя і творчыя заданні: [па новых праграмах] / В. У. Ракуць, С. В. Паноў. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 94 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6947-75-2.

История Беларуси в контексте мировых цивилизаций: учебно-методическое пособие / [В. И. Голубович и др.]. — Минск: Эксперспектива, 2010. — 111 с. — Часть текста на белорусском языке. — 800 экз. — ISBN 978-985-469-356-9.

Миксюк, С. И. В памяти народной: [о событиях и фактах Великой Отечественной войны на территории Ельского района] / С. И. Миксюк. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 493 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6929-71-0.

Посвящается потомкам: по страницам районной газеты «Край смалявіцкі» / ГУ «Редакция газеты «Край смалявіцкі» и Програма радиовещания «Смалявічы». — Смолевичи, 2010. — 167 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз.

Семинары по истории Беларуси: в контексте мировых цивилизаций: учебно-методическое пособие для студентов экономических специальностей высших учебных заведений Республики Беларусь / [В. И. Голубович и др.]; под редакцией Н. И. Полетаевой, А. М. Сасима. — Минск: Эксперспектива, 2010. — 200 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-469-359-0.

НАВУКА І ВЕДЫ. БІБЛІЯТЭЧНАЯ СПРАВА

Навука і веды ў цэлым. Арганізацыя разумовай працы

Бобарикин, Ю. Л. Основы научных исследований и инновационной деятельности: краткий курс лекций по одноименной дисциплине для студентов специальности 1-36 01 05 «Машины и технология обработки материалов давлением» и специализаций 1-36 20 02-03 «Упаковочное производство (технологии и оборудование упаковочного производства)» и 1-42 01 01-02 01 «Обработка металлов давлением» / [научные редакторы: А. В. Тузикова, Р. Б. Григянец, В. Н. Венгеров]. — Минск: ОИПИ НАН Беларуси, 2010. — 331 с. — Часть тек-

ста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-6744-64-1.

ста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-6744-64-1.

Інфармацыйныя тэхналогіі. Вылічальныя тэхніка

Гедранович, В. В. Основы компьютерных информационных технологий: учебно-методический комплекс: [для студентов] / В. В. Гедранович, Б. А. Гедранович, И. Н. Тонкович; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2010. — 343 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-490-687-4.

Дятко, А. А. Инженерные расчеты в MathCAD 14: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-53 01 01 «Автоматизация технологических процессов и производств» / А. А. Дятко, Т. В. Кишкурно; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2010. — 75 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-530-021-3.

Лапо, А. И. Информатика в задачах: 8–9-е классы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / А. И. Лапо; Национальный институт образования. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010. — 143 с. — 3600 экз. — ISBN 978-985-471-381-6.

Пупцев, А. Е. Мультимедиа в современной жизни: 11-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / А. Е. Пупцев, А. А. Козинский; Национальный институт образования. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010. — 66 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-471-379-3.

Сулейманов, В. З. Информационно-образовательные ресурсы сети Интернет: 10-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / В. З. Сулейманов; Национальный институт образования. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010. — 138 с. — 2800 экз. — ISBN 978-985-471-383-0.

Таборовец, В. В. Основы алгоритмизации и программи-

ста на английском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-6744-64-1.

Зиновьев, А. В. Объяснить и предсказать: десять очерков об ученых / А. В. Зиновьев. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 138 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-08-1184-4.

Лойко, А. И. Методология инновационной деятельности: философия техники и философская антропология / А. И. Лойко, Е. Б. Якимович. — Минск: БНТУ, 2010. — 154 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-564-3.

Моргунова, Е. М. Основы научных исследований: конспект лекций для студентов специальности 1-49 01 01 – Технология хранения и переработки пищевого растительного сырья специализаций 1-49 01 04 – Технология бродильных производств и виноделия, 1-49 01 03 – Технология консервирования / Е. М. Моргунова, М. Л. Зенькова; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет продовольствия. — Могилев: МГУП, 2010. — 61 с. в. — 113 экз. — ISBN 978-985-6979-06-7.

О состоянии и перспективах развития науки в Республике Беларусь по итогам 2009 года: аналитический доклад / [В. И. Недилько и др.; под общей редакцией И. В. Войтова, М. В. Мясниковича]; Государственный комитет по науке и технологиям Республики Беларусь, Национальная академия наук Беларуси. — Минск: Беларуский институт системного анализа и информационного обеспечения научно-технической сферы, 2010. — 154 с. — 515 экз. — ISBN 978-985-6874-05-8.

Дакументацыя. Друк у цэлым. Аўтарства

Развитие информатизации и государственной системы научно-технической информации: РИНТИ-2010: IX Международная конференция, 18 ноября 2010 г., Минск: доклады / [научные редакторы: А. В. Тузикова, Р. Б. Григянец, В. Н. Венгеров]. — Минск: ОИПИ НАН Беларуси, 2010. — 331 с. — Часть тек-

русский государственный педагогический университет им. Максима Танка; [редколлегия: Г. А. Космач (науч. ред.) и др.]. — Минск: МГПТК полиграфии, 2010. — 167 с. — Часть текста на белорусском языке. — 56 экз. — ISBN 978-985-501-446-2 (ошибоч.).

Костян, И. С. Ковбои Дикого Запада / Игнат Костян. — Минск: Право и экономика, 2010. — 132 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-442-836-9.

Михайлович, К. Записки янычара / написаны Константином Михайловичем из Островицы; [введение, перевод и комментарии А. И. Рогова]. — Репринтное изд. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 134 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6929-79-6.

Пти-Дютай, Ш. Феодальная монархия во Франции и в Англии X–XIII веков / Шарль Пти-Дютай; [перевел с французского, составил синхронистические таблицы и именной указатель С. П. Моравский]. — Репринтное изд. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 419 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6929-77-2 (в пер.).

Гісторыя Расіі. Гісторыя СССР у цэлым

Огурцов, Г. С. Последний бой комкора: историко-биографический сборник [о генерале Огурцове С. Я.] / Г. С. Огурцов; [научный редактор: Кобяк О. В.]. — 2-е изд., дополненное. — Минск: Право и экономика, 2010. — 156 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-442-831-4.

65-летию Великой Победы посвящается...: материалы секции истории Великой Отечественной войны 66-й студенческой научно-технической конференции / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Управление воспитательной работы с молодежью, Кафедра «История, мировая и отечественная культура»; [редколлегия: Д. Н. Хромченко, О. В. Лепеш, Н. Б. Щавлинский]. — Минск: БНТУ, 2010. — 103 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-468-4.

Гісторыя Беларусі

Вывучэнне праблем эканамічнай гісторыі ў курсе "Гісторыя Беларусі": вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў усіх спецыяльнасцей / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны ўніверсітэт, Кафедра сацыяльна-палітычных і гістарычных навук; [складальнікі: Кавалёва Н. М., Малыхіна Л. Ю.]. — Брэст: БрДТУ, 2010. — 86 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-493-169-2.

Канапліцкі, У. К. Па сцяжынках нашага краю: факты, падзеі, людзі: [з гісторыі вёскі Нача] / У. К. Канапліцкі. — Маладзечна: Друкарня "Перамога", 2010. — 202 с. — Часть текста на русской мове. — 50 экз.

Ракуць, В. У. Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь: 4-ты

ДОРОГИЕ ЧИТАТЕЛИ!

Если вы хотите продать книгу из вашей домашней библиотеки или купить нужное вам издание, приложение "Кніжны свет" — к вашим услугам.

Заполните купон для бесплатного частного объявления о продаже или желании покупки книг, печатных периодических изданий.

ПРИМЕЧАНИЕ: объявления принимаются только при наличии вырезанного купона, а не его ксерокопии.

рования: учебно-методический комплекс: [для студентов] / В. В. Таборовец, Т. В. Русак; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — 2-е изд. — Минск: МИУ, 2010. — 433 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-693-5.

Шабека, Л. С. Занимательное графическое моделирование на компьютере: 9-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Л. С. Шабека, Ю. П. Беженарь; Национальный институт образования. — Минск: Сэр-Вит, 2010. — 207 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-419-527-8.

Кіраванне. Менеджмент

Логистическая система Республики Беларусь = Logistic system of the Republic of Belarus / [Министерство торговли Республики Беларусь, ОАО «Белорусская универсальная товарная биржа»]. — Минск, 2010. — 45 с. — Параллельно на русском и английском языках. — 500 экз.

Менеджмент качества и инновации в образовании и производстве: материалы IV научно-практической конференции, посвященной 50-летию ГИПК «Газ-институт» (Гродно, 30 сентября – 1 октября 2010 г.) / [под общей редакцией А. А. Лапка]. — Минск: Газ-институт, 2010. — 142 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-6809-10-4.

Орешина, Е. Ю. Менеджмент эффективности корпорации: новые подходы / Е. Ю. Орешина. — Минск: ИВЦ Минфина, 2010. — 78 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6921-98-1.

Перечень документов с указанием сроков хранения: [справочник секретаря]. — Минск: Информационно-правовое агентство «Регистр», 2011. — 321 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6840-98-5.

Трусь, А. А. Управленческие решения: психологический аспект: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям психологии и управления / А. А. Трусь. — Минск: Издательство Грвцова, 2011. — 142 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6826-95-8.

Цывілізацыя. Культура. Прагрэс

101 биография русских знаменитостей, которых не было никогда / [автор-составитель Николай Владимирович Белов]. — Минск: Харвест, 2010. — 319 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-8056-2 (в пер.).

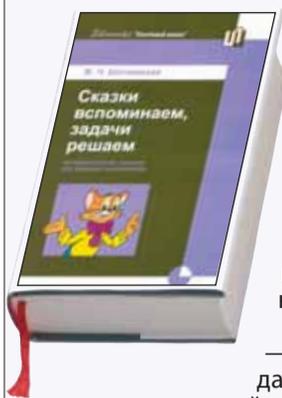
Бібліяграфія і бібліяграфіі. Каталогі

Бібліятэка ў друку = Библиотека в печати: бібліяграфічны паказальнік / УК «Магілёўская абласная бібліятэка ім. У. І. Леніна», Аддзел беларускай і краязнаўчай літаратуры; [складальнік Н. М. Багданавіч]. — Магілёў: Магілёўская абласная бібліятэка, 2010. — 39 с. — Вокладка і частка тэксту на рускай мове. — 20 экз.

Уладзімір Караткевіч у творах мастацтва: анатаваны біябібліяграфічны паказальнік / ДУ «Віцебская абласная бібліятэка ім. У. І. Леніна», Аддзел беларускай літаратуры; [складальнікі: С. У. Заянкоўская, Н. В. Фенчанка]. — Віцебск: Віцебская абласная бібліятэка, 2010. — 67 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 12 экз.

В помощь эстетическому воспитанию: (рекомендательный список литературы) / ГУ «Минская областная библиотека

Чытальная зала

Сколько бояр было на пиру у царя Салтана?

Уважаемые взрослые, наши дети довольно большую часть детства уверены, что мы знаем всё на свете. Сказки, например. А вот кто из вас сразу ответит, сколько бояр было на пиру у царя Салтана?

“Сказки вспоминаем, задачи решаем” — под таким весёлым названием вышла в издательстве “Пачатковая школа” книга математических заданий для младших школьников. Её автор — Жанна Шатковская — выпускница Витебского государственного педагогического института им. С. М. Кирова, педагог с семнадцатилетним стажем. Жанна Чеславовна не только преподаёт в начальных классах, но ещё и заведует школьной библиотекой, что, несомненно, подсказало идею создания задач на основе любимых всеми детских сказок. Ну, например, по сказкам Андерсена: “В саду у русалок росли 3 ряда красных деревьев и 5 рядов голубых деревьев по 32 дерева в каждом ряду. Сколько всего деревьев росло в саду у русалок?” Или по сказкам Пушкина: “Наливное яблоко весило 200 г. Царевна откусила ¼ часть яблока, остальное проглотил пёс Соколко. Сколько граммов яблока проглотил пёс Соколко?”

Ольга ПАВЛЮЧЕНКО

им. А. С. Пушкина», Отдел литературы по искусству. — Минск: Минская областная библиотека, 1995—

Вып. 22 / [составители: О. Ю. Книжникова, Т. С. Беляева, Н. Е. Кулеш]. — 2010. — 29 с. — Часть текста на белорусском языке. — 50 экз.

Германия: страна и люди: 2010 – Международные год сближения культур : рекомендательный список литературы / Учреждение культуры «Могилевская областная библиотека им. В. И. Ленина», Сектор иностранной литературы; [составитель Г. А. Дударева]. — Могилев: Могилевская областная библиотека, 2010. — 20 с. — Часть текста на белорусском и немецком языках. — 5 экз.

Демографическая ситуация в мире: аннотированный библиографический указатель / ГУ «Витебская областная библиотека им. В. И. Ленина», Информационно-библиографический отдел; [составитель Н. Н. Шестакова]. — Витебск: Витебская областная библиотека, 2010. — 78 с. — Часть текста на белорусском языке. — 10 экз.

Поклон и память поколений: песни и сценарии о Великой Отечественной войне: рекомендательный указатель: к 65-летию Победы / ГУК «Гродненская областная научная библиотека им. Е. Ф. Карскага», Отдел искусства; [составитель Л. Л. Вдовенко]. — Гродно: Гродненская областная научная библиотека, 2010. — 80 с. — 30 экз.

Бібліятэчная справа. Бібліятэказнаўства

Бібліятэкі Гродзеншчыны: аналіз дзейнасці публічных бібліятэк вобласці за 2009 г. / ДУК “Гродзенская абласная навуковая бібліятэка ім. Я. Ф. Карскага”, Аддзел бібліятэказнаўства; [складальнікі: Н. С. Давыдзік і інш.]. — Гродна: Гродзенская абласная навуковая бібліятэка, 2010. — 41 с. — 34 экз.

Бібліятэчная справа на Гродзеншчыне: з гісторыі бібліятэк / ДУК “Гродзенская абласная навуковая бібліятэка ім. Я. Ф. Карскага”, Аддзел бібліятэказнаўства. — Гродна: Гродзенская абласная навуковая бібліятэка, 2009. — 43 с. — 25 экз.

Навагодні карагод: сцэнарыі навагодніх дабрачынных святаў у «Доміку Ажэшкі» / ДУК «Гродзенская абласная навуковая бібліятэка ім. Я. Ф. Карскага», Юнацкі філіял; [складальнікі: В. А. Коршун, А. П. Кірыенка, Ж. М. Стурэйка]. — Гродна: Гро-

дзенская абласная навуковая бібліятэка, 2009. — 24 с. — Частка тэксту на рускай мове.

«Библиотеки в формировании инновационной среды для развития науки, образования и бизнеса», международные книговедческие чтения (6 ; 2010 ; Минск). Материалы VI Международных книговедческих чтений «Библиотеки в формировании инновационной среды для развития науки, образования и бизнеса», Минск, 27–29 октября 2010 г. / [научный редактор Р. С. Мотульский]. — Минск: НБ Беларуси, 2010. — 367 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6879-44-2.

Календарь знаменательных и памятных дат на 2011 год: (к планированию работы библиотек) / Учреждение культуры «Могилевская областная библиотека им. В. И. Ленина», Отдел маркетинга и библиотечной работы; [составители: И. В. Малинин, В. В. Стебихова]. — Могилев: Могилевская областная библиотека, 2010. — 19 с. — Часть текста на белорусском языке. — 30 экз.

Копилка библиотечных идей / [редактор-составитель Л. В. Нестерович]. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 173 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-405-591-6.

Выданні змешанага зместу. Зборнікі

Витебский государственный технологический университет. Научно-техническая конференция преподавателей и студентов (43 ; 2010). Материалы докладов 43 научно-технической конференции преподавателей и студентов университета / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет; [редколлегия: Пятов В. В. и др.]. — Витебск: ВГТУ, 2010 (обложка 2009). — 311 с. — Часть текста на белорусском языке. — 56 экз. — ISBN 978-985-481-195-6.

Витебский государственный технологический университет. Научно-техническая конференция преподавателей и студентов (43 ; 2010). Тезисы докладов XLIII научно-технической конференции преподавателей и студентов университета / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет; [редколлегия: Пятов В. В. и др.]. — Витебск: ВГТУ, 2010. — 201 с. — Часть тек-

ста на белорусском языке. — 56 экз. — ISBN 978-985-481-196-3.

Дни студенческой науки: материалы XXXIX студенческой научно-практической конференции УО «ГУ им. Ф. Скорины» (Гомель), 5–6 мая 2010 г.: [тезисы докладов]: в 2 ч. / [редколлегия: О. М. Демиденко (гл. ред.) и др.]. — Гомель: ГГУ, 2010. — 30 экз.

Ч. 1. — 122 с. — ISBN 978-985-439-495-4.

8787. Ч. 2. — 140 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-439-494-7.

Минский государственный лингвистический университет. Научная конференция преподавателей и аспирантов (2010). Материалы ежегодной научной конференции преподавателей и аспирантов университета, 27–28 апреля 2010 г.: в 5 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Минский государственный лингвистический университет; [редколлегия: Н. П. Баранова (ответственный редактор) и др.]. — Минск: МГЛУ, 2010— ISBN 978-985-460-391-9.

Ч. 1. — 2010. — 279 с. — Часть текста на английском и немецком языках. — 100 экз. — ISBN 978-985-460-392-6.

«Молодежная наука и современность», конкурс научных работ (2010; Минск). Сборник статей участников конкурса научных работ «Молодежная наука и современность», Полесский государственный университет, г. Пинск / Национальный банк Республики Беларусь, Полесский государственный университет, Совет молодых ученых, Студенческое научное общество; [редколлегия: Шебеко К. К. (гл. редактор) и др.]. — Пинск: ПолесГУ, 2010. — 109 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-516-060-2.

Молодежь в науке-2009: приложение к журналу «Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі»: в 5 ч. / Национальная академия наук Беларуси, Совет молодых ученых НАН Беларуси. — Минск: Беларуская навука, 2010.

Ч. 5: Серия физико-математических наук. Серия физико-технических наук / [редколлегия: С. В. Абламейко, С. А. Жданок (главные редакторы) и др.]. — 2010. — 247 с. — 64 экз. — ISBN 978-985-08-1165-3.

Наука. Образование. Технологии-2010: материалы III Международной научно-практической конференции, 21–22 октября 2010 г., г. Барановичи / [редколлегия: И. А. Богданович, В. Н. Зуев (отв. ред.) и др.]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 275 с. — Часть текста на английском, белорусском, немецком и украинском языках. — 120 экз. — ISBN 978-985-498-370-7.

Наука – образованию, производству, экономике: материалы Восьмой международной научно-технической конференции: в 4 т. / [редколлегия: Б. М. Хрусталева, Ф. А. Романюк, А. С. Калинин]. — Минск: БНТУ, 2010. — 150 экз. — ISBN 978-985-525-522-3.

Т. 1. — 431 с. — Часть текста на белорусском языке. — ISBN 978-985-525-518-6.

Т. 2. — 415 с. — ISBN 978-985-525-519-3.

Т. 3. — 424 с. — ISBN 978-985-525-520-9.

Т. 4. — 412 с. — Часть текста на английском и белорусском языках. — ISBN 978-985-525-521-6.

НИРС-2010: материалы 66-й студенческой научно-технической конференции / Министерство образования Республики Беларусь, Национальный технический университет, Автотракторный факультет; под общей редакцией Д. В. Рожанского. — Минск: БНТУ, 2010.

Дом книги «Светоч», г. Минск. Книги белорусских издательств

1. Никогда не забудем. Рассказы белорусских ребят о днях Великой Отечественной войны. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010.

2. Предыстория Белорусов с древнейших времён до XIII века. — Минск: Харвест, 2010.

3. Вячеслав Бондаренко. Утерянные победы Российской империи. — Минск: Харвест, 2010.

4. Николай Малишевский. Крестоносцы. Грюнвальдская битва. — Минск: Харвест, 2010.

Настоящее издание представляет своеобразную хрестоматию-путеводитель по письменным источникам белорусской истории, отражающим более чем двухсотлетний период противостояния народов Белой Руси и региона Прибалтики агрессии крестоносцев от первого крестового похода на славянские земли и появления крестоносцев на востоке Европы до середины XV века, когда противостояние сторон привело к решающей битве под Грюнвальдом, в которой объединённые силы Польского королевства и Великого Княжества Литовского, Русского и Жемайтского нанесли ордену сокрушительное поражение. Рассказывается о защитниках Белой Руси, князьях Довмонте, Давыде, Кейстуте, Витовте, Ольгерде.

5. Аляксандр Аляксееў, Алег Лукашэвіч. Скарбы Беларусі. — Минск: Залаты град, 2009.

6. Анатолий Бутэвіч. На далонях вечнасці. — Минск: Кавалер, 2010.

7. Чароўны свет: з беларускіх міфаў, паданняў і казак. — Минск: Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2010.

8. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2010.

9. Леанід Дайнека. Назаві сына Канстанцінам. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2010.

10. Михаил Голденков. Русь — другая история. — Минск: Современная школа, 2010.

Книги российских издательств

1. Рой Медведев. Александр Лукашенко. Контуры белорусской модели. — Москва: ВВРГ, 2010.

2. Николай Стариков. Национализация рубля. Путь к свободе России. — Москва: Питер, 2011.

3. Людмила Улицкая. Зелёный шатёр. — Москва: Эксмо, 2011.

4. Виктор Пелевин. Ананасная вода для прекрасной дамы. — Москва: Эксмо, 2011.

5. Борис Акунин. Весь мир театр. — Москва: Захаров, 2010.

6. Олег Рой. Пасынки судьбы. — Москва: Эксмо, 2010.

7. Анатолий Тосс. Фантазии женщины средних лет. — Москва: АСТ, 2010.

8. Сергей Минаев. The ТЁЛКИ: два года спустя, или Videоты. — Москва: АСТ, 2010.

9. Елена Чижова. Время женщин. — Москва: АСТ, 2011.

10. Екатерина Вильмонт. Танцы с Вареежкой. — Москва: АСТ, 2010.

— 209 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-525-434-9.

Полоцкий государственный университет (Новополоцк).

Труды молодых специалистов Полоцкого государственного университета / Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет; [редколлегия: Д. Н. Лазовский (главный редактор) и др.]. — Новополоцк: ПГУ, 2004—

Вып. 38: Экономические науки: экономика и управление. — 2010. — 188 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-531-108-0.

Вып. 39: Экономические науки: финансы и налогообложение, бухгалтерский учет и хозяйственная деятельность. — 2010. — 164 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-531-109-7.

Русская книга всеобщих заблуждений / [автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2010. — 319 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-8331-0 (в пер.).

Студенческая наука и инновационное развитие: материалы 95-й международной научно-практической конференции студентов и магистрантов «Студенты – науке и практике АПК» (Витебск, 20–21 мая 2010 г.) / [редколлегия: Ятусевич А. И. (гл. редактор) и др.]. — Витебск: ВГАВМ, 2010. — 286 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-512-371-3.

Выданы для моладзі. Дзіцячая, юнацкая літаратура. Кнігі для самых маленькіх. Кніжкі з малюнкамі

Біблія – кніга жыцця: дапаможнік па катэхезе: (7-мы клас катэхетычнага навучання). — Минск: Про Хрысто, 2010. — 115 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6825-44-9.

Гальпяровіч, Н. Я. Полацк – бацька гарадоў беларусы / Н. Я. Гальпяровіч, Н. Г. Ваніна; [рэдкалегія: Н. Г. Ваніна і інш.; фота З. Э. Герасімовіча і інш.]. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 95 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6947-55-4 (у пер.).

Гардзеі, В. К. Малая дзіцячая Чырвоная кніга: ахоўная флора / Віктар Гардзеі. — Минск: Беларусь, 2010. — 150 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-01-0888-3 (у пер.).

Сакрамэнты – крыніца новага жыцця: дапаможнік па катэхезе: (8-мы клас катэхетычнага навучання). — Минск: Про Хрысто, 2010. — 151 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6825-43-2.

Узможненыя Духам Святым: дапаможнік па катэхезе: (9-ты клас катэхетычнага навучання). — Минск: Про Хрысто, 2010. — 165 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6825-42-5.

Все для девочек / [автор-составитель Орлова Любовь]. — Минск: Харвест, 2009. — 479 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-6926-0 (ошибоч.).

Гричик, В. В. Занимательный мир животных / В. В. Гричик, М. Ю. Немчинов. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 92 с. — 4500 экз. — ISBN 978-985-465-722-6.

Гусев, И. Е. Пираты: полная история морских разбоев / И. Е. Гусев. — Минск: Харвест, 2009. — 255 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-16-6060-1 (в пер.).

Красная книга Беларуси для детей. Млекопитающие / [Л. Д. Бурко и др.]. — Минск: Беларуская Энцыклапедыя, 2010. — 175 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-11-0529-4 (в пер.).

Ляхор, В. А. Твои сыновья, Беларусь! XII–XVIII вв.: [для среднего школьного возраста] / Виктор Ляхор, Андрей Данилов;

[художник В. Ляхор]. — Минск: Беларуская Энцыклапедыя, 2010. — 17 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-11-0514-0.

Могилевская, С. А. Девочки, книга для вас: [энциклопедия для девочек: для младшего школьного возраста] / Софья Могилевская. — Минск: Харвест, 2010. — 479 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8755-4 (в пер.).

Нечаева, Г. Г. Ветковская буква: книжка-раскраска: [для младшего школьного возраста] / о ветковских буквах рассказала Галина Нечаева; нарисовала буквицы Светлана Леонтьева. — Минск: Альтиора – Живые краски, 2010. — 18 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6831-52-5.

Новая энциклопедия для девочек / [составитель Л. С. Клечковская; иллюстрации: Чайчук А.]. — Минск: Современная школа, [2011]. — 478 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-142-6 (в пер.).

Преподобный Нестор Летописец Печерский / [пересказал для детей Мартинович Александр Александрович; иллюстрации А. В. Велько, М. В. Закревского]. — 2-е изд. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 16 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-285-4.

Преподобный Серафим Вырицкий / [пересказала для детей Вечерская Елена Вадимовна; рисунки Г. Л. Ивановой; иллюстрационные материалы А. В. Велько; фотографии И. И. Ивановской]. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 16 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-309-7.

Проказов, Б. Б. Детская энциклопедия военного дела: техника, униформа, знаки различия / [Проказов Борис Борисович]. — Минск: Харвест, 2010. — 191 с. — 7000 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-16-7223-9 (в пер.).

Святой великомученик Дмитрий Солунский / [пересказал для детей Велько Александр Владимирович; иллюстрации: А. В. Велько, Т. В. Стасевич]. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 16 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-311-0.

Святой преподобный Иоанн Кронштадтский / [пересказал для детей Велько Александр Владимирович; иллюстрации и фотографии Г. Л. Ивановой, А. В. Велько, Д. М. Коржика]. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 20 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-511-304-2.

Святой пророк Илия / [пересказал для детей Велько Александр Владимирович; иллюстрации А. В. Велько, Г. Л. Ивановой]. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 20 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-244-1.

Святой равноапостольный великий князь Владимир Креститель Руси / [пересказал для детей Велько Александр Владимирович; иллюстрации А. В. Велько и др.]. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 24 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-511-249-6.

Энциклопедия для мальчиков: [для младшего и среднего школьного возраста]. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-8993-0 (в пер.).

ФІЛАСОФІЯ. ПСІХАЛОГІЯ

Філасофія

Барковская, А. В. Философия: ответы на экзаменационные вопросы: [для студентов вузов] / А. В. Барковская, Е. В. Хомич. — 5-е изд. — Минск: ТетраСистемс, 2010. — 159 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-536-118-4.

Богдасаров, А. А. Талисманы мира растений / Альберт Богдасаров. — Брест: Брестская типография, 2010. — 51 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-524-065-6.

Гадания на картах. — Минск: Современная школа, 2010. — 64 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-078-8.

Гороскоп на 2011 год от Трастбанка. — 2010. — 15 с. — 5000 экз.

Гороскопы. — Минск: Современная школа, 2011. — 63 с. — 5050 экз. — ISBN 978-985-539-079-5.

Коды денег и богатства / [автор-составитель Мирослав Вячеславович Адамчик]. — Минск: Харвест, 2010. — 319 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-8156-9 (в пер.).

Рябоконе, Н. В. Философия и методология науки: лекции / Н. В. Рябоконе; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2010. — 419 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-671-3.

Философия в современном мире: методическое пособие для семинарских занятий студентов всех специальностей БГУИР дневной формы обучения / Министерство образования Республики Беларусь, Беларуский государственный университет информатики и радиоэлектроники, Кафедра философии; [составители: Г. И. Малыгина и др.]; под редакцией Г. И. Малыгиной. — Минск: БГУИР, 2010. — 134 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-488-564-3.

Хиромантия детского ладони: дневник и календарь / [автор-составитель Надеждина Вера]. — Минск: Харвест, 2009. — 319 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-16-7267-3 (в пер.).

Псіхалогія

Диагностика личности: практикум для студентов педагогических специальностей высших учебных заведений: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составители: Я. В. Березнева, Л. И. Станиславчик]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 160 экз. — ISBN 978-985-498-324-0. Ч. 1. — 237 с. — ISBN 978-985-498-325-7. 8832. Ч. 2. — 156 с. — ISBN 978-985-498-326-4.

Как ходить на высоких и тонких каблуках: [модница: стиль и тенденции] / автор-составитель Вера Надеждина. — Минск: Харвест, 2009. — 415 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-4605-6 (в пер.).

Кривошеев, В. А. Основы этнической психологии: пособие по спецкурсам «Этническая психология» и «Кросскультурная и этническая психология» для студентов специальностей: 1-23 01 04 – Психология; 1-03 04 03 – Практическая психология / В. А. Кривошеев; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 106 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-336-9.

Мэрфи, Д. Как избавиться от страхов и тревог с помощью подсознания / Джозеф Мэрфи;

[перевела с английского Л. А. Бабук]. — Минск: Попурри, 2011. — 237 с. — 8000 экз. — ISBN 978-985-15-1209-2.

Психология дизайна: учебно-методический комплекс: [для студентов / Частное учреждение образования «Минский институт управления»]; составитель Я. Ю. Ленсу]. — Минск: МИУ, 2010. — 168 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-490-680-5.

Психология сегодня: взгляд современного студента: сборник материалов Пятой международной студенческой научно-практической конференции по психологии, Брест, 29 апреля 2010 г. — Брест: БрГУ, 2010. — 129 с. — Часть текста на польском языке. — 50 экз. — ISBN 978-985-473-602-0.

Феномен детства: социально-педагогические проблемы: сборник материалов республиканской научно-практической конференции студентов и магистрантов, Брест, 29 апреля 2010 г. / [редколлегия: Т. С. Будько и др.]. — Брест: БрГУ, 2010. — 190 с. — 35 экз. — ISBN 978-985-473-603-7.

Фомин, Ю. А. НЛП – техники манипулирования / Ю. А. Фомин. — 2-е изд. — Минск: Современная школа, 2010. — 511 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-539-099-3 (в пер.).

Черчес, Т. Е. Общая психология: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Т. Е. Черчес; БИП – Институт правоведения. — Минск: БИП-С Плюс, 2010. — 67 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-523-095-4.

Этыка. Практычная філасофія

Съем без правил: мастерство сексуального обольщения / [автор-составитель Николай Владимирович Беляев]. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-7995-5 (в пер.).

Этика и эстетика: тексты лекций для студентов всех специальностей заочной формы обучения / Беларуский государственный технологический университет, Кафедра философии и права; [составитель Н. М. Кожич]. — Минск: БГТУ, 2010. — 72 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-530-015-2.

РЭЛІГІЯ. БАГАСЛОЎЕ

Религия и общество-5: актуальные проблемы свободы совести: сборник научных статей международной научно-практической конференции, [6 мая 2010 г., Могилев] / под общей редакцией В. В. Старостенко, О. В. Дьяченко. — Могилев: МГГУ, 2010. — 261 с. — Часть текста на белорусском языке. — 125 экз. — ISBN 978-985-480-654-9.

Хрысціянства. Хрысціянскія царквы і дэнамінацыі

Катэхізіс каталіцкага касцёла: кампендый. — Минск: Про Хрысто, 2010. — 254 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6825-34-0 (у пер.).

Белорусская православная церковь. Комиссия по канонизации. Труды Комиссии по канонизации в Белорусской православной церкви / Свято-Успенский Жировичский ставропигиальный мужской монастырь п. Жировичи Слонимского района Гродненской области Белорусской православной церкви; [редколлегия: архиепископ Новогрудский и Лидский Гурий (главный ре-

дактор) и др.]. — Жировичи: Свято-Успенский Жировичский ставропигиальный мужской монастырь п. Жировичи Слонимского района Гродненской области Белорусской Православной Церкви, 2010—

Вып. 1: (2006–2010). — 2010. — 123 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-90139-6-6.

Каррид, Д. Исход: в 2 т.: перевод с английского / Джон Каррид. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010. — (Серия «Ветхий Завет сегодня»). — 1300 экз. — ISBN 978-985-454-538-7 (в пер.).

Т. 1: (гл. 1–18). — 396 с. — ISBN 978-985-454-539-4.

Т. 2: (гл. 19–40) / перевод с английского [Сериковой Н. В.]. — 382 с. — ISBN 978-985-454-540-0.

Кирилл (Гундяев В. М.; патриарх; 1946–). Сила нации – в силе духа: книга размышлений Святейшего Патриарха Кирилла / [составитель Велько Александр Владимирович]. — 2-е изд. — Минск: Беларуская Православная Царква (Белорусский Экзархат Московского Патриархата), 2010. — 399 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-511-313-4 (в пер.).

Краткий молитвослов. — Минск: Беларуский Экзархат, 2010. — 96 с., — 10000 экз. — ISBN 978-985-6678-26-7.

Краудер, Б. В ожидании Рождества: рассказ о Симеоне и Анне / Уильям [т. е. Билл] Краудер; перевод с английского [Александра Капустина]. — Минск: Религиозная миссия «Библейский радиокласс», 2010. — 30 с. — 3500 экз. — ISBN 978-985-6844-34-1.

Краудер, Б. Рождественские окна / Билл Краудер; перевод с английского [Александра Капустина]. — Минск: Религиозная миссия «Библейский радиокласс», 2010. — 111 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6844-33-4.

Лопушанский, А. Житие священномученика Алексия Лельчицкого (Могильницкого) / священник Александр Лопушанский. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 30 с. — 512 экз. — ISBN 978-985-538-123-6.

Покидченко, В. В. Для любви ты создан, человек! / В. В. Покидченко. — Минск: Бестпринт, 2010. — 30 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-6963-15-8.

Тарас, А. Е. Костел в нашей жизни: 100-летию костела св. Симона и св. Елены в Минске посвящает автор / А. Е. Тарас. — Минск: ФУАинформ, 2010. — 188 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6868-44-6.

Труханов, М. В. Воспоминания: первые сорок лет моей жизни: [в 2 т.] / протоиерей Михаил Труханов; [составление, предисловие В. А. Звонковой]. — Минск: Лучи Софии, 2010— [Т. 1]. — 2010. — 319 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-68-69-09-2 (в пер.).

Хлеб наш насущный: ежедневное христианское чтение: в 4 кн. / [перевод с английского: Александр Капустин]. — Минск: Религиозная миссия «Библейский радиокласс», 2010—

Кн. 1: Январь, февраль, март, 2011. — 2010. — 96 с. — 11500 экз. — ISBN 978-985-6844-37-2.

Чистое слово: программа для христианских детских воскресных школ: (11 лет обучения) / [составители: В. С. Немцев, В. А. Сахарук; общую редакцию осуществил В. С. Немцев]. — Минск: Религиозная община евангельских христиан баптистов «Церковь Пробуждение», 2010. — 48 с. — 1000 экз.